

I mötet mellan tradition och förändring

Om Wikipedia som encyklopedi

Vladimir Nemeshajmer och Karin Stjärne Nordqvist

Examensarbete (20 poäng) för magisterexamen i Biblioteks- och informationsvetenskap
vid Lunds universitet.

Handledare: Monica Libell

BIVILs skriftserie 2006:16

ISSN 1401-2375.

© Lunds universitet. Biblioteks- och informationsvetenskap 2006.

Title

In between tradition and alteration: On Wikipedia as an encyclopaedia

Abstract

Master's thesis

This study is about Wikipedia which defines itself as a free online encyclopaedia. Our chief interest lies in the debate and the controversy which has arisen around Wikipedia. After reading critical articles concerning Wikipedia we found that the debate for most parts had one identifiable theme namely the question whether Wikipedia is an encyclopaedia or not.

Encyclopaedia as a term and a phenomenon has a long tradition. Wikipedia, despite calling itself an encyclopaedia, functions differently in comparison to more traditional encyclopaedias. These traditional views involve encyclopaedic structure, its organization and its functions. On the other hand there is Wikipedia, its structure, organization and functions are in many cases different and sometimes even opposite to these values.

In order to understand the debate we had to inquire into the diverse perceptions which enclose the term encyclopaedia. To do that we have chosen to analyse the debate about Wikipedia through the contrast between modern and post-modern epistemologies and their views on the terms truth, knowledge and information.

Through our analysis we have analyzed a selection of articles on Wikipedia's site, which pertain to Wikipedia itself. We have also analyzed a selection of relevant articles that criticise Wikipedia. We have done a rhetorical analysis in order to expose the assumptions and presuppositions hidden beneath the different statements made by both sides: Wikipedia and its critics. With that in mind we have chosen Fairclough's critical discourse analysis (CDA) as a tool to carry through our analysis as well as to get a higher understanding for the various problems pertaining to this thesis.

Our conclusion is that the central term of the debate is selection. The more traditional encyclopaedias are characterised by making selection as to who will be permitted to contribute to encyclopaedias and as to what information and knowledge can become available on encyclopaedias. Wikipedia, on the other hand, does not make these selections. Anybody can contribute and all contributions are welcome as long as they don't result in various forms of sabotage.

Keywords

Wikipedia, Internet, Encyclopaedia, Epistemology, Truth, Knowledge, Information

Innehåll

1 Inledning.....	2
1.1 Syfte.....	3
1.2 Problem och frågeställningar.....	4
2 Bakgrund.....	5
2.1 Encyklopedin som begrepp och företeelse	5
2.2 Internet, Internetkultur, cyberspace och virtuell gemenskap.....	7
2.3 Wikipedia.....	8
2.3.1 Debatten kring Wikipedia	10
3 Kritisk diskursanalys (CDA).....	12
4 Metod	17
4.1 Urval	17
4.2 Genomförande	18
4.2.1 Uppsatsens validitet och reliabilitet	18
4.2.2 Bearbetning av analysmaterialet.....	19
4.2.3 Analysen.....	20
5 Sanning, kunskap och information.....	24
5.1 Modernism och postmodernism	24
5.2 Kunskap och dess sanningskriterier	26
5.3 Kunskap som universell eller relativ	29
5.4 Kunskap, expertis och auktoritet	32
5.5 Hierarkin mellan data, information och kunskap	34
5.6 Information och dess kvalitetskriterier	35
6 Analys och resultat	38
6.1 Öppenhet.....	38
6.2 Frihet.....	43
6.3 Pålitlighet & Trovärdighet.....	45
6.4 Korrekthet & Felaktighet.....	48
6.5 Kvalitet	50
6.6 Auktoritet & Expertis	53
6.7 Kontroll & Verifiering.....	57
7 Wikipedias identiteter.....	63
7.1 Wikipedias ickehierarkiska identitet	64
7.2 Wikipedias antielitistiska identitet.....	67
8 Slutord	71
9 Källor	73
10 Bilagor.....	76
10.1 Bilaga 1.....	76
10.2 Bilaga 2.....	77

1 Inledning

“Predictably, some people view this as a breakthrough in the social management of knowledge, while others are discomforted by a lack of respect for the expert's knowledge, the lack of fact checking, and often a lack of objectivity and analysis (not to mention depth) in the approach of Wikipedia writers”

(Allen AM, s. 119)¹.

Bibliotekarie som yrke innebär, bland annat, att möta användare och deras informationsbehov. En viktig arbetsuppgift är då referensarbetet där användaren får hjälp att hitta källor vilka kan ge svar på ett ställt problem. Traditionellt anses det viktigt att dessa källor uppfyller ett visst antal kriterier för att de ska anses vara bra och av god kvalitet. Sedan Internets intåg har premisserna för detta förändrats. Referensverk ges inte längre endast ut i tryckt form, utan nya möjligheter till informationssökning finns att tillgå online med eller utan prenumeration. Genom en enkel sökning går det att hitta information om det mesta.

Alla system som hjälper individen att få tag på den information han/hon behöver kan kallas informationsförsörjande system (eller informationssystem). Syftet med dessa är att underlätta åtkomsten till meningsfull information för att därigenom stödja individernas verksamhet. Exempel på sådana system är bibliotek, databaser, arkiv och informationstjänster (Vakkari 2003, s. 13). Pertti Vakkari menar att en digitalisering och datanätens utveckling har förändrat förutsättningarna till att förmedla information. Överföringen av information har, via nätverk, blivit snabbare och tillgång till dokument och tjänster rikligare, tjänster och dokument kan användas var och när som helst (Vakkari 2003, s. 10f).

En av bibliotekets uppgifter är att förmedla bra informationsresurser som service till användarna. Biblioteks- och informationsvetenskap, vilket bland annat har bibliotek som forskningsområde, sätter användaren i centrum eftersom dess utgångspunkt är en människa som behöver och söker information (Vakkari 2003, s. 26). Förmedling av information eller kunskap bör utgå ifrån användarnas behov. Bibliotekets urval av material används som argument för att beskriva dess informationsresurser som varande av bra kvalitet. Utöver ett gott urval är det, enligt Vakkari, också viktigt att bibliotekets informationsresurser är väsentliga för verksamheten, tillförlitliga, aktuella och av hög klass (Vakkari 2003, s. 19).

¹ AM är förkortning för analysmaterialet som denna artikel ingår i.

Genom Internets utveckling och tillgången till digitala resurser har det skett en förändring i utbudet av informationsresurser. Vakkari menar att datanätens tillkomst inneburit en märkbar sänkning av publiceringströskeln, vem som helst kan bringa sina intellektuella alster till offentligheten på nätet. På Internet i allmänhet förekommer det, för det mesta, ingen kvalitetskontroll i samband med publiceringen, vilket gör valet av tillförlitliga informationstjänster svårt. Därtill, tillägger Vakkari, försvårar webbpubliceringens snabbhet och volym en aktuell och heltäckande kritisk recension av resurserna (Vakkari 2003, s. 20).

Internet som miljö är okontrollerad, vem som helst med tillgång till en uppkopplad dator kan bidra med sin del. Internet är dess användare samt deras bidrag till nätverket och den data de tillför flödet. Genom Internet har nya användarkulturer utvecklats med idéer om hur tekniken kan användas. Tekniken står inte för sig själv utan idéer och föreställningar om vad Internet är och hur det kan användas frodas i en anda av frihet och kreativitet. I denna miljö startades Wikipedia av de två entusiasterna Larry Sanger och Jimmy Wales. Deras mål var att bygga en webbaserad encyklopedi som kallades Nupedia. När Nupedia inte växte i den takt som grundarna och medarbetarna ville testades en programvara som tillät användarna, de som använder sig av resursen, vara en aktiv del i skapandet. Denna programvara kallas wiki och genom en enkel ordlek skapades namnet Wikipedia.

Wikipedia står för något nytt som kan upplevas utmanande och som väcker kontroverser. Gamla värden om hur information samlas in, utvärderas och tillgängliggörs utmanas av Wikipedia, vilken bygger på en idé om användarnas deltagande i utformandet av information. Wikipedia har tre grundprinciper; den att vem som helst kan tillföra en artikel, att detta kan ske när som helst och att vem som helst kan redigera de inskrivna artiklarna, alla som använder Wikipedia är med och skapar Wikipedia, Wikipedia förändras ständigt (AM, s. 113)².

Vårt intresse för Wikipedia som fenomen och som uppsatsämne grundar sig i de möjligheter, men även de problem, webbplatsen förmedlar. För att riktigt kunna förstå och använda resursen krävs en djupare förståelse för dess ageranden och resonemang.

1.1 Syfte

Syftet med föreliggande examensarbete är att utröna uppfattningar och teman som omgärdar encyklopedibegreppet för att därigenom förstå Wikipedias problem.

Vår analys präglas av mötet mellan idéer och tankar om vad en encyklopedi är och ska vara samt vad Wikipedia är och vill vara. Dessa tankar och idéer bygger i vissa fall på uttalade gemensamma antaganden vilka vi, genom en kritisk diskursanalys (CDA), vill analysera. Genom att i analysen föra in idéer och teorier från modernistiska och postmodernistiska kunskapsteorier vill vi belysa Wikipedias problematik utifrån en ny vinkel. Dessa teorier ger en möjlighet att förstå debatten ur ett historiskt och sociologiskt perspektiv.

² detta ingår i analysmaterialet som finns på Wikipedias webbplats och som handlar om Wikipedia

1.2 Problem och frågeställningar

Wikipedia väcker debatt och frågor. Hur och om det kan användas som referens till arbeten och skoluppgifter på olika nivåer ses som oklart. Utöver detta finns en osäkerhet kring huruvida den information, vilken går att hämta på webbplatsen, är trovärdig som informationsresurs för gemene man i dennes informationssökning. Debatten bygger på flera faktorer av vilka den viktigaste är dess popularitet. Hade inte Wikipedia använts och refererats till skulle inte de faktorer som nu följer vara något problem. Resterande faktorer handlar om dess uppbyggnad och vilken typ av resurs dessa gör anspråk på att vara.

Wikipedia säger sig vara en encyklopedi. Med detta uttalande placerar den sig i en lång tradition med vilken det följer en rad värderingar. Resursen har inga angivna författare och redaktörer utan användarna är medskapare vilket innebär att de både kan tillföra och referera till den information som förmedlas. Wikipedia drivs inte av en kommitté vilken beslutar vad som ska skrivas samt granskar det som skrivits. Det är användarna som själva avgör om informationen är korrekt och/eller relevant. Alla som vill kan ta del i detta. På detta vis finns inte det inbyggda kontrollsystem vilket präglar mer traditionella encyklopedier.

Genom att se användaren som delaktig i skapandet av sin omgivning ställs denne inte utanför informationsflödet utan får en aktiv roll och blir delskapare av sin omgivning. Wikipedia gör praktik av teorin när grundarna inbjuder användarna till att till att vara delaktiga i skapandet och underhållet av webbplatsen. Gränserna mellan skapare och användare blir då otydliga. När vem som helst kan skapa information utifrån sin egen kontext förskjuts kontrollen. I traditionella encyklopedier levereras kunskapen uppifrån och ner med ett inbyggt kontrollsystem accepterat av akademien. När publiceringströskeln sänks är inte användaren längre beroende av den akademiska expertisen och frågan kring vems sanning som är mest giltig blir aktuell.

Wikipedia förändrar hur encyklopedin som begrepp och företeelse definieras i teori och praktik. Detta för med sig att termer relaterade till begreppet encyklopedi, som till exempel tillförlitlighet, expertis, auktoritet och trovärdighet diskuteras. Gemensamt för dessa är relationen till begreppen sanning, kunskap och information. I en förståelse av dessa tre termer, utifrån modernistiska och postmodernistiska kunskapsteorier, sätts debatten in i en ett sammanhang vilken kan ge en förklaring till problematiken.

Kritisk diskursanalys (CDA) tillhandahåller ett möjligt verktyg till förståelse för vårt problem, eftersom den möjliggör att retoriskt analysera texter för att avslöja det outtalade i texten. I klartext innebär det att vi vill analysera debatten kring Wikipedia för att se vilka grunder de olika uppfattningarna vilar på och hur starka dessa grunder är.

Utifrån ovanstående resonemang ställer vi oss följande frågor

1. Vilka teman kan identifieras utifrån en analys av Wikipedia, dess självbild samt kritiken riktad mot resursen som encyklopedi?
2. Hur kan dessa teman analyseras utifrån kontrasten mellan modernism och postmodernism i fråga om deras relation till begreppen sanning, kunskap och information?

2 Bakgrund

Wikipedia är, trots sin digitala uppbyggnad, en del av flera världar. Genom att webbsidan definierar sig som en encyklopedi blir den en del av en lång tradition. Encyklopedi som begrepp och företeelse kopplas gärna samman med en rad föreställningar kring vad det är och bör vara trots att det inte finns ett uniformt regelverk kring hur encyklopedier ska utformas.

Internet är det medium i vilket Wikipedia har sin hemvist. Kunskap om Internets tillkomst och utveckling, samt en förståelse för de krafter som förändrat och utvecklat dess användningsområden är därför betydelsefullt att känna till. Wikipedia uppmuntrar och bygger på enskilda individers medverkan och aktivitet. Internet främjar aktivitet och interaktivitet, Wikipedia är ett bra exempel på detta.

2.1 Encyklopedin som begrepp och företeelse

”[B]okverk som har ambitionen att sammanfatta allt vetande, antingen i allmänhet eller inom ett visst område. Uppställningen kan vara systematisk eller alfabetisk, men det senare är numera vanligast”.

(NE 2006)

I ovanstående beskrivning av en encyklopedi, vilken är hämtad från National Encyklopedin, konstaterar vi tre egenskaper som centrala för att något ska kunna kallas encyklopedi. Dessa är att encyklopedin har ambitionen att sammanfatta allt vetande, att den är systematisk samt att den är ett bokverk. Vid en snabb översikt går det att se att dessa ganska brett formulerade egenskaper inte nödvändigtvis stämmer för alla encyklopedier. Dessutom är det inte säkert att alla verk som går att passa in i dessa kategorier själva gör anspråk på att vara en encyklopedi.

Även om encyklopedier har funnits i mer än 2000 år är det inte förrän på 1700-talet som ordet encyklopedi blev populärt att använda för att beskriva bokverk vars syfte är att samla all kunskap inom många eller enskilda ämnesområden. Enligt Encyclopedia Britannica (EB) är ordet encyklopedis ursprungliga betydelse ”*a circle or a complete system of learning*” (EB 2006), ordet härstammar från grekiskans *enkyklios paideia*. EB hävdar att även att ordet encyklopedi i sin nuvarande betydelse först användes 1559 och att ordets popularitet har sitt ursprung från Diderot och d’Alemberts berömda verk *La grande encyclopédie*.

Viktigast för att något ska kunna kallas encyklopedi tycks vara verkets syfte snarare än dess form då det är just formen och uppbyggnaden på verken som skiftat mest under

åren. Vad som är och inte är en encyklopedi är därför öppet för diskussion. Även verk som idag inte skulle ifrågasättas som encyklopedi har vid sin tillkomst mött kritik och ifrågasatts. Gränserna för vad som kan kallas för en encyklopedi är oklara och ett verk kan vara en encyklopedi även om detta ord inte används i titeln. Det finns egentligen inga genomdrivna regler och premisser som ett verk ska uppfylla för att vara en encyklopedi. Det finns istället en rad föreställningar och idéer kring detta som bygger på en lång tradition (EB 2006).

Encyklopedier och kunskapsbegreppet är starkt sammankopplade vilket inte minst märks på just begreppet encyklopedis ursprungliga betydelse. Syftet med att samla kunskap i encyklopedier har däremot skiftat genom århundradena. Encyklopedins möte med den digitala världen har fortsatt denna utveckling genom att ge nya möjligheter till uppdatering och spridning. Flera av de stora encyklopedierna finns idag som databaser. Encyclopedia Britannica finns både som fullständig betaldatabas men även i en gratis mindre form.

Broberg (1985) påpekar att Diderot och d'Alemberts *La grande encyclopédie* skrevs i samma tid som naturvetenskapen drev några av de stora projekten med att systematisera naturen³. Det var alltså inte bara i *La grande encyclopédie* som kunskap styrdes upp och systematiserades. Ett naturvetenskapligt synsätt formade sättet att strukturera och tillgängliggöra kunskap utifrån en önskan efter "*totality, coherence and order*" (Broberg 1985, s. 47). Anledningen till denna systematisering var, enligt Broberg, att mängden information ökade, detta på grund av alla de nya upptäckter som gjordes under tidsperioden (Broberg 1984).

Ett av de grundläggande dragen i alla encyklopedier är syftet att samla in och förmedla kunskap. Encyklopedier är inte ett bokverk vilket som helst utan är ofta stora, omfattande och dyra att producera. Med National Encyklopedin som exempel kan encyklopedin förstås som en huvudmans önskan (i det här fallet svenska staten) att samla in kunskap för att både förmedla och bevara den. Den som äger ett sådant verk har tillförskaffat sig en bildning som på grund av verkets kostnad inte alltid är tillgänglig för alla. Gemene man kan också vända sig till sitt bibliotek för att få tillgång till referensverk som till exempel encyklopedier. Artiklarna i verket är oftast skrivna av personer som är valda genom deras akademiska meriter vilket ses som en garant för god kvalitet.

Det är svårt att frånsä att encyklopedier genom tiderna har haft ideologiska tendenser. Ett exempel på detta är *Speculum majus* från 1244 i vilken det enligt EB sägs att verket inte bara ska bevaras utan även visar världen vad den är och vad den borde vara (EB 2006). Exempelen på ett liknande synsätt är många, encyklopediernas strävan är inte endast att samla kunskap utan även att förmedla en sanning.

Urvalet av material till en encyklopedi är av betydelse. Utifrån resonemanget att en encyklopedi är en viktig förmedlare av kunskap i ett samhälle och kanske även sanning i ett specifikt sammanhang påverkas trovärdigheten i detta påstående av vilken information den gestaltas genom. Eftersom encyklopedier utifrån den definition vi gett

³ Upplysningstiden

tidigare vill samla all mänsklig kunskap blir medvetenheten om urvalet viktigt. Urvalet sker på flera nivåer och omfattar saker som till exempel vilka artiklar som ska finnas med i encyklopedin, hur stort utrymme de får och vem som skriver vilken artikel. Varje artikel ska också granskas och godkännas. EB menar att encyklopediernas redaktörer inte bara väljer vad som ska vara med i en encyklopedi utan även vad som ska väljas bort (EB 2006). Varje val av vad som anses tillräckligt viktigt för att det ska finnas med i encyklopedin är också ett val gällande vad som inte får vara med. En encyklopedis urval gestaltar på så sätt vad som anses viktigt i det samhälle eller det sammanhang den har som syfte att beskriva.

Urvalet på Wikipedia görs, som vi förstår det, slumpmässigt utifrån användarnas intresse. Varje person som anser sig kunna något om ett ämne får utifrån dess egen förmåga och önskan granska och ändra en artikel. Den akademiska expertisen och redaktionerna har alltså fått lämna plats för en bred massa där den enskildes upplevelse av sin egen situation och dennes tolkning av sin omvärld har getts företräde.

2.2 Internet, Internetkultur, cyberspace och virtuell gemenskap

”Internet är ett globalt kommunikationsnät, men dess användning och skiftande verklighet är produkten av mänskliga handlingar under en växlande historias specifika villkor”

(Castells, 2001 s. 19).

Internet är ingenting utan dess användare. Genom nätverk och noder⁴ byggs en teknik upp som möjliggör möten över nätet (Vakkari 2003, s. 11). När vi beskriver det sammanhang där vi hittar Wikipedia, nämligen Internet, kan vi därför inte enbart beskriva den teknik som används för att bygga upp det globala nätverket. Användandet av Internet har, i samhället, inte bara medfört en teknisk förändring utan även en social.

Manuel Castells (2001) beskriver framväxten av Internet som en sammanblandning av två världar nämligen forskningsvärlden och hackerkulturen. Grunden för det som idag är Internet började som ett forskningsprojekt inom den amerikanska militären på 1960-talet. Det var emellertid först i början på 1990-talet som Internet fick sitt verkliga genombrott hos allmänheten. Detta kom vid skapandet av html och World Wide Webb (www) vilket gjorde närverket mer tillgängligt. Hackerkulturens betydelse för Internets framväxt grundar sig i en användning av programvaror med öppen källkod samt spridningen av dessa över Internet. Utan denna rörelse, menar Castells, skulle Internet förblivit en angelägenhet för en liten forskarvärld (Castells 2001, s. 47 ff).

Internet kan användas till att söka information samt kommunicera och interagera genom forum, nätverk och e-postlistor. På senare tid har Internets närvaro blivit påtaglig genom sina olika kanaler för kommunikation (Dahlgren 2002, s. 15f). Enligt Peter Dahlgren (2002) kan Internet i den bästa av världar bidra till att främja gemenskap, demokrati, individuell utveckling samt stimulera samhällsekonomin. Som kontrast till denna utopiska bild presenterar han även en mer negativ syn på dess påverkan på

⁴ knutpunkter där nätverken möts

samhället och individen. Denna gör gällande att samhället fragmenteras och sociala band upplöses. Dahlgren menar att överdrivna utopiska och dystopiska bilder av Internet ofta bottnar i en syn på tekniken som en självständig kraft (Dahlgren 2002, s. 15). Jenny Sundén (2002) menar att Internet kan ses som *ett kroppslöst medium*, det vill säga som en rymd där fysiska kroppar har upphört att finnas. Teknik och redskap är viktiga men kommunikativa handlingar kan inte ske utan dessa (Sundén 2002, s. 133).

”Cyberspace: The tablet become a page become a screen become a world, virtual world. Everywhere and nowhere, a place where nothing is forgotten and yet everything changes”

(Benedikt s 29, 2000).

Wikipedia återskapar sig själv genom en rad kommunikativa handlingar. Dessa möjliggörs genom Wikipedias öppenhet, det vill säga att alla deltagare är välkomna. Wikipedias virtuella gemenskap har sin grund i webbplatsens öppenhet men har så småningom utvecklats till att anta en viss form och struktur, som i sig kan vara mer eller mindre reglerad. Kommunikativa handlingar är den virtuella gemenskapens beståndsdelar där det ena inte kan finnas utan det andra. En virtuell gemenskap beskrivs av Castells som *”ett självdefinierat elektroniskt nätverk av interaktiv kommunikation”* (Castells 2000, s. 405). Detta nätverk är organiserat kring gemensamma intressen eller syften, även om kommunikationen ibland kan vara ett mål i sig (Lövheim 2002, s. 152). Sådana gemenskaper kan vara relativt formaliserade såsom datorkonferenser eller anslagstavlor, de kan också bildas spontant (Castells 2000, s. 405). Castells menar att Internetkulturen har en struktur i fyra skikt vilka är den teknokratiska kulturen, hackerkulturen, den virtuella gemenskapskulturen och företagarkulturen. Kopplingen mellan Internetkulturen och Internets tekniska utveckling är, enligt Castells, *”öppenheten hos och den fria modifieringen av Internets programvara och i synnerhet av dess källkod”* (Castells 2001, s. 49). Castells menar också att den öppna spridningen och modifieringen genererar en uppåtgående spiral av teknisk förnyelse (Castells 2001, s. 49 ff). Det centrala sambandet mellan dessa kulturella uttryck och Internets tekniska utveckling är kopplingen mellan den öppna källkoden och den kultur där förnyelse och förändring av programvara frodats (Castells 2001, s. 49).

Shelley Correll genomförde en studie vilken visade på att när känslan av gemensam verklighet upprätthålls genom *textbaserad interaktion* blir den begränsad till dem som deltar aktivt i utbytet av erfarenheter och åsikter (Lövheim 2002, s. 152). Vid *datormedierad kommunikation* däremot, finns det en viss ambivalens och flexibilitet kring identitet och sociala roller. Virtuella gemenskaper är inte heller lokalt förankrade och kan ha väldigt olika former av regler för interaktionen, vissa mer demokratiska än andra (Lövheim 2002, s. 152 f). Enligt Martinsson ser den brittiske sociologen Anthony Giddens begreppet *virtualitet* som en urbäddning av sociala relationer och sociala objekt. Detta innebär att relationer lyfts ur den lokala kontexten där interaktion normalt äger rum (Martinsson 2002, s. 278).

2.3 Wikipedia

Vid en vanlig sökning på Google är det inte ovanligt att träffar som refererar till Wikipedia rankas högt. Precis som Internet förändrade informationssökningen förändrar nu dess användare synen på referensverk och vad det är. Larry Sanger, som är en av de

två ursprungliga skaparna till Wikipedia, beskriver i artikeln *The Origins of Wikipedia* (Sanger 2001) sin del av arbetet. Wikipedia är enligt honom "*an open source, collaborative encyclopedia, open to contribution by ordinary people*" (Sanger 2001) vilket innebär att vem som helst kan skriva och redigera artiklar på Wikipedia.

Wikipedia var från början en sidoaktivitet till Nupedia vilken var tänkt som webbaserad encyklopedi. Många ansträngningar gjordes för att Nupedia skulle fungera, systemet för att producera och granska artiklar ansågs dock till slut vara för trögarbetat. Detta resulterade i att wikitekniken testades och fröet till det som kom att bli Wikipedia var sått. Från att ha varit en kontrollerad encyklopedi var nu projektet öppet för alla. Wikipedias rötter finns också i rörelsen bakom öppen källkod, som tog fart i början av 1990-talet när operativsystemet Linux utvecklades och anslogs på nätet så att vem som helst kunde ändra och förbättra det (Waldman AM, s. 116). Öppen källkod är i stort sett en synonym till fri⁵ programvara, den som får använda programmet har också rätt att läsa och ändra koden (Orski 2003). På samma sätt som Linux programvara ändras och utvecklas genom bidrag från många olika människor, ändras och utvecklas Wikipedias innehåll.

En wiki är en programvara vilken gör det möjligt för vem som helst i det aktuella systemet att ändra i de digitala dokument det innehåller. Programvaran är enkel att använda och arbetas in i ett gränssnitt vilket leder till att många användare utan teknisk expertis kan delta. Wikier fungerar *bottom up*, vilket innebär att användare axlar ledarrollen genom att bidra till och strukturera innehållet. På grund av wikiernas öppna redigeringsstruktur finns det en viss oro kring missbruk och kring tillförlitligheten av information. Vandalism är lätt att reparera även i offentliga system som använder wikier (som till exempel Wikipedia) medan riskerna för vandalism minskar inom interna wikier.

Darlene Fichter hävdar att wikiteknologin kan främja det virtuella samarbetet på företag såväl som organisationer (Fichter 2005). Samarbetet på Wikipedia är däremot inte av det aktiva och direkta slaget. De flesta artiklar är resultat av olika bidrag från olika deltagare som var och en för sig själv har skrivit och/eller redigerat i artikeln. Larry Sanger (2001) menar att wikitekniken uppmuntrar till decentralisering då ingen tilldelas arbetet utan användarna styr Wikipedias artiklar, både tillkomsten av nya och redigering av gamla. Wikiprogramvaran motverkar auktoritetsutövande, menar Sanger, eftersom arbetet sker frivilligt då en stor wiki är för arbetskrävande att ha kontroll över. Allt detta kom att bli Wikipedias kännetecken (Sanger 2001).

Sanger (2001) menar att anledningen till att Wikipedia fungerar, så väl som den gör, är en kombination av flera faktorer. En viktig faktor är den att varje bidragsgivare innehar upphovsrätten till sina egna bidrag. Detta gör att Wikipedias innehåll förblir öppet i betydelsen av att vem som helst kan skriva och redigera på Wikipedia. En annan faktor är den att Wikipedia har ambitionen att vara en encyklopedi. En tredje faktor är att Wikipedias innehåll är enkelt att redigera det vill säga att det inte kräver mycket

⁵ "Observera dock att ordet "fri" här används i sin sedan länge vedertagna svenska betydelse, inte som det i modernistiskt språkbruk ibland görs i betydelsen "gratis". Fri programvara kan alltså mycket väl vara program jag har betalat för och program jag har fått gratis behöver inte vara fri programvara" (Orski 2003).

förkunskaper. Sanger menar att detta ständigt pågående samarbete på Wikipedia innebär att artiklar inte signeras vilket i sin tur bidrar till att ofärdiga artiklar och texter välkomnas så länge de är någorlunda korrekta, inte är skrivna i ett illvilligt syfte eller för att sprida vilseledande information. Detta, i sin tur, gör att det på Wikipedia alltid finns oredigerat material som kan vidareutvecklas. Wikipedias påstådda neutralitet anser Sanger är det som gör det möjligt för människor av olika åsikter att samsas. Sist men inte minst tycker han att Googleeffekten, det vill säga att Wikipedia har blivit mer känd tack vare Google, har varit avgörande för webbplatsens ökade användning (Sanger 2001). Många av dessa faktorer vilka Sanger upplever som positiva för Wikipedia ses av andra som varande mer eller mindre negativa.

2.3.1 Debatten kring Wikipedia

Det finns många skäl till att debatten kring Wikipedia har uppstått och intensifierats. Wikipedias stigande popularitet, dess anspråk på att vara encyklopedi samtidigt som den fungerar på ett helt annat sätt än de flesta andra encyklopedier är bara några av debattens kärnpunkter. Till att börja med kommer vi att nämna några jämförande undersökningar mellan Wikipedia och andra uppslagsverk. Dessa har genomförts i kölvattnet av debatten men har även intensifierat debatten.

En jämförande granskning mellan Wikipedias och Encyclopaedia Britannicas behandling av vetenskapliga artiklar som gjordes av tidskriften Nature (Giles 2005) fick stor uppmärksamhet. Efter att ha granskat 42 artiklar kom experterna fram till att Encyclopaedia Britannica hade färre felaktigheter och var mer korrekt skrivet. Skillnaderna var emellertid inte stora⁶ vilket enligt Jimmy Wales visar på Wikipedias potential (Giles 2005). Wales hävdar själv att artiklar på Wikipedia har hög tillförlitlighet och står sig bra i jämförelse med artiklar på Britannica, Encarta och andra encyklopedier (Bray AM, s. 133).

Wales menar att Wikipedia inte är felfri och hänvisar till en artikel i en tysk teknologisk tidskrift där Wikipedia jämförs med två etablerade, traditionella och digitala encyklopedier nämligen Brockhaus and Encarta. Encyklopediernas bredd, djup, lättförståelighet, sökvänlighet samt kvalitet av multimediamaterialet testades. Enligt detta test var Wikipedias seger överlägsen (Waldman AM, s. 115).

En liknande studie genomfördes av Svenska Dagbladet i mars 2006. I den undersökningen jämfördes nio uppslagsord i tre olika uppslagsverk på Internet. De tre olika uppslagsverken var Wikipedia, National Encyklopedins webbupplaga (NE) och webbplatsen susning.nu. De som granskade fick inte reda på var artiklarna var hämtade från. Det som granskades var tillförlitlighet, hur de var uppdaterade samt hur de beskrev det aktuella uppslagsordet. NE hade det bästa resultatet, av de nio undersökningarna tog NE sex av första placeringarna medan Wikipedia var näst bäst (tre av nio möjliga förstaplaceringar) och rankades aldrig lägst. Susning rankades lägst och fick ingen förstaplacering (Experterna föredrar NE 2006-03-30).

Ordet debatt antyder att det måste finnas åtminstone två kontrahenter som för en mer eller mindre häftig diskussion. Här finns å ena sidan Wikipedia och dess förkämpar och

⁶ I genomsnitt fyra fel i Wikipedia jämfört med tre fel i Britannica per vetenskaplig artikel.

å andra sidan dess kritiker och motståndare. En del av kritiken mot Wikipedia riktar sig mot dess anspråk på att vara en encyklopedi. Charles Allen definierar Wikipedia inte som en encyklopedi i en teknisk mening utan en gör-det-självt-referensskälla på Internet. Hiawatha Bray verkar vara av samma uppfattning. Hon menar att Wikipedia saknar en vital egenskap som de traditionella encyklopedierna har, nämligen tillförlitlighet (Bray AM, s. 132). Simon London är även han en av dem som tvivlar på Wikipedias kvalitet och de medverkandes expertis (Allen AM, s. 121). Larry Sanger, däremot, hävdar att problemet med Wikipedia inte ligger i dess otillförlitlighet, att det inte spelar någon roll om Wikipedia är mer eller mindre tillförlitlig än standardencyklopedier. Problemet, enligt Sanger, ligger i att den inte upplevs som tillräckligt tillförlitlig av bibliotekarier, lärare och akademiker. Att det är så, menar Sanger, beror på att alla kan bidra till Wikipedia och att den inte har en redaktion i traditionell betydelse (Sanger AM, s. 129).

Idén om att en ständig förändring leder till förbättring som i sin tur kommer att leda till perfektion menar Ted Pappas, är helt grundlös eftersom det inte går att se vem som har skrivit eller administrerat⁷ artiklarna på Wikipedia (Waldman AM, s. 118). McHenry är minst lika kritisk och menar att följande tre punkter är kärnan till vad han anser vara problemet med Wikipedia.

1. Anyone, irrespective of expertise in or even familiarity with the topic, can submit an article and it will be published.
 2. Anyone, irrespective of expertise in or even familiarity with the topic, can edit that article, and the modifications will stand until further modified.
- Then comes the crucial and entirely faith-based step:
3. Some unspecified quasi-Darwinian process will assure that those writings and editings by contributors of greatest expertise will survive; articles will eventually reach a steady state that corresponds to the highest degree of accuracy

(McHenry AM, s. 126).

Förutom tillförlitligheten kritiseras Wikipedia dessutom för brist på auktoritet och förhandsgranskning. Phillip Bradley anser att Wikipedia är en bra idé men att han inte själv skulle använda resursen eftersom bristen på redaktörer sänker Wikipedias trovärdighet. Enligt Waldman har de tryckta böckerna behov av trovärdighet eftersom de har som mål att sälja (Waldman AM, s. 115). Wikipedia är ickekommersiell vilket innebär att dess mål inte är att sälja. Vad detta säger om dess roll samt behov av auktoritet eller trovärdighet kommer vi att diskutera i vår analys.

Sanger påpekar att det saknas tillförlitliga artiklar i mer specialiserade ämnen. Problemet ligger inte enbart i att det finns få välinformerade personer i specialiserade ämnen på Wikipedia utan också att artiklar av, enligt honom, högre kvalitet som skrivs av dessa dras ner av majoriteten på Wikipedia, vars kunskap baseras på "*paragraphs in books and mere mentions in college classes*" (Sanger AM, s. 130). Innehållet på Wikipedia pendlar således ständigt utifrån användarnas egna önsknings, förutsättningar och behov.

⁷ Administratörer är flitiga användare med behörighet att radera, återställa och låsa filer (Wikipedia: Välkommen)

3 Kritisk diskursanalys (CDA)

I det här kapitlet gör vi en översiktlig beskrivning av Faircloughs syn på diskursbegreppet och kritisk diskursanalys. Denna översikt innehåller en beskrivning av teorin bakom den kritiska diskursanalysen vilken innehåller en mängd termer som språkbruk, text, diskursiv praktik, social praktik, kommunikativ händelse, genre, diskursordning etc. Redogörelsen för teorin är viktig för förståelsen av uppsatsens helhet samt den metod vi använt vid analysen av vårt insamlade material. Det här kapitlet ska alltså inte bara läsas som en beskrivning av termer och teorier utan även som ett ramverk för de tankar och idéer till vilka vi relaterar till i arbetet med uppsatsen.

Diskursbegreppet bär med sig en mängd definitioner och idéer vilka ska ses som en helhet. Detta innebär inte att det finns en enighet inom det diskursanalytiska fältet utan snarare att det finns en gemensam grund. En text för en diskursanalytiker kan inte ses som något vilket beskriver verkligheten utan snarare något som konstituerar den. Förhållandet mellan språk, text och verklighet varierar. En diskurs kan vara rådande men kan, enligt Winther Jørgensen & Philips (1999), inte etablera sig helt och hållet eftersom *”den befinner sig alltid i konflikt med andra diskurser som definierar verkligheten annorlunda och som därmed anger andra riktlinjer för det sociala handlandet”* (Winther Jørgensen & Philips 1999, s. 54 f). Analysen syftar till att förstå hur tecknen, orden, får mening. Diskursen är beroende av betydelsen hos tecknen och när dessa skiftar ändras också diskurserna (Bergström & Boréus 2005, s. 316).

I uppsatsen använder vi oss av Faircloughs utvidgade diskursbegrepp som ett sätt att förhålla oss till diskurser i vår analys. Hans syn på diskursbegreppet är utvidgad för att han, till skillnad från tidigare diskursanalytiker, ser fler dimensioner i diskurs än enbart den lingvistiska. Faircloughs teorier kan ses som exempel på integration av en lingvistisk utgångspunkt och samhällsvetenskap. Betydelsen av termen diskurs vidgas genom en orientering mot social praktik vilket leder till att diskurser även kan ses som en form av social praktik. Med diskurs som social praktik avses hur diskurser relateras till ideologi och makt (Bergström & Boréus 2005, s. 307).

Sociala praktiker är *”sätt som interagerande människor gör saker på”* alltså handlingsmönster, vanor, konventioner som kan vara mer eller mindre regelstyrda (Bergström & Boréus 2005, s. 17). Exempel på detta är klassrumsundervisning, nyheterna på TV eller liknande (Fairclough 2001a, s. 1). Social praktik kan alltså definieras som en handling inom ramen för en verksamhet (Fairclough 1995a, s. 98). Det viktiga med sociala praktiker är att de uttrycker diskurser såväl som andra icke-diskursiva sociala element. Sociala praktiker kan ses genom aktion/interaktion, sociala relationer, personer (med deras tro, attityder, historia och så vidare), den materiella världen och diskursen (Fairclough 2003, s. 25). För att något ska kunna anses vara en

social praktik ska det innehålla följande element: (inom parantes står våra tolkningar till svenska).

- Activities (händelser)
- Subjects and their social relations (subjekt och deras sociala relationer)
- Instruments (verktyg)
- Objects (objekt)
- Time and place (tid och plats)
- Forms of consciousness (någon form av medvetande)
- Values (värden)
- Discourse (diskurs)

(Fairclough 2001a, s. 1)

Dessa sociala praktiker, som bygger vårt sociala liv och dess beståndsdelar kan inte ses som enskilda element. Enligt Fairclough byggs de sociala praktikernas beståndsdelar upp dialektalt. Detta innebär att de är separata delar men att de måste förstås i relation till varandra (Fairclough 2001a, s.1).

Som vi har nämnt tidigare, ser vi Wikipedia som en diskurs vars ageranden och resonemang konstituerar och konstitueras av de uppfattningar som finns kring encyklopedi som begrepp och företeelse. Wikipedia, till skillnad från andra referensverk, innehåller ett visst mått av social praktik på grund av wikikulturens inneboende öppenhet. Wikipedia är inte en envägs kommunikation utan ett nätverk uppbyggd på den struktur som finns för att webbplatsen ska fungera. Det finns, med andra ord, formella och informella strukturer (handlingsmönster) som styr och reglerar sidan för att artiklarnas korrekthet ska bibehållas. Wikipedias sociala praktik kan på detta vis betecknas som dess virtuella gemenskap.

En traditionell encyklopedi har inte denna sociala praktik utan är endast en del av en när den används i till exempel ett referenssamtal. Intresset för social praktik på Wikipedia baseras på intresset för att se hur information/kunskap hanteras och omformuleras på en webbplats där denna sociala praktik har fått företräde framför en mer traditionell form av redaktionellt arbete. Interaktionen, eller samarbetet, på Wikipedia är en handling inom ramen för Wikipedias verksamhet.

Diskurs har, i den sociala praktiken, tre olika roller. Den första är språket som en del av handlingen. Sedan kommer diskursen som representation. Andra praktiker representeras i den aktuella praktiken genom diskursen då språket gör detta möjligt. Fairclough beskriver handlingen när en annan praktik blir en del av den aktuella praktiken som rekontextualisering. Detta är en process, en pågående reflexiv social konstruktion av praktiken. Slutligen finns diskursen som en del av identiteten när språket bygger denna (Fairclough 2001a, s. 1f). Enligt Winther Jørgensen & Philips går det dessutom att se mer än en diskurs i en social praktik (Winther Jørgensen & Philips 1999, s. 73).

Diskurs är både konstituerande och konstituerad (Winther Jørgensen & Philips 1999, s. 68). Detta innebär att den både förändrar kunskap, identiteter och sociala relationer, inklusive maktrelationer samtidigt som det formas av andra sociala praktiker och strukturer. Sociala strukturer är enligt Fairclough sociala relationer i samhället som helhet och i bestämda institutioner. Denna sociala struktur har både diskursiva och icke-diskursiva element (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 71). Diskurser konstituerar

den sociala världen och konstitueras av andra sociala praktiker. Diskursen, i egenskap av social praktik, står i dialektiskt förhållande med andra sociala dimensioner. Detta innebär att diskursen både formar och speglar sociala strukturer och processer (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 68).

Diskurs har följaktligen tre funktioner: dess *identitetsfunktion*, en *relationell* funktion samt en *ideationell* funktion. Identitetsfunktionen innebär en uppbyggnad av identiteter hos dem som skriver och dem som läser. Relationell funktion innebär en uppbyggnad av relationen mellan dem som skriver och dem som läser. Sist men inte minst innebär ideationell funktion en viss presentation och rekontextualisering av sociala praktiker som kanhända bär på vissa ideologier (Fairclough 1995b, s. 58). På Wikipedia finns det ingen klar åtskillnad mellan de som skriver och de som läser. Dessa roller skiftar ständigt. Relationen mellan de som läser och de som skriver leder till att texten ständigt återskapas.

Inom en viss institution förekommer ett eller flera sätt att använda språket det vill säga olika diskurstyper. Diskurstyper består av diskurser och genrer. Genrer är en form av språkbruk som relaterar till och konstituerar en del av en bestämd social praktik till exempel en intervjugenre eller en reklamgenre (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 73). Förhållandet mellan den enskilda diskursen och dess yttre kan formuleras i tre begrepp: diskursen, det diskursiva fältet och diskursordningen. Diskurs är begreppet för en strukturering av en viss domän i moment och är namnet på den enskilda entydiga betydelsefixeringen. Det diskursiva fältet är namnet på allt det som inte får plats i den enskilda diskursen. Diskursordningen däremot är ett socialt rum där olika diskurser delvis täcker samma terräng som de konkurrerar om att ge innehåll var och en på sitt sätt (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 64). När olika diskurser finns samlade inom ett område kallas detta för diskursordning. Diskursordningar är detsamma som grupper av socialt konstituerade konventioner vilka finns inom sociala institutioner varigenom en viss diskurs bestäms och definieras (Fairclough 2001b, s. 14). Dessa konventioner och diskursordningar ger uttryck för bestämda ideologier (Fairclough 2001b, s. 23).

En standardencyklopedis ageranden och resonemang bestäms och definieras av traditionella idéer och uppfattningar kring begreppet encyklopedi som i mångt och mycket har sin bas i upplysningsarvet. Utifrån Faircloughs teori kan dessa idéer och uppfattningar ses som socialt konstituerade konventioner som ger uttryck för vissa ideologier som i vårt fall handlar om encyklopedibegreppet. Wikipedia är en diskurs som anger alternativa synsätt vad det gäller hur en encyklopedi ska fungera och definieras. Därigenom ligger Wikipedia som diskurs i konflikt med standardencyklopedier om att definiera begreppet och företeelsen encyklopedi. Detta för oss till att Wikipedia, på samma sätt som alla andra diskurser, fungerar ideologiskt. Med de uppfattningar som Wikipedia ger uttryck för följer en stark övertygelse samt en vilja att övertyga andra.

Enligt Fairclough omfattar diskursanalys både texter och praktiker, diskursiva som sociokulturella (Fairclough 1995a, s. 16). Han menar även att varje diskursanalys består av en kommunikativ händelse och diskursordningen vilka båda är av betydelse (Fairclough 1995b, s. 54). Kortfattat sammanfattar Winther Jørgensen & Philips (1999) att kritisk diskursanalys inbegriper fem delar vilka bildar en enhet och analyseras inte

enskilt utan är ett sätt att sammanfatta teoribildningen. Den kritiska diskursanalysen sammanfattas av Winther Jørgensen & Philips i följande punkter.

- Sociala och kulturella processer och strukturer har en delvis lingvistisk-diskursiv karaktär
- Diskurs är både konstituerande och konstituerad
- Språkbruk ska analyseras empiriskt i det sociala sammanhanget
- Diskurs fungerar ideologiskt
- Kritisk forskning

(Winther Jørgensen & Philips 1999, s. 67 ff.)

Kritisk diskursanalys fokuserar på hur diskursiva händelser, praktiker och texter präglas av och har sin utgångspunkt i bredare sociala och kulturella strukturer, relationer och processer. Dunkelheten som kännetecknar relationen mellan diskurs och samhälle bäddar, enligt Fairclough, för makt och hegemoni (Fairclough 1995a, s. 132 f). Enligt kritisk diskursanalys verkar diskursiva händelser ideologiskt. Med detta menas inte vilken status eller sanningshalt dessa diskursiva händelser har utan att de bidrar till att maktrelationer reproduceras. Fairclough menar att kritisk diskursanalys inte kan förbli likgiltig för sanningsfrågor oavsett om det handlar om att utelämna något med avsikt att övertala, eller om att falsifiera ideologiska föreställningar. Han tillägger att diskursanalys, som metod, inte kan göra bedömningar huruvida ett påstående är sant eller har goda grunder även om det är en viktig beståndsdel av det sociala livet (Fairclough 1995a, s. 18).

Kritisk diskursanalys har alltså som syfte att avslöja "*naturalized ideological representations*" (Fairclough 1995a, s. 28), det vill säga ideologiska föreställningar som har kommit att betraktas som sunt förnuft. Kritisk diskursanalys vill göra klara och bestämda sociala definitioner samt identifiera effekter som diskurser för med sig och som vanligtvis är dunkla för de deltagande (Fairclough 1995a, s. 28). Detta i sin tur gör att de ideologiska föreställningarna inte upplevs vara ideologiska (Fairclough 1995a, s. 42). Vi upplever att både Wikipedias och dess kritikers påståenden till en viss del baseras på dessa ideologiska föreställningar vilka har kommit att betraktas som sunt förnuft.

Enligt Winther Jørgensen & Phillips är varje fall av språkbruk en kommunikativ händelse som i sig har tre dimensioner nämligen text, diskursiv praktik och social praktik (Winther Jørgensen & Philips 1999, s. 73). Kritisk diskursanalys grundar sig i den här tredimensionella uppfattningen (Fairclough 1995a, s. 98). En kommunikativ händelse kan vara en text som i sin tur förmedlas via tal och skrift och bilder. Text är en blandning av det språkliga och det visuella (Fairclough 1995a, s. 98) eller som Bergström och Boréus säger "*alla slags meningsbärande teckensystem*" (Bergström & Boréus 2005, s. 16). Kommunikativ händelse kan även vara en diskursiv praktik vilket innebär produktion och konsumtion av texter. Diskursiva praktiker varigenom texter skapas, mottas och tolkas, det vill säga produceras och konsumeras, kan också ses som en viktig form av social praktik. De bidrar till att konstituera den sociala världen, inklusive sociala identiteter och relationer (Winther Jørgensen & Philips 1999, s. 67). En kommunikativ händelse kan även vara en social praktik (Fairclough 2001a, s. 1). Vårt analysmaterial är en kommunikativ händelse eftersom det uttrycks i skrift. Dessutom ger vårt analysmaterial uttryck för Wikipedias sociala praktik det vill säga dess virtuella gemenskap med alla dess strukturer och handlingsmönster.

Diskursiv praktik ses av Fairclough som en medlande länk mellan det textuella, sociala och kulturella. Länken är indirekt eftersom de sociokulturella praktikernas egenskaper förändrar texter genom att omforma den diskursiva praktikens natur (Fairclough 1995b, s. 60). De diskursiva praktikerna står i dialektiskt förhållande till de sociala eftersom diskursiva praktikens *“underliggande premiss är att... [den] både speglar och aktivt bidrar till social och kulturell förändring”* (Winther Jørgensen & Philips 1999, s. 84). Wikipedias öppenhet samt dess sociala praktik som yttrar sig i webbplatsens interaktion och samarbete gör att Wikipedia ständigt förändras. Dess texter läses, skrivs och redigeras det vill säga konsumeras och produceras så gott som konstant.

4 Metod

I det här kapitlet talar vi om de metodologiska överväganden vi gjort i genomförandet av analysen. Vi har valt att göra en kvalitativ studie i form av kritisk diskursanalys⁸ (CDA) vilket inte enbart fungerar som metod utan även sätter sin prägel på hela uppsatsen. Metodkapitlet inte bara förklarar och redogör för de begrepp och termer vilka vi varit tvungna att ta ställning till utan kommer även att beskriva hur vi praktiskt gått till väga.

4.1 Urval

I vår analys har vi, utifrån föregående kapitelns resonemang kring vad en text är, valt att se på text som en skriftlig produkt alltså inte bild eller tal (Bergström & Boréus 2005, s. 16).

En del av vårt analysmaterial består av flera skrivelser vilka samlades från svenska Wikipedias webbplats och som har gemensamt att de handlar om svenska Wikipedia. Analysmaterialet är hämtat från en lista över artiklar om Wikipedia som går att finna på Wikipedias deltagarportal (Svenska Wikipedia, *Lista över artiklar om Wikipedia* 2006-01-24 kl. 11.47)⁹. På listan fanns det, vid tillfället för nerladdningen av artiklar, fjorton grupper av artiklar från vilka vi valde tre. Att vi inte valde enstaka artiklar från de olika grupperna, vilket hade passat oss bäst, beror på att det kunnat påverka tillförlitligheten av undersökningens resultat på ett negativt sätt. Vi valde tre grupper nämligen *Om Wikipedia*, *Regler, råd och rekommendationer* samt *Felrapportering*. Listan över dessa artiklar finns bifogad i slutet av vår uppsats som Bilaga 1.

Den andra delen av vårt analysmaterial består av fem artiklar, som alla råkar vara på engelska. Dessa valdes för att de alla på ett eller annat sätt är kritiska gentemot Wikipedia och dess anspråk på att vara en encyklopedi. Listan över dessa artiklar finns bifogad i slutet av vår uppsats som Bilaga 2.

⁸ Teorin om detta har vi i korta drag redogjort i föregående kapitel.

⁹ http://sv.Wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Lista_över_artiklar_om_Wikipedia

4.2 Genomförande

4.2.1 Uppsatsens validitet och reliabilitet

Validitet (sanningsenlighet) och reliabilitet (trovärdighet) är två kriterier vilka är av vikt för vetenskapliga arbeten. Bergström och Boréus jämför analyser med verktyg som måste *”böjas, bändas och göras om”* (Bergström & Boréus 2005, s. 33 f) för att bli lämpliga för en specifik uppgift. På samma sätt har varje analys sina specifika egenskaper och kan ha olika grader av validitet och reliabilitet.

Validitet handlar om huruvida den undersökning som genomförs verkligen kan ge svar på just den frågan som ställts (Bergström & Boréus 2005, s. 34). Enligt Winther Jørgensen & Philips kan validiteten i en diskursanalys avgöras genom att se på sammanhanget. Analytiska påståenden ska ge diskursen en form av sammanhang. Om det finns element som inte passar in i den diskursanalytiska redogörelsen minskar sannolikheten att andra ska acceptera analysen som färdig och trovärdig. Ett annat sätt att bedöma validiteten är att se till analysens fruktbarhet det vill säga *“analysramens förklaringskraft, inklusive dess förmåga att frambringa nya förklaringar”* (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 123).

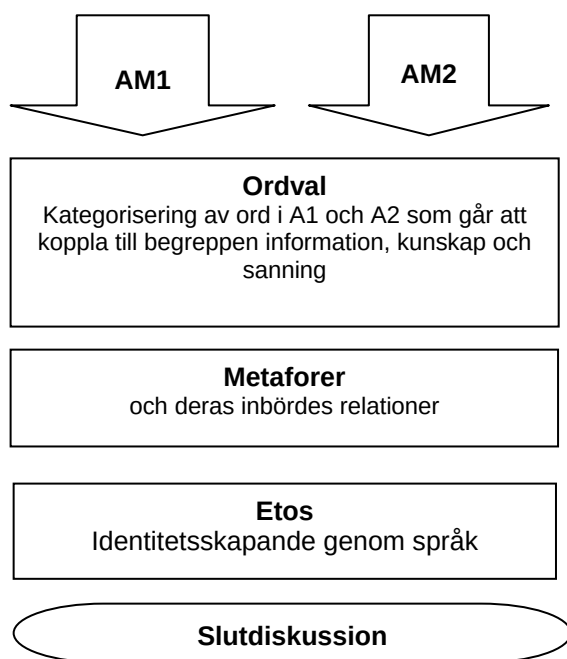
Det finns enligt Bergström och Boréus (2005) två viktiga aspekter av reliabiliteten nämligen intersubjektivitet och intrasubjektivitet. Den första handlar om relationen mellan undersökningens resultat och personerna som bedriver undersökningen. Intersubjektiviteten är god om olika personer kan utföra den och ändå komma fram till samma resultat förutsatt naturligtvis att undersökningen utförs *“på samma sätt av samma fenomen”* (Bergström & Boréus 2005, s. 36). Huruvida vår undersökning har god intersubjektivitet är en svår fråga. Att utföra en undersökning på samma sätt är överhuvudtaget en vag formulering. Det mest troliga, med tanke på vårt arbetes beskaffenhet, är att någon annan utför en egen analys utifrån våra metodologiska ställningstaganden det vill säga att den personen använder sig av samma verktyg, samma analysmaterial och även samma ordval.

Den andra aspekten nämligen intrasubjektiviteten handlar om att *”samma person får samma resultat vid samma sorts analys av samma material vid olika tidpunkter”* (Bergström & Boréus 2005, s. 36). Avsikten är att garantera att personen i fråga är konsekvent i sina bedömningar vilket är särskilt viktigt vid jämförelser av något slag (Bergström & Boréus 2005, s. 36). Vårt arbete rymmer inslag av jämförelser mellan Wikipedia och de mer traditionella encyklopedierna. Dessa jämförelser tolkas genom kontrasten mellan modernistiska och postmodernistiska epistemologier. Genom att göra detta hoppas vi kunna utröna de olika uppfattningarna kring encyklopedibegreppet för att kunna förstå Wikipedia och dess problem. Under analysens gång kommer vi att bemöda oss om att presentera de olika perspektiven där det å ena sidan finns Wikipedia och dess deltagare och å andra sidan dess kritiker. Vi kommer dessutom att försöka vara lika kritiska och ifrågasättande gentemot båda sidors argument.

Sammanfattningsvis handlar reliabilitet om att vara tillräckligt noggrann i mätningar och uträkningar. Bergström och Boréus hävdar att detta begrepp kan vidgas och bli relevant för undersökningar, som denna, där inget mäts eller uträknas. Då handlar det i allmänhet om *”att vara noggrann i undersökningens alla led, att eliminera felkällor i*

görligaste mån” (Bergström & Boréus 2005, s. 35). Tolkningsaspekten är, som ett exempel, en reliabilitetsfråga, det gäller då att matcha textläsningens noggrannhet till arbetets syfte (Bergström & Boréus 2005, s. 35). God källhantering är också en fråga om reliabilitet, således gör en bra källhantering uppsatsen trovärdig. Refereras källor slarvigt eller felaktigt på något ställe kan det ge möjlighet att ifrågasätta hur väl genomarbetad resten av texten är.

4.2.2 Bearbetning av analysmaterialet

Figur 1 Analysordning

Alla artiklar i vårt analysmaterial, hämtade från Wikipedias webbplats, är sparade och loggade med ett angivet klockslag just på grund av deras föränderlighet. Detta gjorde vi för att förbättra analysens reliabilitet. Vårt noggrant dokumenterade analysmaterial kommer att i oförändrat skick bifogas på en CD-ROM skiva. På CD-ROM skivan kommer vi att spara alla artiklar var för sig. Dessutom kommer vi att spara alla artiklar i ett och samma Word-dokument. En kopia av det senare har varit vår arbetsplast för sammanställning av texterna.

Efter insamlingen av material har vi bearbetat det i flera steg. Det första steget var det att göra materialet möjligt att arbeta med så att vi lättare kunde hantera textmassan. Alla artiklar vilka ingår i

analysmaterialet kopierades och klistrades in i ett tomt Word-dokument så att göra dokumenten på så vis enkelt gick att söka i med hjälp av Words sökfunktion vilket gav oss ett snabbt verktyg för att till exempel spåra förekommande ord.

När alla artiklar var ihopsamlade till ett dokument rensade vi dokumenten från bilder, logotyper och symboler. Vid en genomgång av analysmaterialet upptäckte vi att en av artiklarna var en borttagningslogg för svenska Wikipedia. Denna logg var mycket lång och föll utanför ramen. Loggen i sig är inte ointressant men vi bedömde det som att den krävde en annan analys än den tänkta för uppsatsen. Dessa ändringar i det samlade dokumentet med analysmaterialet gjordes innan analysen påbörjades och dokumentet har inte ändrats sedan dess. I analysen hänvisar vi till de sidor på vilka texten förekommer i det samlade dokumentet, markeringen AM innan sidnummer refererar till aktuell sida i analysmaterialet. Att hänvisa till de aktuella sidorna gör det enklare för oss såväl som för läsaren att kontrollera och validera analysens tillvägagångssätt. Samma källhänvisning används även vid de tillfällen dessa källor används i övriga delar av uppsatsen. En komplett lista över källor utöver loggade filer från Wikipedia går att finna i bilaga 2. I bilden ovan beskrivs analysmaterialets två delar som AM 1 & 2.

Efter genomläsningen av analysmaterialet noterade vi att ett flertal ord är mer förekommande än andra. Som ett första led i analysen isolerade vi de ord vilka har en koppling till vårt problem samt till begreppen encyklopedi, sanning, kunskap och information.

AM 1	AM 2
Kvalificerad, Kvalifikation Kunnig, Expert, Expertis, Professionell	Knowledgeable, Qualification, Expert, Expertise, Skilled, Professional
Pålitlig/Pålitlighet, Trovärdig/Trovärdighet	Reliable/Reliability, Credible/Credibility, Trust/Trustworthy, Accountability
Öppen/Öppenhet	Open/Openness
Fri/Frihet, Frivillig	Free
Neutral/Neutralitet	Neutral/Neutrality
Information	Information
Relevant/Relevans	Relevant/Relevance
Kunskap, Veta, Kunna	Knowledge, Know
Kvalitet, Kvalitetskontroll, Kvalitetskrav	Quality
Makt, Maktstruktur, Maktutövning	Power, Power Structure
Tillgänglig/Tillgänglighet/Tillgång	Available/Availability, Accessible
Samarbete, Gemensam/Gemenskap, Samförstånd, Samexistens	Collaboration, Cooperation, Community
Kontrollera, Granska, Verifiera/Verifierbarhet, Vedertagen	Control, Check, Review, Verify/Verifiable
Allmänintresse/Allmänt intressant	Diskuteras ej i de kritiska artiklarna
Auktoritet	Authority

Figur 2 Mer förekommande ord

I det andra steget, ordval, inriktade vi oss mer noggrant på debatten kring Wikipedia. Utifrån vårt problem är det intressant att utreda hur och i vilka sammanhang de mer förekommande orden används. Det är på samma sätt viktigt att kunna se om orden används i en argumenterande ton, det vill säga om de appellerar till vårt förnuft och/eller känslor. Orden kan enligt Fairclough ha en inneboende värdeladdning, eller som han kallar det "*expressive values*" (Fairclough 2001b, s. 99). Vårt huvudsakliga intresse är det utmanande hos Wikipedia och vi vill undersöka om några grundläggande drag kan skönjas i analysmaterialet. I samband med detta ströks en del av orden vilka inte i tillräckligt hög grad problematiseras och diskuteras av såväl Wikipedia som de kritiska artiklarna¹⁰. Efter detta sammanfogades alla citat som innehöll dessa ord till ett nytt dokument för att skapa en bättre översikt. En del av dessa citat togs senare bort eftersom de på ett eller annat sätt var irrelevanta. Efter denna bearbetning av materialet kunde sedan analysen påbörjas.

4.2.3 Analysen

Ännu en indelning gjordes föranledd av upptäckten att text innehållande kritik mot Wikipedia kunde delas i två kategorier. Den ena fokuserar på hur deltagarna betraktas på Wikipedia samt hur samarbetet kring skapandet av encyklopedin går till. Den andra

¹⁰ De ord som är kvar i analysen är markerade i tabellen ovan med fet stil.

inriktar sig på de tankar och attityder kring Wikipedias resurser, i form av information och kunskap, som uttrycks på Wikipedia.

Dessa två kategorier, eller identiteter, kallar vi *den antielitistiska* och *den ickehierarkiska identiteten*. De bakomliggande begreppen *elitism/antielitism* och *hierarki/ickehierarki* finns i vårt analysmaterial som ett sätt att förhålla sig till Wikipedia. Vi utgår ifrån att Wikipedia, dess ageranden och resonemang, är en diskurs som för en kamp med andra diskurser om hur encyklopedin som begrepp och företeelse ska definieras. Därför går vårt arbete inte ut på att identifiera diskurserna. Vårt mål är istället att hitta olika identiteter vilka vi kan hitta stöd för i båda delar av analysmaterialet. Detta innebär i vårt fall att begreppen *elitism/antielitism* och *hierarki/ickehierarki* diskuteras i samband med Wikipedia. Huruvida Wikipedia verkligen är *antielitistisk* och/eller *ickehierarkisk* kommer vi att diskutera i analysens sista del *Wikipedias identiteter*.

Trots att vårt mål inte är att identifiera olika diskurser, präglar deras kamp om att definiera encyklopedin hela vårt arbete. Kampen är ständigt förekommande i debatten kring Wikipedia och blir därför en påtaglig och ofrånkomlig del av vårt arbete. Det är utifrån denna som vi efterhand kommer att kunna identifiera de två identiteterna. Fairclough pratar om två olika sätt att identifiera diskurser.

1. Identify the main parts of the world (including areas of social life) which are represented – the main themes
2. Identify the particular perspective or angle or point of view from which they are represented

(Fairclough 2003, s. 129).

Det sistnämnda är mest av intresse utifrån hur vi ser på diskurser. Det handlar om olika perspektiv, eller synsätt, utifrån vilka encyklopedin som begrepp och företeelse definieras. Wikipedia, som diskurs, definierar encyklopedin utifrån sitt perspektiv. Andra diskurser kan ha andra sätt att se på encyklopedin vilket leder till kampen om att definiera encyklopedin som begrepp och företeelse.

Den diskursanalytiska teorin innehåller, som vi tidigare beskrivit, en rad inriktningar vilka ger olika möjligheter till metoder till analysen. Att göra en diskursanalys innebär alltså inte att det finns en färdig verktygslåda att välja ur. Snarare innebär det en teoretisk utgångspunkt där språket och texten står i centrum. Det empiriska materialet ses alltså genom en teori. Eftersom vårt arbete går ut på att analysera texter för att utkristallisera dess identiteter kommer vi att använda oss av en rad textanalytiska redskap.

Fairclough presenterar en mängd redskap för analysen av texter som till exempel interaktionell kontroll, etos, metaforer, ordval och grammatik (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 87). Av dessa valde vi tre verktyg: ordval, metaforer och etos eftersom de passar vårt arbete bäst. Varför vi har valt dessa verktyg och vad de går ut på kommer vi att förklara längre fram.

I den grammatiska delen ingår en lingvistisk analys där bland annat de grammatiska elementen modalitet och transitivitet analyseras. Vi har valt att inte fokusera på denna del av Faircloughs analysmodell. Detta val gjordes utifrån en översikt av analysmaterialets karaktär. Då Wikipedia bygger på användarnas delaktighet är

analysmaterialet stundtals väldigt fragmentariskt. Detta konstaterande ser vi som ett resultat i sig. Utifrån denna insikt har vi därför fokuserat på de resterande tre analysgreppen angivna ovan. På så vis fokuserar vi på processanalysen och den sociala analysen. Här är det intressanta alltså att se till förhållandet mellan texten och de två praktikerna. Genom detta lämnar vi inte textanalysen men vi gör inte heller en ingående lingvistisk textanalys. Det avgörande är vad som sägs och skrivs, samtidigt som texten integreras i en social praktik. Det intressanta här är ordens förekomst i texten i relation till varandra samt i vilket sammanhang de förekommer (Bergström & Boréus 2005, s. 341).

4.2.3.1 Ordval

Analysverktyget ordval går ut på att välja vissa ord som underlag för analysen. Vi valde orden utifrån tre kriterier. Det första är *frekvens* det vill säga att ordet bör vara tillräckligt förekommande för att ge tillräckligt underlag för analys. Det andra är *relevans*, det vill säga att ordet ska vara av intresse för vår analys. Relevansen handlar om att orden ska handla om begreppet encyklopedi samt anknyta till begreppen sanning, kunskap och information. Det tredje, vilket vi nämnt tidigare, handlar om att orden i tillräckligt hög grad ska problematiseras i båda delarna av analysmaterialet.

4.2.3.2 Metafor

Genom att undersöka förekomsten av metaforer vill vi avgränsa de diskurser vilka är relevanta för vår analys och därför för arbetet sammantaget. Fairclough menar att diskurser kan skiljas åt genom metaforer (Fairclough 2003, s. 131), vilket kan betyda att det i olika diskurser används olika metaforer. Metafor, eller begreppsmetafor som det ibland kallas, är en term vilken används för att beteckna fenomenet att "*ett område implicit eller explicit beskrivs med ett begrepp från ett annat område*" (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 164). Fairclough beskriver metaforer på samma sätt, "*words which generally represent one part of the world being extended to another*" (Fairclough 2003, s. 131) och "[*m*]etaphor is a means of representing one aspect of experience in terms of another" (Fairclough 2001b, s. 99).

För att avslöja antaganden eller det implicita i vårt analysmaterial undersöker vi olika slags relationer mellan ord. Bland annat ser vi närmare på förekomsten av semantiska relationer såsom synonymymer, homonymer och antonymer (Fairclough 2003, s. 123) samt de bakomliggande skälen till deras förekomst¹¹. Genom att använda ett ord i stället för ett annat förmedlas ett eller flera meddelanden som bör tolkas utifrån deras kontext. Med andra ord undersöker vi vilka ord som mest förekommer i samband med de ord vilka vi har valt som underlag för analysen. Detta gäller både ord som kommer före och efter vårt valda ord. Det vi är ute efter att utröna med detta förfarande är ett eventuellt mönster (Fairclough 2003, s. 131) vilket kan sättas in i en eller flera kontexter.

4.2.3.3 Etos

Förutom att undersöka hur och varför vissa ord används och relaterar till varandra undersöker vi hur identiteter konstrueras genom språket (Winther Jørgensen & Philips

¹¹ Synonymer avser ord som har samma betydelse medan homonymer avser ord som sätts i samband eller relaterar till varandra. Antonymer å andra sidan avser ord som sätts i motsatt relation till varandra.

2000, s. 87), eller som i vårt fall genom ord och deras inbördes relationer. Med andra ord är det av intresse att se till ett större sammanhang bakom orden och deras relationer.

Som vi beskrivit tidigare förmedlas ett meddelande genom sättet att använda ord och fraser. Vi går ett steg vidare och ser till vilka meddelanden som förmedlas och vad de säger om Wikipedias identiteter samt kontroversen kring Wikipedia. Därför är det intressant att i detta skede göra en koppling mellan antaganden hos Wikipedia samt dess kritiker till identiteter vilka utgår ifrån encyklopedin som begrepp.

5 Sanning, kunskap och information

Genom att använda oss av modernistiska och postmodernistiska epistemologier (kunskapsteorier) samt delar av den informationsvetenskapliga teoribildningen vill vi belysa begreppen sanning, kunskap och information. Modernistiska och postmodernistiska epistemologier samt skillnader dem emellan förklaras genom hela kapitlet utifrån resonemang kring och teorier om dessa.

I kapitlets första del kommer vi att ge en kortfattad bakgrundsinformation kring begreppen modernism och postmodernism samt varför vi valde att inrikta oss mot epistemologin. Därefter redogör vi för de olika faktorer som utgör kontrasterna mellan modernistiska och postmodernistiska epistemologier med vilkas hjälp vi kan analysera debatten kring Wikipedia. Först och främst kommer vi att gå in på modernistiska sanningskriterier som till exempel korrespondensteorin och verifierbarhetsprincipen. Förutom att dessa är centrala för modernism i sig har de även starka samband med hur de mer traditionella encyklopedierna fungerar. Dessutom kommer vi att diskutera postmodernistisk kritik av modernistiska sanningskriterier samt de alternativ som postmodernism anger i stället för dessa.

Därefter kommer vi att lyfta fram kontrasten mellan att se sanning som universell och att se sanning som relativ. Skillnaderna i synsätt präglar i mycket relationen mellan modernism och postmodernism. Samtidigt kommer en rad begrepp att diskuteras vilket ger oss möjlighet att ge Wikipedia och dess särprägel ett sammanhang. Längre fram diskuterar vi teorin kring kognitiv auktoritet och begreppen expertis, auktoritet och trovärdighet. De sista avsnitten fokuserar på hierarkin mellan data, information och kunskap samt kvalitetskriterierna korrekthet och tillförlitlighet. Hierarkin har ett samband med både sannings- och kvalitetskriterierna då de alla behandlar encyklopedins urval och dess innehållshantering.

5.1 Modernism och postmodernism

Modernism och postmodernism som företeelser inbegriper olika inriktningar och sträcker sig över en lång period. Dess bredd omfattar olika vetenskaper till exempel bildkonst, arkitektur, film och musik. På samma sätt har de presenterats och debatterats av många olika författare, tänkare, vetenskapsmän och konstnärer vilka alla presenterar sin bild. Chris Barker säger att modernism och postmodernism, som kulturella och epistemologiska koncept, kan beröra många aspekter, som till exempel kulturella positioner och erfarenheter, konstnärliga och arkitektoniska stilar samt filosofiska och epistemologiska frågor och positioner som går ut på att definiera kunskap och sanning (Barker 2003, s. 130).

För att avgränsa vår uppsats har vi valt att utgå ifrån det sistnämnda nämligen epistemologin. Diskussionen kommer av den anledningen att handla om tre begrepp: sanning, kunskap och information. Vi belyser de definitioner som visar på starka kontraster mellan modernistiska och postmodernistiska epistemologier och som i sin tur kan hjälpa oss visa det utmanande hos Wikipedia och dess anspråk på att vara en encyklopedi.

Modernism är av intresse för vår uppsats eftersom den tar utgångspunkt i upplysningsarvet då Diderot och d'Alembert skapade *La grande encyclopédie*. Modernism är enligt Alvesson en allmän kulturell inriktning vilken genomsyrar tänkandet generellt och sätter sin prägel på sociala institutioner såsom vetenskap, politik, näringsliv och utbildning. Den är en del av upplysningsarvet och bygger på tron att det går att bekämpa okunnighet och vidskepelse genom rationella institutioner och influenser byggda på objektiv kunskap (Alvesson 2003, s. 16). Denna tro är i sig själv en del av upplysningstanken vilken tog sin början på 1700-talet och som sägs vara modernismens födelse eftersom den utgick från att det finns rationella helhetslösningar och förklaringar (Alvesson & Sköldberg 1994, s. 223). "*Enlightenment thinkers hailed human creativity, rationality and scientific exploration as the epistemological underpinnings of the break with tradition which modernity heralds*" (Barker 2003, s. 140).

Postmodernism, å andra sidan, är av intresse för att den tar avstånd från modernism och dess olika inriktningar, som till exempel positivism och nypositivism. Dess syn på information och kunskap har mer gemensamt med Internets grundtanke och arbetssätt. Postmodernism kan bäst förstås i samband med termer *modernism* och *modernitet* (Barker 2003, s. 130). Den kännetecknas av att vara en reaktion mot modernism och dess centrala element "*visshet, kontroll, mätning, analys, kausalitet, logik, ordning, auktoritet, framsteg*" (Alvesson 2003, s. 16). Modernismen kan alltså sägas presentera grundpelarna i det västerländska tänkandet (Alvesson 2003, s. 16) medan postmodernism som filosofi eller intellektuell stil förkastar delar av dessa traditionella ideal som till exempel rationalitet, ordning och visshet (Alvesson 2003, s. 28).

Den mest inflytelserika inriktningen inom postmodernism är den dekonstruktiva. Vi utgår från denna då vi belyser och förklarar kontraster mellan modernism och postmodernism. Dess betoning ligger på kritiken av de antaganden som härstammar från den modernistiska epoken vilka fortfarande formar det mesta av den västerländska kulturen. Som Cobb, Jr påpekar är denna kritik värdefull och välbehövlig men en ny värld kan inte skapas enbart genom att radera den gamla (Cobb, Jr. 2002). Vidare menar han att begreppet *postmodernistisk* är svagt då det inte presenterar några positiva indikationer på vad det är som kommer efter det modernistiska och vad det är som bör komma efter (Cobb, Jr. 2002). *Postmodernistisk* är enligt John B. Cobb, Jr. en avsiktligt udda term (Cobb, Jr. 2002) eftersom det avser något som kommer efter det modernistiska medan ordet *modern* används för att beteckna det nya.

Den troligtvis viktigaste aspekten av postmodernism är att den vänder sig mot de långtgående teorier som vanligtvis kallas stora berättelser eller huvudberättelser. Härmed ses vetenskapen som "*ett retoriskt knep*" (Alvesson 2003, s. 29). Huvudberättelserna betraktas som "*en del av den modernistiska ideologins tyranni*" (Alvesson 2003, s. 30) och upplevs bygga på "*en djupt problematisk språkförståelse*"

(Alvesson 2003, s. 30) och innehålla en mångfald av ostadiga språkelement (Alvesson 2003). De saknar, enligt postmodernism, känslan för tidsandan eftersom samhället, familjen, kärleken eller värderingar (Alvesson 2003, s. 29) diskuteras i en generell mening (Alvesson 2003) det vill säga som något som alltid är sig likt. Istället ser postmodernism sanningen som bunden till en viss kontext. Upplevelser, åsikter och värderingar kan skifta från person till person samt variera beroende på tid och rum.

I postmodernistisk teori är diskursen central, inte *”den objektiva verkligheten där ute eller människors erfarenheter, upplevelser, eller innebörder”* (Alvesson 2003, s. 41). Ordet diskurs används på flera olika sätt. En definition är den att diskurs är allt språk, talat och skrivet, i en social kontext. Enligt en annan definition, som Foucault förknippas med, är diskurs ett *”sätt att tänka och fälla synbarligen sanna påståenden om vissa delar av världen och därmed konstituera den”* (Alvesson 2003, s. 157). Diskurser förbinds dessutom med *”historiskt grundade språkbruk och argument”* (Alvesson 2003, s. 157) som finns inom sociala institutioner och som ingriper i och reglerar den sociala verkligheten (Alvesson 2003, s. 157). Foucaults definition visar på förening mellan kunskap och makt samtidigt som diskursen anses vara både konstituerande och konstituerad. Alltså ingår diskursen i en social kontext, vilket gör att diskursen både omformar dess sociala kontext och omformas av den.

När vi pratar om diskurs kommer vi att diskutera de olika sätten att se och definiera encyklopedin som begrepp och företeelse. Genom att ge sina tolkningar samt agera utifrån dessa förändrar de olika aktörer hur en encyklopedi definieras. Diskursen konstituerar den sociala världen och dess relationer. Det omvända gäller också, det vill säga att den sociala världen med dess relationer konstituerar diskurser. De förändrade villkoren som kommer med Internet och informationssamhället förändrar hur encyklopedin som begrepp och företeelse definieras.

5.2 Kunskap och dess sanningskriterier

Traditionellt finns det inom filosofin en koppling mellan kunskap och sanning där kunskap benämns som *justified true belief* det vill säga välmotiverad (eller berättigad) sann övertygelse¹², det vill säga något som på rationella grunder har bevisats vara sant. Detta vilar på en konventionell syn inom filosofin att alla påståenden kan bedömas som antingen sanna eller falska (Case 2002, s. 57).

Med andra ord är kunskap, för filosofen, en välmotiverad sann övertygelse som uttrycks i form av en påståendesats (Vakkari 2003, s. 18). Utifrån det här förslaget på definition får kunskapsbegreppet tre komponenter. För att det ska kunna hävdas att någon har kunskap om något krävs det vanligtvis tre saker nämligen de att man tror att något är så, att man har goda skäl att tro att det är så, samt att det är sant att det är så (Haglund 2005, s. 83). Modernism har också tagit intryck av detta definitionsförslag, vilket framgår av korrespondensteorin och verifierbarhetsprincipen vilket vi kommer att prata om härnäst. Detta definitionsförslag är grundläggande för stora delar av teorin kring sanning, kunskap och information. Encyklopedin och dess definitioner är inga undantag vilket

¹² denna definition har sitt ursprung i Platons undersökningar (Haglund 2005, s. 84).

framgår av kriterier som till exempel korrekthet, tillförlitlighet, objektivitet och neutralitet vilka alla på sätt och vis har att göra med krav på högre sanningsenlighet.

Enligt korrespondersteorin, vilket är ett modernistiskt sanningskriterium, sammanförs att veta med att få en korrekt föreställning av den verkliga världens händelser och föremål. Enligt ett idealtillstånd kan dessa händelser och föremål avgöra påståendens betydelse och sanningshalt (Howarth 2000, s. 132)¹³. På samma sätt är det av vikt för encyklopedier att sanningsenligt återge fakta. Sanning är, som vi nämnt tidigare, central för encyklopedin som begrepp och företeelse. Det enda sättet att förmedla sanning är att se till att de kunskaper som förmedlas har hög sanningshalt och hög kvalité. Som tidigare nämnts, görs detta genom en rad kriterier vilka en encyklopedis innehåll ska nå upp till.

Enligt nypositivisterna ska varje påstående kunna verifieras (bekräftas) genom hänvisning till de observationer som det bygger på. Att ett påstående har betydelse innebär endast att det har en direkt förankring i observerade förhållanden. Med andra ord hävdade nypositivisterna att kunskap endast kan fås genom erfarenhet (Abazi 2004, s. 5). Detta sanningskriterium kallas för *verifierbarhetsprincipen* som i sig kan ha olika grader av verifierbarhetskrav. Vissa nypositivister nöjer sig med att det ska vara troligt att påståendet är sant medan andra kräver ett slutgiltigt avgörande av påståendets sanningsenlighet (Johansson & Liedman 1981, s. 17). Detta finner återklang hos de mer traditionella encyklopedierna eftersom de strävar efter att kontrollera sanningshalten och kvalitén av deras innehåll genom urval (EB 2006). Encyklopedins författare väljs ut genom deras akademiska meriter för att skriva artiklar av hög kvalité och sanningshalt. Sedan väljs en eller flera redaktörer genom deras akademiska meriter för att verifiera samt ytterligare kontrollera artiklarnas kvalité och sanningshalt.

Både korrespondersteorin och verifierbarhetsprincipen för oss till en viktig tes som nypositivism, som i sig är en del av modernism, vilar på. Tesen går ut på att det inte finns någon högre verklighet utanför den erfarna världen samt att kunskap endast kan uppnås genom erfarenhet. Nypositivismen, som har sin uppkomst i den filosofiska rörelsen känd som Wienkretsen, har som grundtanke att vetenskapen måste bygga på objektiva observationer och logiskt tänkande (Egidius 1986, s. 34). Som nämnt tidigare, var encyklopedin en viktig företeelse under Upplysningstiden. Med förnuft som en stark ljuskälla skulle okunskap och vidskepelse belysas och bekämpas. Därmed kan sägas att objektiva observationer och logiskt tänkande har ett starkt berättigande i Upplysningstidens idéer kring encyklopedin. Dessa idéer har sedan dess präglat encyklopedins utveckling.

Daniel Bell¹⁴ presenterar en kunskapsdefinition som har modernistiska drag och som knyter an till diskussionen ovan. Han hävdar att kunskap är en uppsättning av organiserade påståenden vilka innehåller fakta eller idéer, presenterar en förnuftig

¹³ Allan Janik menar att ordet sanning har fler betydelsen än den som framgår av korrespondersteorin, exempelvis "en sann berättelse, ett sant reportage, en sann rolltolkning, en sann martyr eller hjälte" samt "en sann önskan att börja ett nytt liv. Därför, hävdar han, har sanning "lika mycket att göra med autencitet, integritet, utsökthet, lojalitet och till och med ändamålsenlighet som med det logiskt exakta återgivandet av ett sakförhållande" (Janik 1996, s. 80f).

¹⁴ professor emeritus i social vetenskap vid Harvard

bedömning eller ett experimentellt resultat och som förmedlas till andra genom något kommunikationsmedium i systematiserad form (Lee 2005). Detta innebär att endast påståenden som vilar på förnuftig bedömning eller vetenskapliga experiment förmedlade via systematiserade kommunikationsmedier kan kallas kunskap. En encyklopedi är ett systematiserat kommunikationsmedium på samma sätt som böcker, tidskrifter och artikeldatabaser. Den innehåller en uppsättning av organiserade påståenden som presenterar fakta eller idéer vilka står till allmänhetens förfogande.

Michel Foucault, av många sedd som en av de stora postmodernistiska tänkarna och författarna, ser tre kategorier av kunskap. Genom dem anknyter han till verifierbarhetsprincipen som han i mångt och mycket är kritisk till. Den första kunskapskategorin är det som har bevisats vara sant och som har fått statusen definitivt uppnådd kunskap. Den andra är sådant som har accepterats utan något slags bevis. Den tredje gruppen, menar han, är kunskap accepterad som allmänt känd (*common belief*) eller som tro som baseras på kraften hos föreställningar (Foucault 1989, s. 181).

Foucault menar vidare att kunskaper inte staplas på varandra genom heterogena experiment, traditioner och upptäckter. De skapas genom att propositioner uppstår, som i sig kan vara mer eller mindre koherenta, mer eller mindre exakta beskrivningar utvecklas, kontroller och bekräftelser genomförs och teorier sprids och vidareutvecklas (Foucault 1989, s. 183). En sådan kunskap kan i framtiden visa sig vara antingen en reell kunskap, en illusion, en accepterad sanning, en avslöjad felaktighet, ett definitivt förvärv eller ett övervunnet hinder. (Foucault 1989, s. 182).

Foucault ser alltså inte kontroller och bekräftelser (verifiering) som en garanti för högre grad av sanningsenlighet eller kvalité vilket kan ha sin grund i att de flesta postmodernister ifrågasätter både människans möjlighet att vara objektiv såväl som förekomsten av objektiva undersökningsnormer. Foucault påstår själv att kunskap alltid handlar om flera perspektiv. Det kan aldrig finnas en total kunskap som kan omfatta och förstå världens *objektiva* karaktär. Den mänskliga existensen är komplex och heterogen och det behövs flera perspektiv eller sanningar för att förstå den (Barker 2003, s. 146).

Ifrågasättandet av objektiviteten är intressant ur encyklopedins perspektiv eftersom objektivitet såväl som neutralitet bedöms vara viktiga och ofrånkomliga i encyklopediernas verksamhet. Det kan bara innebära en sak, nämligen att postmodernism ser encyklopedier som en av aktörer som har bidragit och bidrar till att utforma de stora berättelserna. Encyklopedier kan, i ljuset av postmodernistiska teorier, aldrig bli objektiva, universella eller ens rationella hur stark deras strävan än är.

Foucault (1989) ser kunskap som en kombination av praktiska och teoretiska kunskaper. Den kan fås genom handlingar som till exempel observationer, samtal, beslut osv. Kunskap, hävdar han, är också ett område där påståenden samordnas och underordnas och där koncept uppstår och definieras, appliceras och omvandlas. Kunskap definieras slutligen genom användningsmöjligheter och anvisningar som diskursen erbjuder (Foucault 1989, s. 183), vilket även Lyotard håller med om. Användbarhet bedöms som avgörande då kunskapens värde bestäms av pragmatiska och teknologiska kriterier (Lyotard 1984). Kunskap ses som en vara som säljs på en marknad och vars validitet (sanningshalt) avgörs av marknadsvärdet (Alvesson & Sköldberg 1994, s. 244).

Wikipedia kan upplevas på olika sätt beroende på individuell uppfattning av begreppet kunskap och dess relation med sanning. Skillnaden mellan modernistiska kunskapskriterier: korrespondens, kontroll och verifierbarhet och postmodernistiska kunskapskriterier: användbarhet och marknadsvärde säger mycket om kontrasten mellan de mer traditionella encyklopedierna och Wikipedia. I analysavsnittet återkommer vi till dessa åsiktsskillnader. I samband med detta blir Wikipedias¹⁵ ställningstagande till de ovan nämnda kriterierna också en intressant fråga.

I dagsläget diskuteras flera olika processer varigenom artiklarna på Wikipedia kan granskas och korrigeras såsom språkkorrigerings, verifierbarhet, allmänintresse, encyklopediskt intresse, neutralitet, objektivitet. I samband med debatten kring Wikipedia pågår en diskussion kring dess gransknings- och verifieringsprocesser. Hur verifierar Wikipedia dess innehåll? Wikipedias innehåll baseras på andras observationer såväl som andras uppfattningar av omvärlden. Följden härav blir att andras observationer, åsikter, uppfattningar och värderingar måste granskas och verifieras på Wikipedia såväl som sättet de presenteras på.

5.3 Kunskap som universell eller relativ

Kontrasten mellan kunskap som universell och kunskap som relativ är ytterligare en viktig punkt i skillnaden mellan modernism och postmodernism. Synen *”att det inte finns någon allmängiltig, objektiv kunskap, utan att all kunskap uppstår utifrån något begränsat perspektiv och därmed endast kan vara giltig relativt till detta perspektiv”* (Bergström, Lars 1998) kallas för relativism och har haft genomslag inom vissa former av postmodernism.

Enligt Lars Bergström strider relativismen mot kunskapsuppfattningen som framfördes under upplysningen, och som sedan dess har varit dominerande, inte enbart inom naturvetenskaper, utan också inom många andra områden av mänskligt tänkande. I korthet innebär upplysningsarvets kunskapssyn *”att det mänskliga förnuftet alltid och överallt är detsamma”* även om nivån på kunskapsuppbyggnad kan skifta beroende på tid och rum. Utvecklingen går trots allt framåt i kampen mot okunnighet och vidskepelse så att *”den mänskliga kunskapen ökar och blir alltmer sofistikerad”* (Bergström 1998). Vi lär oss mer och mer om hur verkligheten är beskaffad, vad som är sant och inte sant (falskt) i objektiv¹⁶ mening.

Enligt Bergström finns det tre sorters relativism, nämligen moralisk, kulturell och kognitiv relativism. Vi är enbart intresserade av den sistnämnda som i korthet innebär att all kunskap är relativ. För att beskriva den citerar han idéhistorikern Bosse Holmqvist (1994) som säger att *”all kunskap är kontextbunden konstruktion”* och att vårt tänkande påverkas av vår kulturella miljö. Tankar om en universell och neutral kunskap har övergivits och all kunskap liksom alla kriterier för kunskap är relativa, i

¹⁵ När vi nämner Wikipedia i tredje person sing. utgår vi ifrån den delen av analysmaterialet som finns på Wikipedias webbplats och som handlar om Wikipedia.

¹⁶ Ordet *objektiv* betyder här *”oberoende av mänskligt tänkande och oberoende av speciella perspektiv eller utgångspunkter”* (Bergström, Lars 1998).

den meningen att de måste relateras till en given tid och plats. Bergström hävdar att Holmqvists yttrande om kunskapens kriterier ska tolkas utifrån den traditionella uppfattningen att bara välgrundade och sanna föreställningar kan bli kunskap. Utifrån detta menar Holmqvist att vi alla har vissa idéer om vad det är som gör en föreställning välgrundad men att dessa idéer kan variera från den ena kulturmiljön till den andra (Bergström, 1998).

Den kognitiva relativismen ifrågasätter kunskapens universalitet, objektivitet och neutralitet vilket också görs av flera postmodernistiska författare. Kunskap kan inte vara universell, utan är bunden till tid och plats det vill säga föränderlig och lokal. Kunskap kan inte heller vara objektiv eller neutral eftersom den upplevs ha stark koppling med makt. Att skilja mellan kunskap och makt är omöjligt vilket innebär att kunskapen förlorar sin oskuld och neutralitet (Alvesson 2003, s. 40).

Denna kontrast mellan det universella och det relativa är viktig för vår förståelse av Wikipedia som encyklopedi för att det i slutändan handlar om encyklopedins roll. Är dess roll att beskriva en karta över verkligheten eller verkligheten själv? Frågan huruvida en encyklopedi kan beskriva verkligheten på ett korrekt, objektivt och neutralt sätt kan besvaras på olika sätt. Encyklopedins roll som objektiv och neutral förmedlare av kunskap är i postmodernistisk teori omöjlig. Dels kan språket aldrig spegla verkligheten, dels är diskurs både konstituerad och konstituerande vilket leder oss till det nära förhållandet mellan kunskap och makt. Encyklopedin kan, utifrån relativismen, inte heller undfly sin tid eller sin kulturella miljö. Med andra ord är en västerländsk encyklopedi bäst på att förmedla de västerländska perspektiven medan den blir sämre på att åskådliggöra perspektiv från andra kulturer.

Relativismen präglar stora delar av postmodernistisk teori. Därför kommer vi härnäst att beskriva några teman hos postmodernism där relativismen löper genom som en röd tråd. Ett av dessa teman heter *fragmenterade identiteter*, och handlar om att subjektiviteten blir en process och att den enskilda autonoma meningsskapande subjektet upphör att finnas till (Alvesson 2003, s. 40). Detta har att göra med att postmodernistisk ifrågasättande av objektivitet hos sanning och kunskap (Alvesson 2003, s. 40) och dess skepsis mot "*kategorier och varje föreställning om en stabil mening*" (Alvesson 2003, s. 28). Detta påverkar synen på språket och därigenom även synen på begreppen sanning och kunskap. Detta handlar också om hur den sociala världen, som konstituerar och konstitueras av diskurser, ska upplevas. Som riktlinjer anges vissa stödord: "*ambivalens, variation, fragmentering, intuition och känsla*" (Alvesson 2003, s. 29).

På samma sätt som diskurser omformar dess sociala kontext, fångas och konstitueras individer av diskurserna (Alvesson 2003, s. 40). Förnuftet spelar inte någon större roll i det sociala livet, utom som ideologisk föreställning" (Alvesson 2003 s. 29). De grundläggande skälen som Diderot och D'Alembert hade för att utforma *La grande encyclopédie* upplevs med andra ord som ideologiska föreställningar. Förnuft spelar inte någon större roll. Följaktligen kan förnuftet inte råda bot på okunskap, orättvisor och vidskeplighet.

De flesta postmodernistiska författare hävdar att språket inte kan representera verkligheten. Språket är "*bildligt, metaforiskt, obestämbart, fullt av motsägelser och inkonsekvenser*" (Alvesson 2003, s. 29). Betydelsen av orden är inte universell och

fixerad utan ”oviss, fragmenterad och lokal” (Alvesson 2003 s. 29). Detta medför att språket inte kan brukas för att belysa något. Istället ska språket självt belysas genom retoriska knep. Detta ska inte göras med syftet att komma fram till sanningen utan enbart för att visa att det inte finns någon sanning. Att göra en distinktion mellan språket och en yttre verklighet leder i det postmodernistiska perspektivet helt vilse. Språket är ”något yttre och något verkligt” (Alvesson 2003, s. 29). I ljuset av detta ses encyklopediernas innehåll som delar av olika diskurser som genom att ge sina tolkningar av verkligheten konstituerar den.

Enligt de flesta postmodernistiska författare är kunskap aldrig hel, den är fragmenterad, lokal och delad (Irvine 2003). Kunskap består alltså av en mängd olikartade fragment vilket innebär att kunskap delas av olika människor. Kunskapens ursprung är sällan glasklart entydigt, all kunskap bygger i viss mån på annan kunskap. Medan kunskap var central och centraliserad för modernisten, menar postmodernister att kunskap är utspridd, splittrad, distribuerad, nätverkande och kan ha flera maktcentra (Irvine 2003). Kunskapens olika fragment kan ha olika ursprung och kan därför skiljas åt markant. Sist men inte minst kan kunskap distribueras som vilken vara som helst vilket medför att kunskap betraktas som en del av språket.

Jean François Lyotard, som är en av postmodernismens stora förespråkare hävdar att det inte finns någon enhetlighet i språket, endast språkliga småöar som var och en styrs av ett regelsystem ”*untranslatable into those of others*” (Barker 2000, s. 147). Ett regelsystem är endast applicerbart i ett språkspel (language game), som han kallar dessa språkliga småöar, och kan inte översättas till något annat. Sanning och mening konstitueras genom deras ställning i ett specifikt och lokalt språkspel och kan inte vara av universellt karaktär. Ett språkspel är en annan kontext som kunskap och sanning är relativa till. Wikipedia, som en allmän encyklopedi, kan alltså innehålla en stor mängd olika språkspel som inbördes är oöversättbara. För Lyotard vilar den modernistiska kunskapen på sin inriktning mot metaberbättelserna det vill säga huvudberättelserna som gör anspråk på att vara allmänt (universellt) giltiga. Som kontrast hävdar postmodernister att kunskap är specifik för språkspel. På grund av det uppskattar postmodernister de mer lokala, mångtydiga och heterogena kunskaper (Barker 2000, s. 147).

För dem som delar den förhärskande (modernistiska) synen på kunskap är detta oacceptabelt. Deras kunskapssyn kännetecknas istället av visshet, slutenhet och bestämbarhet (Alvesson 2003, s. 78). Enligt Barker införlivar modernism spänningen mellan fragmentation, instabilitet och det flyktiga med intresset för djup, mening och universalitet (Barker 2003, s. 138). Postmodernister, å andra sidan, ser kunskap mer som obestämd och slumpmässig (Irvine 2003). Att kunskap ses som fragmenterad, föränderlig, obestämd och lokal kan närmast ses som postmodernistisk tolkning av relativismen som med andra ord är beroende av tid, plats och våra individuella skillnader. De olika kunskapsdrag som modernism och postmodernism anger är även viktiga som förhållningssätt till kontrasterna mellan Wikipedia och de mer traditionella encyklopedierna.

Enligt Lyotard är föränderlighet något som ska förstås och accepteras: ”*Postmodern knowledge is not simply a tool of the authorities; it refines our sensitivity to differences and reinforces our ability to tolerate the incommensurable*” (Lyotard 1984, introduc-

tion XXV). Kunskap ska alltså få oss att inse att världen är föränderlig och motsägelsefull samt att tolerera det oförenliga vilket pekar på att världen inte alltid är förenlig med de sanningar vi människor kan se eller med de auktoritära sanningar som pådyvlas oss. Världen är inte alltid så logisk, rationell eller stabil som vi tror eller som andra vill få oss att tro.

5.4 Kunskap, expertis och auktoritet

Kunskapens legitimitet och tillförlitlighet har, enligt Patrick Wilson, ett samband med upphovsmannens auktoritet. Detta är intressant utifrån observationen att vår förståelse av världen till stor del utgår från andrahandsredogörelser. Wilson menar, till skillnad från den dominerande traditionen i västerländsk epistemologi som främst intresserar sig för förstahandskunskaper, att andrahandskunskaper är grundläggande. Därför, menar han, måste epistemologiska frågor utgå från samhället snarare än individen (Söderbäck 2004, s. 15).

Wilson menar att det är skillnad mellan begreppet auktoritet och begrepp som expertis och kompetens. Detta eftersom auktoriteten måste erkännas av någon annan, ingen blir en auktoritet utan att någon erkänner att man är det. Auktoritet baseras på mänskliga relationer vilket innebär att en person får auktoritet när dennes kompetens blir erkänd. Kompetens inom ett avgränsat område genererar inte i sig själv auktoritet inom området (Söderbäck 2004, s. 16).

Förutom att kognitiv auktoritet är beroende av mänskliga relationer är den också graderbar, beroende av intresseområdet samt har ett klart samband med tillförlitlighet. Att den är graderbar innebär att mängden auktoritet kan variera. Kognitiv auktoritet är beroende av sitt intresseområde. "On some questions, a person may speak with authority; but on other questions with none at all" (Young Rieh 2003). Sambandet med tillförlitlighet beror på att auktoritetens inflytande, enligt Wilson, accepteras eftersom personen med auktoritet anses vara tillförlitlig och värd att tro på (Young Rieh 2003). Att en person bedöms vara tillförlitlig och värd att tro på inom ett visst intresseområde handlar i slutändan om att vara trovärdig i sin roll eller sin professionella identitet. Detta kommer vi att diskutera i analysen eftersom ordet *trovärdighet* är ofta förekommande i analysmaterialet när Wikipedia och dess anspråk på att vara encyklopedi ifrågasätts.

Wilson kallar dessa förhållanden som avgör vilken kunskap, vilka erfarenheter och vilka redogörelser som kan anses tillförlitliga eller legitima för kognitiv auktoritet. Kognitiv auktoritet handlar om hur ett samhälle avgör vem som vet vad om vilket. Den kan inte ge order eller kommandon utan handlar om en annan sorts påverkan av våra tankar. Det handlar om tro eller tillit, om ett erkännande av att auktoriteten är legitim (Söderbäck 2004, s. 17). En encyklopedi kännetecknas av att välja, strukturera och förmedla andras kunskaper. Encyklopediernas tillförlitlighet, och i viss mån trovärdighet, handlar därför om två saker där det ena finns i valet av andras kunskaper och det andra i presentationen.

Kunskapens auktoritet är som sagt beroende av upphovsmannens auktoritet. Med andra ord baseras den kognitiva auktoriteten av en text, enligt Wilson, på den kognitiva auktoriteten av dess upphovsman. Individens (eller gruppens) tillförlitlighet är beroende

av många faktorer som till exempel *”sociala och institutionella positioner, relationer och situationer, vilka tillsammans utgör en viss sanningsregim”*. Begreppet sanningsregim kan, enligt Foucaults definition, lokaliseras i de teknologiska och institutionella betingelser som konstituerar dessa relationer. Antagandet att auktoriteten hos en viss text eller ett visst verk är avhängigt dess upphovsman är en del av en sanningsregim. Om detta antagande ska kallas kunskap eller åsikt är även det avhängigt den sanningsregim i vilken frågan ställs. Det blir därmed möjligt att utreda upphovsmannens teknologiska och institutionella betingelser (Söderbäck 2004, s. 18).

Att Wikipedias anspråk på att vara encyklopedi debatteras och ifrågasätts behöver inte enbart bygga på konkreta och reella skäl som till exempel att dess innehåll inte är tillräckligt korrekt och att de som skriver och redigerar på Wikipedia inte har tillräckliga kunskaper. Det kan även bygga på de ovan nämnda faktorerna. Som exempel kan anges att Wikipedia intar en annorlunda position vad det gäller hur en encyklopedi ska fungera och definieras jämfört med den stora majoriteten av encyklopedier som fortfarande följer en mer traditionell linje. Wikipedia spelar inte spelet efter de regler som sedan länge har fastställts och hamnar därför utanför den etablerade sanningsregimen.

Om kunskapens auktoritet är beroende av upphovsmannens vad säger då detta om Wikipedia där inga författare finns eftersom ingenting signeras och alla artiklar kan förändras när som helst? Innebär detta att Wikipedia är upphovsmannen av alla dess artiklar fastän de i realiteten har skrivits av en mängd olika individer med olika erfarenheter, värderingar och kunskaper? Kan Wikipedia överhuvudtaget bli auktoritet? På Wikipedias webbplats hävdas det att allt fler experter blir aktiva på Wikipedia. Frågan är om det räcker för att bli erkänd som auktoritet. En del kritik mot Wikipedia inriktar sig mycket riktigt mot dess brist på auktoritet såväl som dess bristande respekt för andras expertis och auktoritet.

Det faktum att Wikipedia inte har några författare och att alla kan delta i utformningen av artiklarna kan ses på olika sätt. En kritisk utgångspunkt för utvecklingen av postmodernistisk litteraturteori kan sägas infalla mot slutet av 1970-talet då den franske litteraturkritikern Roland Barthes proklamerade *författarens död* (Dahlgren 2002, s. 128). Om litteraturvetenskapen tidigare koncentrerat sig på att återskapa textens ursprung genom att söka dess mening hos författaren själv, i dennes intentioner, åstadkommer postmodernismen ett perspektivskifte som gör läsaren till aktiv medskapare till texten genom tolkning. Postmodernism ser texten som *”en skiftande väv av meningspotentialer, en skrivakt är samtidigt en läsakt”* (Dahlgren 2002, s. 129) där olika positioner av textskapande och texttolkning ständigt skiftar (Dahlgren 2002).

Utifrån detta perspektiv kan det inte finnas en avslutad text, utan endast textdelar som kan utforskas utan att konstituera en avgränsad helhet. En text som externaliseras i förhållande till författaren får självständighet i förhållande till sitt ursprung. Denna relativa autonomi öppnar texten för jämförelser med andra texter, samt för tolkningar som inte begränsas av spekulationer om vad som försiggått i författarens huvud (Dahlgren 2002, s. 128 f).

5.5 Hierarkin mellan data, information och kunskap

Enligt Emin Tengström¹⁷ kan data dels vara synonymt med upplysning, dels synonymt med lagrad information i dokument i digital form (s.k. ettor och nollor) eller som tecken. Data kan också sägas utgöra potentiell information då en mottagare i en kommunikation tillgodogör sig information genom tolkning av data. Information kan därför uppfattas som tolkade data (*Plan för forskningen...* 2003). Stephen Abrams¹⁸ definition av begreppet data är ganska snarlik. Data är tecken, symboler, nummer men också enkla fakta och kännetecknas av att vara spridda och orelaterade (Lee 2005). De kan, enligt detta synsätt, endast bli information när de blir utvalda, organiserade och analyserade (Lee 2005). Som Joseph J. Branin¹⁹ säger: "*information... organizes data for a meaningful purpose*" (Branin 2003).

Enligt Stephen Abram är den kunskapsskapande processen något ständigt pågående där data omvandlas till information och information omvandlas till kunskap och kunskap stärker och driver på beteende och beslutsfattande (Lee 2005). I citatet nedan går det att se hur Abram uppfattar skillnaderna mellan information och kunskap:

"Information is visible, independent from action and decision, different in format after processing, physical product, independent from existing environment, easily transferable, and duplicable".

"Knowledge is invisible, closely related to action and decision, different in thought after processing, spiritual product, identified with existing environment, transferable through learning, and not duplicable".

(Lee 2005).

Kunskap uppstår, enligt Abram, när informationen används för att lösa problem eller skapa ny kunskap. Detta medför en stark individbetoning: kunskap blir till först när informationen kombineras med användarens förmåga och erfarenhet. Kunskap är sammankopplat med handlingar och beslut medan information ses som oberoende av dem. Kunskap, till skillnad från information, är något som överförs via inläring (Lee 2005). Davenport och Prusak²⁰ för fram en liknande argument.

"[K]nowledge is a fluid mix of framed experience, values, contextual information, and expert insight that provides a framework for evaluating and incorporating new experience and information. It originates and is applied in the minds of knowers"

(Branin 2003).

Tesen om kunskapens sammankoppling med handlingar och beslut återkommer i modernistiska definitionen av kunskap där kunskap är hierarkisk, avhängig och bestämd (Irvine 2003). Kunskapen är avhängig av informationen på grund av den hierarkiska modellen där kunskap uppstår ur informationen.

Tengström är av samma åsikt som Abram och hävdar att tillgodogjord information kan ge potentiell kunskap (*Plan för forskningen* 2003). Medan data och information är mer eller mindre bundna är kunskap en dynamisk process, en förmåga att förstå och dela med sig av den förståelsen. Kunskap är kopplad till individen och är därför mer

¹⁷ professor i humanekologi vid Göteborgs universitet

¹⁸ President av Canadian Library Association

¹⁹ biblioteksdirektör i The Ohio State University

²⁰ författare av boken *Working Knowledge : How Organizations Manage What They Know*

obestämd och ogripbar än data och information (Branin 2003). Detta kan verka motsägelsefullt med tanke på modernistisk tes att kunskap är bestämd. Ordet används dock inte på samma sätt. Bestämthet i modernism syftar som vi sagt innan till sanningskriterier hos kunskap medan ordet obestämd hos Tengström syftar mer till att kunskap är mer abstrakt på grund av dess koppling till kognitiva processer. Information blir kunskap först när det tolkas, sätts i kontext och när den får en mening eller betydelse (Keane & Mason 2006). Information är av ringa betydelse tills informationsbehovet uppstår vilket kan sägas vara det första steget. Den får inte betydelse förrän den blir kunskap i betydelsen av att vi har fått insikt. Detta handlar i slutändan om att lösa problem och bygger på individens tankeverksamhet samt inlärnings- och insiktsmetodik.

Genom vårt analysmaterial diskuteras Wikipedia som ett informationssystem som inte är skapad enligt hierarkins principer (Allen 2005) och vars ”*avancerade databasfunktioner medger en ickehierarkisk tillgänglighet*” (Wikipedia 2006, *Wikipedia: Funktionssätt*. Kl. 09.18). Vår uppsats handlar om Wikipedia som en encyklopedi varför vi inte kommer att diskutera Wikipedia som ett informationssystem. Huruvida ett informationssystem bygger på hierarkins principer eller inte är i slutändan en teknisk fråga där vi skulle hamna i diskussion hur Wikipedia är utbyggd och hur dess databasfunktioner fungerar.

Vi är av åsikten att standardencyklopedier kontinuerligt gör hierarkiska överväganden genom urval, granskning och verifiering. Dessa överväganden kan handla om kvalité såväl som sanning. Det finns en hel del kriterier som standardencyklopedier tar hänsyn till. Innehållet bör bli objektivt, neutralt, sanningsenligt/korrekt, välformulerat, relevant, tillförlitligt och så vidare. Ju mer hänsyn tas till dessa kriterier desto mer värdefullt blir innehållet för läsaren. Om encyklopedin endast förmedlar data, vilket inte hör till det vanliga, kan läsaren i bästa fall komma fram till information genom att själv tolka den och sätta den i ett sammanhang. Om encyklopedin förmedlar information kan läsaren tillgodogöra sig kunskap om det finns ett behov av att lösa ett relaterat problem.

Utifrån modernistiska och postmodernistiska epistemologier är det kunskap som encyklopedier förmedlar vilket kan ha att göra med att begreppet information inte hade en given plats i den traditionella epistemologin och filosofin. Det är dock så att modernistiska och postmodernistiska definitioner av begreppet kunskap har vissa likheter med de informationsvetenskapliga definitioner av begreppet information vilket vi kommer att diskutera framöver.

Sammanfattningsvis vill vi säga att när vi diskuterar hierarkin i analysen kommer vi främst att inrikta oss mot hierarkin mellan information och kunskap. I samband med detta kommer vi att diskutera de olika kriterierna kring information och kunskap för att belysa encyklopediernas kontroll av deras innehåll som baseras på urval.

5.6 Information och dess kvalitetskriterier

I detta kapitel kommer vi att diskutera vissa kvalitetskriterier hos information som till exempel korrekthet och tillförlitlighet. Dessa har att göra med informationens sanningshalt. Case för fram en diskussion kring information och dess sanningshalt. Han

ställer frågorna huruvida information behöver vara sann och om det går att kalla något som är påtagligt felaktigt för information (Case 2002, s. 50). Case påpekar att medan det inom filosofin finns en stark koppling mellan kunskap och sanning gäller det omvända för information och sanning (Case 2002, s. 57).

Inom informationsvetenskapen förs det en diskussion huruvida felaktig information är information. De som tycker att information bör ha sanningen som kriterium²¹, det vill säga att information bör vara korrekt för att överhuvudtaget kallas information, menar att begreppet felaktig information (*misinformation*) är ett distinkt koncept och inte en variant av begreppet information (Case 2002, s. 58). Att diskutera sanningsenlighet (korrekthet) hos information (eller kunskap) är ett modernistiskt drag i synnerhet som det förutsätter en fast standpunkt på vad som är korrekt eller felaktigt. Det pekar på att sanningsenlighet hos information kan bedömas i objektiv mening vilket postmodernism förnekar.

Stephen Adams menar att någonstans i den komplexa processen, att publicera, samla, lagra, sprida, återvinna och använda, kan fel uppstå. Han ger olika definitioner av felaktig information som information av dålig kvalité, tvetydig eller vilseledande information, icke-objektiv information, inkomplett information, information som är för gammal och så vidare (Adams 2003). Perry Pascarella påpekar å andra sidan att även om vi lever i informationsåldern kan information ha ett negativt värde. Det handlar inte längre enbart om att skaffa information, utan även att omvandla den till kunskap, detta för att öka kompetensen både för den enskilde individen och för organisationer (Pascarella 1997).

Det bör noteras att Pascarella, till skillnad från Adams, inte nämner orden felaktig eller korrekt i samband med information även om han pekar på informationens negativa värde. Det kan mycket väl vara så att informationsöverflödet som har möjliggjorts av den enkla, snabba och växande informationsutbudet och -tillgången på nätet har medfört att synen på information har förändrats. Genom detta betonas behovet av användarcentrerad verksamhet i synnerhet som informationens värde även kan skifta från användare till användare och deras skiftande behov. Detta anknyter även till postmodernistisk tes om användbarhet som huvudkriteriet hos kunskap vilket vi kommer att diskutera under analysens gång.

Informationen har generellt sagt minskat i värde vilket gör att högre grad av kontroll alltmer krävs och eftersträvas. Kriterier som korrekthet, tillförlitlighet och relevans blir mer viktiga ju mer informationsutbudet och -tillgången ökar. Dessa kriterier gäller inte endast information som begrepp utan också informationssystem, fysiska som virtuella. Information som inte når upp till dessa kriterier blir mer eller mindre värdelös som resurs. En sådan information kommer förmodligen inte att kunna leda till kunskap enligt den hierarkiska modellen²².

Att leva i informationsåldern kan även betecknas som att leva i postmoderniteten eller den postmodernistiska epoken som sägs sammanfalla med framväxten av

²¹ Såsom Frické och Dretske

²² se nästa kapitel

Internetsamhället. Detta hör ihop med postmodernisternas tes att det enbart går att hantera information och navigera genom informationsöverflöd, att kunskap aldrig kan bemästras (Irvine 2003). Detta har att göra med den grundläggande skillnaden mellan postmodernism och modernism och deras syn på kunskap, vilket vi kommer att utveckla senare.

Ruben van Wendel de Joode och Mark de Bruijne menar att tillförlitlighet (*reliability*) ofta uppfattas som en viktig aspekt hos det bredare och mer subjektiva konceptet *kvalité* och kan definieras som sannolikhet att ett föremål (informationsresurs eller –system) ska fullgöra en avsedd funktion utan felaktigheter under ett visst tillstånd och en viss tidsperiod (Wendel de Joode & Bruijne 2006)²³. De menar att tillförlitlighet, enligt definitionen, är baserad på sannolikhet för misslyckande vilket inte säger tillräckligt om informationssystemets verkliga tillstånd och följaktligen inte om dess potential för misslyckande. Enligt dem är tillförlitlighet ett återkommande tillstånd som behöver konstant uppmärksamhet och feedback. Det är en egenskap vilken endast märks i sin frånvaro det vill säga när det har skett en störning eller avbrott i tillhandahållandet av service. Därför är det svårt att kvantitativt beskriva och definiera och förutspå informationens tillförlitlighet (Wendel de Joode & Bruijne 2006).

Det är användaren som, utifrån sitt behov, bedömer informationens tillförlitlighet. På så sätt liknar detta det postmodernistiska kunskapskriteriet *användbarhet*. En informationsresurs blir mindre användbar om det inte går att lita på att den utför en viss funktion utan felaktigheter. Detsamma gäller informationssystem som till exempel Wikipedia. Den kritiserar för att sakna tillförlitlighet såväl som trovärdighet. På samma sätt som tillförlitlighet sätts i samband med informationssystemet och dess tillstånd sätts Wikipedias trovärdighet och tillförlitlighet i samband med dess påstådda roll som en encyklopedi. Wikipedia och den service den tillhandahåller jämförs med andra standardencyklopedier, fysiska som virtuella. Med traditionen följer idéer, tankar och åsikter kring vad en encyklopedi är och hur den bör vara. I ljuset av dessa idéer såväl som Wikipedias grundprinciper är det inte särskilt förvånande att Wikipedia väcker debatt och kontrovers. Vissa av Wikipedias grundprinciper är med andra ord i direkt motsättning till vissa traditionella encyklopediska idéer, vilket vi kommer att diskutera utförligt i vår analys.

Informationens *kvalité* är i mycket beroende av hur informationssystemen fungerar vad det gäller utveckling och förmedling av informationsresurserna. Detta har i sin tur att göra med hur arbetet fördelas. Barker citerar bland andra F. W. Taylor för att illustrera praktiska implikationer av upplysningsepistemologin. Taylor påpekade att produktionsprocesser inom vetenskaper måste organiseras för att uppnå effektivitet. Han propagerade bland annat för organiserad arbetsfördelning enligt uppgift eller funktion, användandet av tids- och rörelsestudier för att beskriva arbetsuppgifter, användandet av olika slags stimuli som till exempel löneökning eller karriärmöjligheter för att motivera samt vikten av planering och kontroll (Barker 2003, s. 141). På Wikipedia sker arbetet på ett helt annat sätt vilket vi kommer att diskutera under analysens gång.

²³ Här citerar de en artikel som heter *The Arrogance of Optimism: Notes on Failure-Avoidance Management* av M. Landau och D. Chisholm

6 Analys och resultat

Följande kapitel är resultatet av de analytiska överväganden vilka vi har redogjort för i metodkapitlet. Här presenteras de ofta förekommande orden, i vilka sammanhang de förekommer. Vi resonerar även kring dessa ord i relation till relevanta teorier. Dessa teorier relateras till de ofta förekommande orden samt begreppen sanning, kunskap och information. Genom detta resonemang framstår begreppet urval som centralt vilket vi kommer att visa på. Analysen visar också på Wikipedias och standardencyklopediernas ambivalens i förhållande till modernistiska och postmodernistiska epistemologier.

Presentationen av analysen är uppbyggd så att vi presenterar de ofta förekommande orden i grupper utifrån hur det i analysmaterialet visat sig vara varandras synonymer, homonymer och antonymer. Varje kluster av ofta förekommande ord inleds med en presentation av orden samt hur de är beskrivna i analysmaterialet. Efter det relateras orden och lyfts fram i relation till tidigare resonemang i uppsatsen.

6.1 Öppenhet

SVE: Öppen(het), öppna

ENG: Open, openness

Öppen, öppet, öppenhet hör till de mest förekommande orden i vårt analysmaterial. Exempel på hur orden används är att Wikipedia definierar sig själv som ”*en **öppen** encyklopedi*” (AM, s. 8), och ”*ett **öppet** självadministrerande nätverk*” (AM, s. 14). Wikipedia menar vidare att ”*denna **öppenhet** ska alstra en encyklopedisk kunskapsbank*” (AM, s. 14). Frasen *en öppen encyklopedi* är otydlig och skulle kunna läsas på flera sätt. Vi går igenom flera av de alternativa användningssätt av orden *öppen, öppet, öppna* och *öppenhet* vi uttolkat genom analysen. Det finns också, som vi påpekat i metodkapitlet, sammanhang där orden används på ett sätt som är ointressant för vår analys såsom rekommendationer att **öppna** en sida eller en länk. Dessa finns därför inte representerade i vår analys.

Hur öppenheten påverkar deltagarnas möjlighet till att ändra i artiklar med exempel ”*Wikipedias **öppna** struktur gör den mycket lämplig för sekundsnabba uppdateringar*” (AM, s. 14), är den första användningen av ordet *öppenhet* vi noterat. Wikipedias *öppenhet* upplevs som inkluderande vilket i sin tur står i samband med Wikipedias föränderlighet. Webbplatsens föränderlighet beror då på hur många användare som kommer in och redigerar och/eller skriver in nytt material. Det påföljande citatet visar också på detta:

”Utan amatörernas medverkan skulle Wikipedia förmodligen bli ett uttömmande referensverk, men dess artiklar skulle söka på djupet isolerade från varandra. Wikipedias öppna struktur och dess

inkluderande princip, med sitt lättanvända gränssnitt, leder till artiklar som är tillräckligt bra för att forskare ska vilja bidra, men håller också dörren **öppen** för den breda allmänheten”

(AM, s. 14).

På Wikipedias webbplats står det att dess öppenhet, som delvis har sin grund i wikiteknologin, *”genererar [dess] självadministrerande struktur där information kan läggas in närhelst den finns tillgänglig”* (AM, s. 112). I och med att vem som helst kan bidra med eller redigera informationen i en artikel eller skapa en ny artikel (Allen AM, s. 119) är Wikipedia i ständig förändring. På grund av detta kan Wikipedia även förefalla instabil, där artiklar aldrig riktigt verkar bli färdiga.

Detta anknyter till den kognitiva relativismens tes, som postmodernism har anammat, om att kunskap inte kan vara universell, utan är bunden till tid och plats det vill säga föränderlig och lokal (Alvesson 2003, s. 40). Till skillnad från modernism som ser en spänning mellan fragmentation, instabilitet och det flyktiga och intresset för djup, mening och universalitet (Barker 2003, s. 138) menar Lyotard att föränderlighet är något som ska förstås och accepteras (Lyotard 1984, introduction XXV). Världen är föränderlig, motsägelsefull och oftast oförenlig med de sanningar vi kan se eller som andra vill att vi ska se.

Wikipedias *öppenhet* beskrivs också som en egenskap som skiljer den från andra encyklopedier. Här visar artiklarna på hur Wikipedia i sin beskrivning av sig själv har en stor medvetenhet kring och relaterar till standardencyklopedierna.

”Det är alldeles riktigt att säga att Nationalencyklopedin inte är bra endast för att den är omfattande, utan även den höga kvaliteten på artiklarna är viktig. Naturligtvis har det blivit så på grund av den höga standarden. Vi erkänner detta, men vad finns det för anledning att tro att det bara är ”genom att göra ett urval” (genom att välja vem som skriver om vad) som man kan nå en hög standard? Det finns kanske en annan, mer **öppen** väg. Wikipedia är en bra prövning av den frågan. Vi har trots allt lyckats producera några mycket bra artiklar - och dessa är inte skrivna enbart av utbildade experter på området”

(AM, s. 14).

Wikipedias *öppenhet* kan ses som en kontrast gentemot de mer traditionella encyklopediernas slutenhet och exklusivitet. På Wikipedia är alla deltagare välkomna att bidra med sina egna kunskaper. De mer traditionella encyklopedierna kan ses som mer slutna där medarbetarna är noggrant utvalda efter deras kunskaper, förmågor och andra faktorer vilket vi kommer att diskutera senare.

Standardencyklopediernas mål, som vi förstår det, är att förmedla något som på alla sätt och vis präglas av det som de menar är hög kvalitet. Detta ska i sin tur leda till att fler prenumererar på eller köper encyklopedin. Wikipedia formulerar ett annat mål där samarbetet, utan större inskränkningar, ska leda till förbättring vad det gäller olika sannings- och kvalitetskriterier vilka vi kommer att diskutera längre fram.

En del av problematiken handlar om just denna kontrast. Wikipedias *öppenhet* omdebatteras och ses som ett problem eftersom webbplatsen inte uppfyller en del av det som av motståndarna anses vara viktiga premisser för att något ska fungera som en

encyklopedi. Robert McHenry²⁴ är en av dem som är hårdast i sin kritik *“However closely a Wikipedia article may at some point in its life attain to reliability, it is forever **open** to the uninformed or semiliterate meddler”* (McHenry AM, s. 128). Sanger hör också till dem som har vissa förbehåll gentemot Wikipedias öppenhet. *“It will probably be objected by some that, since I am not 100% committed to the most radical sort of **openness**, I do not understand why the project that I founded works: it works, I will be told, precisely because it is radically **open**--even anarchical”* (Sanger AM, s. 131). Sanger är medveten om att Wikipedia fungerar på grund av sin radikala öppenhet. Han håller dock inte med om idén att *öppenheten* bör medföra att respekten mot experterna, och deras kunskaper, inte blir lidande (Sanger AM, s. 131). I sin artikel för han en omfattande diskussion kring Wikipedias expertis och auktoritet vilket vi bland annat kommer att lyfta fram i kapitlet *Expertis och auktoritet*.

På Wikipedia ses amatörerna som värdefulla vilket är en stor kontrast till McHenrys yttrande ovan. Dessutom hävdas det att Wikipedia har mycket att erbjuda experterna och att nya experter kommer kontinuerligt.

”Utan amatörernas medverkan skulle Wikipedia förmodligen bli ett uttömmande referensverk, men dess artiklar skulle söka på djupet isolerade från varandra. Wikipedias **öppna** struktur och dess inkluderande princip, med sitt lättanvända gränssnitt, leder till artiklar som är tillräckligt bra för att forskare ska vilja bidra, men håller också dörren öppen för den breda allmänheten”

(AM, s. 14).

Wikipedia, såväl som dess artiklar, är för det mesta fragmenterade eftersom de bygger på bidrag från många olika deltagare vilka har olika kunskaper, värderingar och erfarenheter. Var och ens bidrag kan sägas vara en bit eller ett fragment av den ständigt föränderliga och växande helheten. Fragmentering på samma sätt som föränderlighet är ett annat tema som återknyter till relativismen där objektivitet hos sanning och kunskap ifrågasätts. Subjektiviteten blir en process (Alvesson 2003, s. 40) i betydelse av att allt och alla är subjektiva i förhållande till sin kontext. Alla påverkas inifrån och utifrån, av våra känslor, värderingar såväl som av vår omgivning.

Kunskap är därmed relativt till en viss kontext eller perspektiv, *”all kunskap uppstår utifrån något begränsat perspektiv och [kan] därmed endast vara giltig relativt till detta perspektiv”* (Bergström 1998). Detta innebär att kunskapens universalitet, objektivitet och neutralitet ifrågasätts (Bergström 1998), vilket strider mot upplysningsarvets kunskapssyn *”att det mänskliga förnuftet alltid och överallt är detsamma”* även om nivån på kunskapsuppbyggnad kan skifta beroende på tid och rum (Bergström 1998).

Som vi har nämnt är Wikipedias innehåll fragmenterat eftersom alla, som vill läsa, skriva och/eller redigera artiklar, är välkomna att göra så. De flesta bidrag välkomnas så länge de inte syftar till vandalism, sabotage och/eller klotter. Detta innebär inte att objektivitet och neutralitet betraktas som oviktiga eller onödiga på webbplatsen. Wikipedia har fastställda mål vilka inte går att läsa genom postmodernistiska och relativistiska definitioner av kunskap. På flera ställen i analysmaterialet anges riktlinjer

²⁴ Vice president and editor in chief of Encyclopædia Britannica from 1992 to 1997

för dem som ska skriva och redigera på Wikipedia. Där står, som exempel, att artiklarna ska vara så objektiva och neutrala som möjligt och så korrekt som möjligt försöka återge fakta (AM, s. 43).

Wikipedias fragmenterade identitet belyses tydligt i de artiklar på Wikipedia som handlar om Wikipedia. Dessa artiklar är liksom alla andra artiklar skrivna och redigerade av en mängd olika personer vilka i texten beskriver den sociala praktik där de verkar och möts. Fragmenteringen skapar inte enbart skillnader mellan olika artiklar utan även inom en och samma artikel, med andra ord råder det ingen konsensus bland Wikipedias användare vad Wikipedia är och hur det ska vara. Delar av analysmaterialet beskriver viss medvetenhet kring Wikipedia och dess roll medan andra kan ge prov på antaganden som inte verkar grunda sig på några bevis.

På Wikipedia diskuteras de nackdelar och risker som följd av *öppenheten*, nyttan såväl som förtreten med de ständiga ändringarna i artiklar konstateras. Sabotage och klotter är något som diskuteras utifrån att Wikipedias struktur möjliggör detta. I citatet nedan beskrivs även hur detta kan gå till. Ytterligare visar citatet på att det finns olika åsikter kring vilket sätt som Wikipedia bäst skyddar sig mot sabotage. Denna *öppenhet* kan sättas i relation till den kultur som kommer med wikitekniken.

”Wikipedias **öppenhet** gör den naturligtvis mottaglig även för redigeringar som inte är välmenande. Eftersom **öppna** nätverk fortfarande är en ny företeelse för de flesta, är många besökares första redigering rent klotter - de testat om”

(AM, s. 114).

Samma problem beskrivs här:

”Som grupp vänder nästan alla sig mot att skydda eller låsa vissa sidor, så att de endast kan redigeras av vissa utvalda. Vi tycker att vår egen koll på listan över de senaste ändringarna är en tillräcklig åtgärd mot sabotage och klotter. Dessutom är det ganska uppenbart att Wikipedias framgångar hittills har uppnåtts just genom att vara så **öppet** som det är. Vi vill inte kasta ut barnet med badvattnet”

(AM, s. 28)

En annan betydelse av ordet *öppenhet* anges med fraser som *öppen* debatt eller *öppen* dialog som i sin tur syftar till det *öppna* samarbetet eller den *öppna* gemenskapen (the open community). Detta kan ses i Charles Allens artikel, “[t]hese columns...averred that the **open** community style worked...” (Allen AM, s. 121). ”Resultatet av en diskussion är oftare en kompromiss än övervunna anhängare. Genom att inleda kritiken med ett utkast till en formulering som alla kan instämma med **öppnar** du både för en dialog och konsensus” (AM, s. 105).

Frasen *öppen gemenskap* kan ha två olika betydelser. Den första ser vi som det att alla som vill läsa skriva och redigera på Wikipedia är välkomna att göra så. Den andra är beskrivningen av att det råder en *öppen* dialog på Wikipedia. Som antytt ovan rekommenderas det på Wikipedia att deltagarna ska vara *öppna* för dialog och konsensus vilket är intressant i relation till diskussionen om Wikipedias fragmentering ovan. Det är bara det första alternativet som kan ses som en kontrast gentemot de mer traditionella encyklopedierna eftersom det inte finns något citat som påstår att dialogen skulle vara mindre *öppen* på de mer traditionella encyklopedierna. Däremot går det att

påstå att Wikipedia har större behov av *öppen* dialog och gemenskap med tanke på antalet deltagare och deras olikheter.

Följande citat beskriver både Wikipedias teknik såväl som dess grunddrag och ligger i frasen *öppen* källkod det vill säga *open source*. Med denna betydelse följer en stark värdeladdning som har att göra med rörelsen bakom *öppen* källkod och deras idéer som i sin tur sätter en stark prägel på Wikipedia. Det finns en konflikt mellan encyklopedins fasthet och Wikikulturens öppenhet. Tekniken som möjliggör allas medverkan, ställer även till problem. Problematiken, om denna *öppenhet* bör gälla allt på webbplatsen, blir då gällande. *"Wiki avser också den i det närmaste oinskränkta **öppenhet** som genererar Wikipedias självadministrerande struktur där information kan läggas in närhelst den finns tillgänglig"* (AM, s. 112).

*"Wikipedia är en flerspråklig [sic] internetbaserad encyklopedi med **öppet** innehåll som utvecklas av sina användare. Wikipedia drivs av den icke vinstdrivande stiftelsen Wikimedia Foundation med stöd av Free Software Foundation. Projektets mjukvara är uteslutande baserad på **öppen** källkod"*

(AM, s. 112).

*"The roots of Wikipedia lie in the **open** source software movement, which took off in the early 90s with the development of Linux, a free version of the Unix computer operating system. This was developed in the mid-90s and posted on to the net, giving anyone the right to adapt and improve it. It has become the only real challenger to Microsoft's dominance of the market"*

(Waldman AM, s. 116)

Som vi tidigare skrivit är Wikipedia *"en fri encyklopedi med **öppet** innehåll som utvecklas av sina användare - en så kallad wiki. Det betyder att vem som helst, även du, kan redigera vilken artikel som helst"* (AM, s. 71). Att *öppenhet* är en viktig grundprincip för Wikipedia finns det inga tvivel om. Orden *öppen* och *öppenhet* hör till de mest frekventa i analysmaterialet på Wikipedias webbplats. Dessutom är Wikipedias *öppenhet* en viktig vattendelare i debatten kring Wikipedia och dess anspråk på att vara encyklopedi. Kritiken mot Wikipedias *öppenhet* riktar sig främst mot det att vem som helst kan skriva och redigera på Wikipedia, det vill säga att inga urval görs beträffande vem som kan göra redaktionellt arbete på Wikipedia. Wikipedia svarar på den kritiken och menar att

*"För det första: hypotesen att **öppenhet** gynnar kvaliteten har redan prövats och visat sig vara till hypotesens fördel. Artiklar som har skrivits i samarbete mellan många olika människor på Wikipedia är nu fullt jämförbara med artiklar i utmärkta uppslagsverk. Om du insisterar på att pröva hypotesen a priori hoppas vi att du frågar dig vilket av följande påståenden som är riktigt. En artikel som kontinuerligt nagelfars och korrigeras av många människor som är både experter och entusiaster.*

En artikel som är skriven av en icke-specialiserad professionell författare (som många artiklar i ett uppslagsverk är) och som inte granskas och förbättras av allmänheten."

(AM, s. 27 f)

Flera kritiker påpekar även att denna *öppenhet*, det vill säga att inga urval av medarbetare görs, inverkar menligt på kvalitén av Wikipedias innehåll. Denna diskussion kommer att föras längre fram i kapitlen *Expertis & Auktoritet* och *Kontroll & Verifiering*.

6.2 Frihet

SVE: Fri(het), frivillig

ENG: Free, volunteer

Till skillnad från begreppet öppenhet, vilket ofta används för att beskriva användarnas relation till Wikipedia och vice versa, används begreppet *frihet* mer vid diskussioner om Wikipedias innehåll, i synnerhet används ordet *frihet* då för att beskriva teknikens möjligheter och faror. Ett exempel på det är att ordet *fri* och *fritt* sätts i relation till användandet av skrivna texter samt hur texter utanför Wikipedia får användas på Wikipedia, alltså upphovsrättsfrågor. Ordet *frihet* sätts här i samband med copyleftlicensen GNU FDL – ”*det enda giltiga juridiska dokumentet... [e]n beskrivning av de rättigheter och skyldigheter som gäller för Wikipedias användare och bidragsgivare*” (AM, s. 18).

”Alla bidrag som görs lyder under GNU FDL vilket innebär att ditt bidrag förblir **fritt** tillgängligt för alltid, du tillåter att andra ändrar det material du bidrar med och i.o.m. att du lämnar ditt bidrag garanterar du också att det inte omfattas av någon annans upphovsrätt”

(AM, s. 11).

Friheten beskrivs även som ett grundläggande mål vilket kan hotas av upphovsrättsliga problem. ”Att lägga in material som bryter mot upphovsrätten kan leda till legala problem. Det är något som hotar vårt mål, att bygga ett **fritt** uppslagsverk som alla kan distribuera vidare” (AM, s. 6). Det är i samband med den ovannämnda betydelsen som en mer ideologisk betydelse kan skönjas. Den betydelsen uttrycks med fraser såsom *fri användning* och *fri tillgänglighet*.

”Målet med Wikipedia är att skapa en [sic] informationkälla i ett encyklopediskt format som har **fri** tillgänglighet. Licensen som används tillåter **fri** användning till innehållet i samma betydelse som **fri** programvara är **fri**. GNU Free Documentation License, den licens Wikipedia använder, garanterar att innehållet på Wikipedia förblir **fritt** att kopiera, redigera och distribuera så länge de nya versionerna följer de restriktioner i licensen som garanterar andra samma rättigheter och tillkännager eller omnämner författarna av Wikipediaartikeln som källa”

(AM, s. 17).

Ordet *frihet* kan läsas i samband med ordet tillgänglighet. “*And of course it's free. All this knowledge is available to anybody with an Internet connection*” (Bray AM, s. 132). Därmed är Wikipedia *fri* på samma sätt som Internet, *fritt* tillgänglig att brukas av vem som helst förutsatt att det finns tillgång till en Internetuppkoppling. Charles Allen, som för det mesta är kritisk mot Wikipedia, tvekar inte för att påpeka något som kan upplevas som positivt nämligen Wikipedias tillgänglighet. Wikipedia är synlig och är därför enkel och snabb att hitta. Det bibliotek, akademiker och universitet har att erbjuda allmänheten är inte lika tillgängligt. Av den anledningen blir Google och Wikipedia de första alternativen för dem som söker information på nätet (Allen AM, s. 124).

Trots sin i övrigt hårda kritik menar Allen att Wikipedia är tillräckligt bra för många användare vilka kanske inte är medvetna om vilka fler resurser som finns tillgängliga på Internet. Wikipedias artiklar är kanske inte lika välskrivna som de traditionella källorna men är å andra sidan enkla att hitta (Allen AM, s. 123). Allen ser alltså tillgänglighet som ett kriterium där Wikipedia är bättre än bibliotek och universitet. En del av

debattens intensitet kan förklaras genom den ökade konkurrensen mellan de olika encyklopedierna där Wikipedia, förutom att ha en högre grad av tillgänglighet, har den fördelen av att den är kostnadsfri.

En annan betydelse är den som betonar det faktum att allt sker *frivilligt* på Wikipedia. ”Om du vill kan du skapa ett eget användarnamn och logga in som registrerad användare, men det är helt **frivilligt**” (AM, s. 9). ”If Wikipedia, produced by **volunteers**, becomes just as trustworthy as Britannica, and far more comprehensive, who'll need any other encyclopedia” (Bray AM, s. 134)? Här märks en annan skillnad mellan Wikipedia och standardencyklopedierna, nämligen kontrasten mellan *frivilligt* och betalt arbete. Detta har i slutändan att göra med strukturella frågor det vill säga hur arbetet och resurserna såsom tid, pengar och personal ska organiseras på bästa sätt. Hur arbetet organiseras i en standardencyklopedi²⁵ bygger fortfarande till stor del på teorier av F. W. Taylor som är en del av upplysningsepistemologin vilket handlar om organiserad arbetsfördelning och har sin grund i en tidig modernism Hans teorier går ut på att uppnå maximal arbetsbesparing genom tids- och rörelsestudier, olika belöningsystem samt planering och kontroll (Barker 2003, s. 141).

På Wikipedia sker arbetet *frivilligt*, ingen får betalt så det finns inget att locka med. Allt sker på deltagarnas villkor, de jobbar när de vill, hur de vill och hur mycket och ofta de vill. Detta gör att varje deltagare planerar sitt eget arbete och arbetstid. Hiawatha Bray är en av dem som påpekar det *frivilliga* inslaget i Wikipedia. Hon gör detta genom att dra vissa likhetstecken mellan Wikipedia och mjukvaror som bygger på öppen källkod såsom Linux. Hon beskriver hur de *frivilliga* ändrar i Wikipedias innehåll genom att rätta till felaktigheter samt ta bort dåliga och illasinnade artiklar. ”The process usually happens within hours. Everything is peer-reviewed in real time” (Bray AM, s. 133).

Jimmy Wales är naturligtvis medveten om dessa skillnader och jämför wikier med traditionella kunskapshanteringssystem och påpekar att de mer är en social innovation än teknologisk. Wikiteknologin lämnar allting öppet och upp till användarens bedömning. (Cone 2005). Där Wales talar om säkerhets- och tillståndsmodellen inom de traditionella kunskapshanteringssystemen (Cone 2005), pratar Allen om kunskapsparadigmer (Allen AM, s. 119). Båda menar att dessa vänds upp och ner i Wikipedia samtidigt som de hänvisar till olika slags kontroller vilka har att göra med vem som ska göra vad, när, hur och varför. Allen påpekar att det finns de som uppfattar detta som ett genombrott inom den sociala kunskapshanteringen medan andra känner sig besvärade inför den bristande respekten för experternas kunskaper, bristen på faktagranskning och alltför ofta en brist på objektivitet och analys hos Wikipedias författare (Allen AM, s. 119).

Allens tes om att Wikipedia inte är en encyklopedi i teknisk mening förstår vi som att Wikipedia inte fungerar som en encyklopedi förväntas fungera. Wikipedia följer enligt honom inte de sedan länge utarbetade kunskapsparadigmer eftersom vem som helst kan skriva och redigera på Wikipedia (Allen AM, s. 119). Detta för oss till det engelska ordet accountable, vilket förekommer vid ett par tillfällen i analysmaterialet, och betyder ansvarig. Ordet innebär både att det ska finnas någon som tar ansvar för och

²⁵ såväl som i många företag och organisationer

som kan hållas ansvarig för sin del av arbetet. Eftersom Wikipedia är öppen för alla och artiklarna inte signeras får deltagarna inte något speciellt ansvarsområde vilket gör det svårt att hålla någon ansvarig för texten på Wikipedia. Hiawatha Bray påpekar just detta nämligen att Wikipedia saknar ansvarighet. Skillnaden ligger i att traditionella referensverk (som till exempel encyklopedier) ofta anlitar akademiker som experter för att skriva dess artiklar eller professionella redaktörer för att granska och dubbelgranska arbetet (Bray AM, s. 132).

Ordet *fri* kan ibland betyda kostnadsfri som i följande exempel. ”Wikipedia använder sig av den **fria** wikimjukvaran MediaWiki som är licensierad under GPL” (AM, s. 112). Ibland blir betydelsen kostnadsfri ännu mer uttrycklig: “The world’s biggest encyclopedia resides on the Internet, and anyone can use it for **free**. It’s called Wikipedia” (Bray AM, s. 132). Betydelsen kostnadsfri smälter ibland samman med den mer ideologiska betydelsen som vi nämnde ovan. “The roots of Wikipedia lie in the open source software movement, which took off in the early 90s with the development of Linux, a **free** version of the Unix computer operating system” (Waldman AM, s. 116).

“User created and maintained Internet databases are similarly **free** content and open to any contributor. These databases are devoted to special topics (such as www.imdb.com, the film database) or attempt something even grander, the creation of an entire encyclopedia”

(Allen AM, s. 119).

Hiawatha Bray upplever detta vara en del av kampen för herraväldet mellan de mer kommersiella mjukvarorna och de kostnadsfria alternativen. “A few years ago, Microsoft Corp. scoffed at free software; today the company is running scared. Britannica’s Ross seems a lot more relaxed about his company’s future. It’s difficult to see why” (Bray AM, s. 134). Som antytt utifrån Brays citat finns det en annan kontrast nämligen mellan kostnadsfria och kommersiella encyklopedier. En del av debatten kring Wikipedia kan mycket väl ha upphov i den konkurrensen som Wikipedia utgör gentemot andra encyklopedier.

På Wikipedia förs en diskussion kring risker med öppenhet och *frihet* vilket visar på en viss medvetenhet. Bland annat hävdas det att “[ö]ppna nätverk som Wikipedia är nytt för de flesta och kombinationen av **frihet** och ansvar kan vara svår att hantera för många (AM, s. 6). Att delta på Wikipedia jämförs med att ”dela hårddisk och ordbehandlare med resten av världen” (AM, s. 6) där “[f]örtroendet brukar ta fram det bästa hos var och en” (AM, s. 6) och där ”misstag rättas snabbt till av andra” (AM, s. 6). Huruvida dessa påståenden stämmer kommer vi att diskutera längre fram.

6.3 Pålitlighet & Trovärdighet

SVE: Pålitlig(het), Trovärdig(het)

ENG: Reliable/Reliability, Credible/Credibility, Trustworthy etc.

På Wikipedia i artiklarna om Wikipedia som vi har valt att analysera används, åtminstone vid tidpunkten för vår läsning, aldrig ordet tillförlitlig. Istället för detta används ordet *pålitlig* oftast då tillsammans med begreppet information som i ”**pålitlig** information i vilket ämne som helst” (AM, s. 30). Det används också på samma sätt ihop med ordet källa som i exemplet ”oberoende och **pålitliga** källor” (AM, s. 49). Det

engelska ordet *reliable* används på samma sätt, "...*Wikipedia is better described as one of those sources regarded as **unreliable** which people read anyway*" (Sanger AM, s. 129). Varför ordet tillförlitlig inte används i analysmaterialet på Wikipedia är svårt att svara på. Ordet *pålitlig* är hursomhelst ett synonym vilket leder till att vi kommer att resonera kring ordet utifrån den informationsvetenskapliga teorin om tillförlitlighet.

Tillförlitlighet är ett kvalitetskriterium vilket brukar definieras som sannolikhet att en informationsresurs eller informationssystem ska uppfylla en viss funktion utan felaktigheter under ett visst tillstånd och en viss tid. Det baseras på sannolikhet för misslyckande vilket enligt Wendel de Joode och de Bruine inte säger tillräckligt om informationssystemets verkliga tillstånd eller dess potential för misslyckande (Wendel de Joode & Bruijne 2006). Eftersom detta är en informationsvetenskaplig definition är dess, liksom hela informationsvetenskapens, utgångspunkt en människa som behöver och söker information (Vakkari 2003, s. 26). Definitionen utgår dessutom ifrån termen informationsresurs som betecknar informationsenheter vilka genom informationsförmedlingsprocesser blir tillgängliga för användarna (Vakkari 2003, s. 16).

Informationsresursen och informationssystemet riktar sig i första hand till användaren, Därför blir det denne som drabbas när systemen eller resurserna inte uppfyller sina funktioner. På så vis liknar detta det postmodernistiska kunskapskriteriet användbarhet där kunskap är en vara eller en resurs som säljs på en marknad och vars validitet (sanningshalt) avgörs av marknadsvärdet. Dess värde bestäms dessutom av pragmatiska och teknologiska kriterier (Alvesson & Skoldberg 1994, s. 244) vilket innebär att kunskap är till för att tillfredsställa de verkliga och konkreta behoven som användaren, eller i det här fallet kunden, har för stunden.

Ordet *trovärdig* är inte en synonym till ordet *pålitlig* men vi väljer att ha dem tillsammans för att de ibland används på liknande sätt. *Trovärdighet* kan sättas i samband med ord som anseende och status. Ordet *pålitlighet* har inte samma koppling.

"En mycket viktig princip är denna: om en vettig artikel har varit nåbar under ett visst namn en tid, måste den för all framtid vara nåbar den vägen. Detta handlar om Wikipedias **trovärdighet** som källa. Om någon citerar [sic] Wikipedia och anger en webbadress som referens, måste personen kunna vara helt säker på att adressen fungerar så länge Wikipedia finns kvar."

(AM, s. 85 f).

Engelska ord *trustworthy* och *credible* används på samma sätt där Wikipedia förknippas med sina roller som (informations)källa och encyklopedi som i "*a **trustworthy** source*" (Allen AM, s. 123 f) eller "*a **credible** encyclopedia*" (Sanger AM, s. 129). Att säga att någon är *opålitlig* innebär generellt att det inte går att lita på den personen. Att däremot säga att den personen inte är *trovärdig* förknippas oftast med dennes roll (yrke, befattning, funktion). På samma sätt förknippas Wikipedia med och bedöms utifrån sina olika roller som till exempel informationskälla, encyklopedi och webbresurs. *Trovärdighet* handlar i slutändan om att väcka tilltro till ens identitet och handlingar. *Trovärdighet* är vad de flesta referensskällor inklusive encyklopedier strävar efter och vill ha mer av. Detta gör det till ett överordnat begrepp till en mängd andra begrepp varav några är korrekthet, *tillförlitlighet*, expertis, auktoritet såväl som ansvarighet, objektivitet och neutralitet. På grund av alla dessa faktorer blir en *tillförlitlig* encyklopedi inte per automatik *trovärdig*. Huruvida det dessutom finns andra faktorer

som inte har med medarbetarnas kvalifikationer eller innehållets kvalité kommer vi att diskutera i kapitlet *Expertis och auktoritet*.

Enligt Larry Sanger är det i ovanstående fråga som Wikipedia har problem. Han hävdar att problemet med Wikipedia inte ligger i dess otillförlitlighet. Det spelar ingen roll om Wikipedia är mer eller mindre tillförlitlig än standardencyklopedier. Problemet ligger i att den inte upplevs som tillräckligt tillförlitlig av bibliotekarier, lärare och akademiker. Det hjälper inte heller att påpeka att Wikipedia fungerar trots de brister vi beskrivit tidigare eftersom det, menar Sanger, inte stillar oron (Sanger AM, s. 129). Att Wikipedia används av många människor behöver inte betyda att de uppfattar den som tillförlitlig. Det kan istället vara så att Wikipedias på alla sätt större tillgänglighet gör att många väljer att använda den för att kolla upp något eller få snabb information inom ett visst ämne. Sanger är av samma åsikt och hävdar att Wikipedia bäst kan definieras som en av dessa källor som uppfattas som otillförlitliga men som läses ändå (Sanger AM, s. 129).

Sanger gör gällande att Wikipedia har en stark grundläggande idé men att den saknar en offentligt *trovärdig* granskningsprocess. Fördelen med en stark offentlig *trovärdighet* , menar han, är att det kan tillförsäkra att Wikipedia används och stöds av lärare, skolor, bibliotek och den breda offentligheten (Sanger AM, s. 129). Det kan ta lång tid att arbeta fram ett gott anseende. *Trovärdighet* är något som upplevs vara eftersträvarsamt: ”*En sida som har många ord länkade till andra sidor, som existerar och som innehåller information som går att relatera till samma ämne, vinner i trovärdighet*” (AM, s. 111). *Trovärdighet* är beroende av faktorer som till exempel tillförlitlighet, korrekthet, expertis, auktoritet etc. En encyklopedi vars innehåll inte är tillräckligt korrekt eller *tillförlitlig* har väldigt liten chans att bli *trovärdig* . Detta trots att det finns andra faktorer som bestämmer vem och vad som ska uppfattas som *trovärdigt* . Flera av dem följer med relationen mellan orden expertis och auktoritet vilket vi kommer att diskutera i kapitlet *Expertis och auktoritet* . Där kommer vi även att resonera kring hur dessa faktorer påverkar encyklopedins *trovärdighet* .

Ordet *trovärdig* används även i samband med ord som information, källa och artikel vilket gör att dess betydelse närmar sig ord som tillförlitlig och *pålitlig* . Ett exempel är att ”*en artikel blir mycket trovärdigare om man [anger sina källor]*” (AM, s. 53). Ett annat är: ” *trovärdig och korrekt information* ” (AM, s. 110).

Vi valde att ta med exempel med orden *believe* & *trust* när deras användningsområden ligger i stil med hur orden *pålitlighet* och *trovärdighet* används. Ett exempel lyder: ”*[h]ow far can I believe what I read in Wikipedia*” (Bray AM, s. 133)? Ett annat lyfter fram behovet av vissa kontrollprocesser. ”*But verifying the accuracy of Wikipedia articles is more important. The site will never achieve full acceptance until its content can be trusted*” (Bray AM, s. 133).

Wales håller inte med kritikerna utan hävdar att Wikipedia står sig väl i fråga om tillförlitlighet och korrekthet i jämförelse med andra encyklopedier.

”Wales says the text is highly **reliable**.” “If you compare our articles head to head against our competition -- Britannica, Encarta, and other encyclopedias -- I think they stand up very well.” It would be good if some scholars randomly picked articles from Wikipedia and fact-checked them, but Wales admits that nobody's done this”

(Bray AM, s. 133).

Samtidigt uttrycks ett intresse för att öka tillförlitlighet och relevans av dess informationsresurser. ”Det är fullt möjligt att Wikipedia i sinom tid kommer att innehålla mer relevant, **pålitlig** information i vilket ämne som helst än vad man kan hitta med en sökmotor. Det är definitivt vår plan för Wikipedia” (AM, s. 30). Sanger menar också att det saknas tillförlitliga artiklar i de mer specialiserade ämnena. Detta gör att Wikipedia har trovärdighetsproblem det vill säga att projektets *trovärdighet* är väldigt ojämn beroende på vilket ämne som behandlas och vem som behandlar det. Problemet ligger inte enbart i att det finns få välinformerade personer i de specialiserade ämnen på Wikipedia utan också att de artiklar av högre kvalité som skrivs av de få välinformerade individer dras ner av majoriteten på Wikipedia.

”If the project was lucky enough to have a writer or two well-informed about some specialized subject, and if their work was not degraded in quality by the majority of people, whose knowledge of the subject is based on paragraphs in books and mere mentions in college classes, then there might be a good, credible article on that specialized subject. Otherwise, there will be no article at all, a very amateurish-sounding article, or an article that looks like it might once have been pretty good, but which has been hacked to bits by hoi polloi ... One has only to compare the excellent Stanford Encyclopedia of Philosophy or The Internet Encyclopedia of Philosophy to Wikipedia's Philosophy section. From the point of view of a specialist, let's just say that Wikipedia needs a lot of work”

(Sanger AM, s. 129 f).

6.4 Korrekthet & Felaktighet

SVE: Korrekt(ur), Fel, Felaktig(het) etc.

ENG: Correct(ion), Accurate, Accuracy, Incorrect, Inaccurate, Error etc.

Orden *korrekt* och *felaktig* är varandras motsatser det vill säga antonymer. De presenterar också ett sätt att bedöma sanningshalt och kvalité av encyklopedins innehåll. Därför är *korrekthet* ett kvalitetskriterium på samma sätt som tillförlitlighet. Ordet *korrekt* såväl som dess motsats används tillsammans med ord som kan bedömas enligt detta kriterium såsom information, artikel, språk/formulering etc. Ordet språk är ett bra exempel på detta. Det förekommer med orden *korrekt* och perfekt (AM, s. 34) men också med ord som *misstag* (AM, s. 34), språkfel (AM, s. 34), stavfel (AM, s. 10), skavanker (AM, s. 9) etc. I samband med ordet används också ord som korrekturläsning (AM, s. 34) och korrekturläsare (AM, s. 30).

Orden information och artikel är inga undantag utan används på högst skiftande sätt. Artiklar kan innehålla konstigheter och försyndelser (AM, s. 22) såväl som *fel* och *misstag* (AM, s. 29). Frasen *korrekt* information finns på många platser i den svenska delen av analysmaterialet. Det gick inte att hitta exempel på motsatsen i den svenska delen nämligen att information kan vara *inkorrekt* eller *felaktig*, något vi bara kunde finna i den engelska delen där ordet information används med ordet *incorrect* (McHenry AM, s. 126).

Ordet *accurate* och *accuracy* å andra sidan används inte med ordet information. I följande exempel används det i samband med Wikipedia.

“These columns applauded the open nature of *Wikipedia*, averred that the open community style worked, praised its usability, mentioned its responsiveness to updates and **corrections** and concluded that it was generally **accurate**. The demise of traditional encyclopedias was predicted”

(Allen AM, s. 121).

Dessa ord används även i samband med Wikipedias artiklar och dess innehåll. “*But no book publisher will print an encyclopedia -- even a cheap one -- if it can't stand behind the **accuracy** of its articles*” (Bray AM, s. 133). “*But verifying the **accuracy** of Wikipedia articles is more important. The site will never achieve full acceptance until its content can be trusted*” (Bray AM, s. 133). Både kritikerna och Wikipedia är överens om vikten av att en encyklopedis innehåll ska vara *korrekt*. I citatet ovan görs kopplingen mellan *korrekthet* och trovärdighet. Det handlar om att få allmänheten att tro på Wikipedias innehåll.

Ordet *correct* används också som verb i flera exempel. “*[I]ncorrect information is usually **corrected** quickly ... You are encouraged to help by **correcting** articles and passing on your own knowledge*” (McHenry AM, s. 126).

“A further problem recently occurred when the Wikipedia entry on prominent newspaper publisher John Seigenthaler contained deliberate **inaccuracies** that remained **uncorrected** for months (Seigenthaler, 2005). The episode highlighted Wikipedia's sporadic problems with vandalism and called into question its belief that **mistakes** would be swiftly **corrected**”

(Allen AM, s. 123).

Charles Allen ifrågasätter huruvida Wikipedias artiklar är *korrekta* vad det gäller återgivning av fakta. “*Observations about Wikipedia that do not derive strictly from systematic logic are more controversial. It is far from clear that Wikipedia articles are free from polemics, subscribe to standards of critical analysis (as opposed to fan appreciation), are stringently factually **accurate** ...*” (Allen AM, s. 123). Enligt korrespondensteorin är att veta detsamma som att ha en *korrekt* föreställning av den verkliga världens händelser och föremål. På så vis kan ett påståendes sanningshalt och betydelse avgöras genom dessa händelser och/eller föremål (Howarth 2000, s. 132). En encyklopedis roll är att så *korrekt* som möjligt återge fakta det vill säga händelser eller föremål, vilket vanligtvis görs genom det som Allen kallar kritisk analys där granskning, korrigering och verifiering ingår. En encyklopedi som inte lyckas återge fakta på ett sätt som bedöms som *korrekt* förlorar i tillförlitlighet.

Det bör noteras att de ord som förekommer i samband med verbet *correct* i de ovan nämnda exempel är *mistake*, *inaccuracy* och *incorrect information*. Ord som *error* och *blunder* förekommer i samband med artiklar och deras text eller innehåll: “*But do the editors know enough to spot less obvious **errors**? Does the author know enough to avoid innocent **blunders**? How far can I believe what I read in Wikipedia*” (Bray AM, s. 133)? Ordet *error* används även i adjektivet *error free* som betyder felfri: “*Wales responds by acknowledging that Wikipedia's model leaves it anything but **error free**...*” (Waldman AM, s. 115).

Genom analysmaterialet förekommer alltså ordet *felaktig* med ord som information, artikel, innehåll etc. Huruvida *felaktig* information är information är en intressant fråga som det är svårt att ge ett enkelt svar på. Det finns de som vill att den starka filosofiska kopplingen mellan kunskap och sanning även ska gälla information. I så fall måste

informationen vara *korrekt* för att överhuvudtaget kunna kallas för information. Ett sådant ställningstagande är uteslutet enligt postmodernistisk teori. Kunskap (eller information) kan aldrig ha sanningsenlighet som kriterium (Alvesson & Sköldberg 1994, s. 244) eftersom postmodernister ifrågasätter människans möjlighet att vara objektiv (Barker 2003, s. 146). Kunskapens sanningshalt bedöms istället utifrån marknadsvärdet där användbarhet är det enda kriteriet (Alvesson & Sköldberg 1994, s. 244).

Orden *misstag* och *fel* förekommer i samband med att ofärdiga och outvecklade artiklar välkomnas. Så länge de inte resulterar i vandalism eller klotter, välkomnas alla artiklar. Detta baseras på en tro på ständig kvalitativ förbättring som finns på Wikipedia vilket vi kommer att diskutera närmare i nästa kapitel.

”Det viktigaste är att skriva nya artiklar och tillföra nytt innehåll till Wikipedia. Var djärv och skriv så mycket som möjligt oavsett hur bra du är på stavning eller grammatik! Det finns alltid någon annan som läser din artikel senare och kan rätta till eventuella **misstag**. Tänk på att i stort sett allt som skrivs och publiceras på papper **korrekturläses**, för alla skribenter - även de professionella - gör **fel** då och då”

(AM, s. 34).

6.5 Kvalitet

SVE: Kvalitet, Kvalitativ, Kvalitetskontroll, Kvalitetskrav

ENG: Quality

I analysmaterialet på Wikipedias webbplats diskuteras *kvalité* främst i samband med övertygelsen om att “*Wikipediaprocessen fungerar genom att ständigt förbättra kvaliteten på varje artikel*” (AM, s. 24). “*Eftersom [sic] Wikipedia växer konstant, oavsett om man räknar antal artiklar, [sic] internettrafik eller antal deltagare, förbättras allting, både kvantitativt och kvalitativt, hela tiden*” (AM, s. 25).

”Allt eftersom deltagandet ökar kommer vi att få mer hjälp från experter och luckorna kommer sakta att fyllas. Det enda sättet som återstår för Wikipedia att förbättras är i **kvalitet** och djup. Detta i sin tur kommer att dra till sig fler experter som har egna höga krav”

(AM, s. 27).

Tron på den ständiga förbättringen kopplas samman med det ökande antalet deltagare. Samarbetet dem emellan kommer i så fall att gynna *kvalitén*. Eller som de säger i citatet nedan: det faktum att Wikipedia är öppen för alla kommer att leda till högre *kvalité*, ett påstående vilket inte alla håller med om.

”Men det är möjligt, därför att många framstående intellektuella faktiskt deltar i Wikipedia. Först och främst är det roligt. Men, i längden, är det intressant för dessa människor endast om de vet att det som skapas har en viss **kvalitet**. Och hur vet man det? Svaret ligger i det enkla faktum att om man kan ändra vilken sida som helst, så kan vi ändra i varandras arbete. För att citera Linus Torvalds: “Given enough eyeballs, all bugs are shallow”. Vi fångar upp andras misstag och njuter av att korrigera dem”

(AM, s. 25).

På flera platser i analysmaterialet på Wikipedia uttrycks ett annat antagande om att den allmänna *kvalitén* på webbplatsen kommer att öka i framtiden, vilket grundas på det faktum att den hitintills har ökat. En trend med fortsatt positiv förändring förutses vars

validitet är svår att bedöma. Det är svårt att förutse vad som kommer att hända i framtiden även med stöd av noggranna vetenskapliga undersökningar, vilket vi inte har intrycket av att ha gjorts på Wikipedia.

Samtidigt så hävdas det i analysmaterialet *”att Wikipedia inte kan växa i oändlighet”* och att det kommer en tid då Wikipedia inte kan bli bättre om inte nya grepp tas såsom ett strängare granskningssystem eller att *”överlämna den delen till någon annan”* (AM, s. 29 f). Frågan är hur långt Wikipedia är beredd att gå för att bli bättre. Att frånga dess grundprinciper skulle kunna jämföras med att frånga dess unika drag som särskiljer dem från andra verk vilka också gör anspråk på att vara encyklopedier.

Wales pekar på Wikipedias självläkande (eller självadministrerande) process som går ut på att Wikipedia gradvis blir alltmer trovärdig (AM, s. 25). Hur den processen fungerar beskrivs här nedan:²⁶

”Wikipediaprocessen fungerar genom att ständigt förbättra **kvaliteten** på varje artikel, på så sätt att varje väsentlig förändring flyttar artikeln 10% närmare det slutliga perfekta målet. En första redigering kanske förflyttar artikeln från 0 till 10 på skalan. Om man då betraktar den som en produkt, kanske denna 10-poängare kan tyckas vara ganska värdelös. Men allt [sic] eftersom processen [sic] forstärker, förbättras kvaliteten hela tiden. Nästa redigering förflyttar den 10% närmare målet, till 19, nästa till 27,1 o.s.v. Allt eftersom fler och fler redigeringar ackumuleras, förflyttar sig artikeln asymptotiskt mot perfektion, och likaså encyklopedin som helhet”

(AM, s. 24).

Som i mycket annat finns det kritiker som inte håller med. Ted Pappas²⁷ menar att Wikipedias premiss går ut på att en ständig förbättring kommer att leda till perfektion. Detta, menar han, är helt grundlöst eftersom det inte går att veta vem det är som skriver och redigerar (Waldman AM, s. 118). McHenry hävdar att ett sådant påstående är baserat på tro. Han beskriver detta som en kvasidarwiniansk process varigenom de artiklarna som är skrivna och redigerade av vem som helst, utan hänsyn till expertis eller till och med bekantskap med ämnet, att leda till att de artiklar som är gjorda av de främsta experterna kommer överleva och så småningom uppnå ett stabilt tillstånd med högsta grad av korrekthet (McHenry AM, s. 126).

Sanger vänder sig också mot antagandet att Wikipedia kommer att bli mer tillförlitlig när tillräckligt många tester har gjorts som bevisar dess tillförlitlighet. Detta är svårt att argumentera mot men är också svårt att vidmakthålla eftersom det för med sig att framtid ska förutses, en framtid som i fråga om allmän uppfattning är extremt oförutsägbart. Det hade istället, menar Sanger, varit bättre att göra något som hjälper till att garantera Wikipedias anseende i fråga om tillförlitlighet (Sanger AM, s. 129). Det som kritikerna vänder sig mot är inte Wikipedias föränderlighet i sig utan det faktum att allt i Wikipedia är öppet för förändring, från det sämsta till det bästa. I kritikernas ögon kan Wikipedias föränderlighet förefalla vara okontrollerad, slumpmässig och oförutsägbart eftersom vem som helst kan förändra vad som helst, när som helst och hur som helst.

²⁶ Denna beskrivning handlar delvis om matematik och fysik: sv.wikipedia.org/wiki/Asymptot

²⁷ Encyclopaedia Britannicas nuvarande verkställande redaktör

Debatten kring *kvalité* och sanningshalt av Wikipedias resurser i form av information och kunskap löper som en röd tråd genom analysen. En anledning till detta kan vara att informationen har minskat i värde (devalverat) på grund av ökad tillgång till information (Pascarella 1997). Informationen idag, tack vara Internet, är lättare att få tag på både vad det gäller den tid och den ansträngning som krävs för att söka och hitta information. På grund av detta läggs betoningen alltmer på att omvandla information till kunskap. Det avgörande blir den tillgodogjorda kunskapen och inte mängden information (Pascarella 1997). Detta för med sig att *kvalitetskontroll* av information alltmer krävs och eftersträvas samtidigt som källgranskning och –kritik rekommenderas alltmer till dem som söker information.

I ljuset av detta kan Wikipedia upplevas som en av de kunskapshanteringssystem som går mot strömmen. Wikipedia håller inte med om detta utan det hävdas att *kvalitetskraven* på Wikipedia (som här kallas för standardkrav) är höga.

”[D]e krav vi följer är de som sätts av var och en som bidrar, och i vissa fall är detta mycket höga krav ... Att påstå något om de standardkrav som Wikipedia följer är att uttala sig om vilka krav dagens och framtidens bidragsgivare kommer att ha. Att påstå att dessa inte kommer att ha höga krav är grundlöst”

(AM, s. 27).

I samband med dessa *kvalitetskrav* jämför Wikipedia sig självt med andra encyklopedier, i det här fallet Nationalencyklopedin.

”Det är alldeles riktigt att säga att Nationalencyklopedin inte är bra endast för att den är omfattande, utan även den höga **kvaliteten** på artiklarna är viktig. [Sic] Naturligvis har det blivit så på grund av den höga standarden. Vi erkänner detta, men vad finns det för anledning att tro att det bara är "genom att göra ett urval" (genom att välja vem som skriver om vad) som man kan nå en hög standard? Det finns kanske en annan, mer öppen väg. Wikipedia är en bra prövning av den frågan. Vi har trots allt lyckats producera några mycket bra artiklar - och dessa är inte skrivna enbart av utbildade experter på området”

(AM, s. 27).

Kvalité diskuteras mycket på Wikipedia. Det finns exempelvis en hel lista på vad som utgör en perfekt artikel. Genom de olika punkterna diskuteras artikelns disposition, inledning, längd, vad artikeln ska redovisa och hur, vad den inte ska redovisa etc. Listan avslutas med konstaterandet att den perfekta artikeln inte finns och att ingen artikel kan leva upp till alla de ovan nämnda kriterierna. Det finns en motsägelse i detta eftersom artiklar vilka kräver förändring är en viktig del av Wikipedias livskraft.

Eric Raymond jämför den mer traditionella skolan för utveckling av mjukvaror med gemenskapen bakom öppen källkod. Hans slutsatser är intressanta eftersom de mycket väl kan appliceras på en jämförelse mellan arbetsfördelningen hos en standardencyklopedi och samarbetet på Wikipedia.

”Raymond compared the traditional school of software development to cathedrals, which meant they were "carefully crafted, by individual wizards or small bands of mages (magicians) working in splendid isolation. The open source community he wrote, "seemed to resemble a great babbling bazaar of differing agendas and approaches ... out of which a coherent and stable system could seemingly emerge only by a succession of miracles”

(Waldman AM, s. 116).

Kvalité av innehållet i en encyklopedi beror på två faktorer: den ena finns i urvalet av de kunskaper som ska finnas i encyklopedin, den andra i presentationen av dessa kunskaper. Flera kritiker påpekar till exempel att Wikipedias *kvalité* blir sämre i artiklarna om ämnen av mindre intresse för (mer aktiva) deltagare. Dessa artiklar präglas, enligt Allen, till och med av luckor i innehållet (Allen AM, s. 123). Dale Hoiberg²⁸ menar att deltagarna skriver om det som intresserar dem vilket gör att många ämnesområden inte behandlas tillräckligt (Waldman AM, s. 118).

Wales svarar att Wikipedia är en relativt ny företeelse och att den fortfarande är under utveckling, och att han letar efter nya metoder för att förbättra *kvalitén* (Waldman AM, s. 118). På Wikipedia svaras det att bristen på täckning inte beror på "*okunnighet, partisaner, tokstollar, eller något annat illvilligt*" (AM, s. 22) utan "*på den ändliga tidsrymden som ett ändligt antal människor har arbetat med den*" (AM, s. 22). Wikipedia hävdar att allt som behövs är tid det vill säga att dessa artiklar kommer att bli bättre med tiden.

6.6 Auktoritet & Expertis

SVE: Kvalifikation, Kvalificerad, Expert(is), Kompetens, Professionell, Auktoritet,

ENG: Knowledgeable, Skilled, Qualification, Expert, Expertise, Professional, Authority

De deltagandes såväl som Wikipedias kunskapsanspråk kan inte skiljas åt. Det sägs att en encyklopedi är så bra som de människor som utvecklar och driver den:

"En relevant fråga att ställa sig kan vara "Hur **kunnig** är samlingen av människor som skapar Wikipedia?". Svaret är "Här finns **experter** på flera olika områden, och nya väl **kvalificerade** människor kommer hit kontinuerligt" (AM, s. 28).

Ett antagande uttrycks nämligen

"ju större antal deltagare i projektet, desto större andel **experter** som lyfter våra svagare [sic] artiklar till en högre nivå. Även om du inte vet vilken **expert** som arbetat på en viss artikel, så vet du att när en artikel har funnits i flera månader så har någon eller några av våra **experter** säkerligen tittat igenom den"

(AM, s. 28).

Orden *expert*, *kunnig*, *kvalificerad*, *kompetent* och *professionell* har alla sina nyansskillnader. *Kompetens* kan, förutom att handla om individens teoretiska kunskaper, handla om det rent praktiska det vill säga individens förmågor. Detsamma gäller orden *kunnig* och *kvalificerad* som både handlar om de teoretiska kunskaperna (som till exempel utbildningen kan ge) såväl som de praktiska. *Professionell* som egenskap kan syfta till att individen är utbildad för ett visst yrke men handlar mest om individens attityd gentemot sitt arbete som i sin tur sätter sin prägel på hur arbetet utförs. Att vara *professionell* kan ses som motsats till många olika ord till exempel lat, oengagerad, otrevlig, slarvig, glömsk etc. Trots detta pekar alla på ett eller annat sätt mot modernism med dess urval som baseras på gradering utifrån individernas kunskaper.

²⁸ Encyclopaedia Britannicas nuvarande huvudredaktör

I standardencyklopedierna ställs dessa begrepp i sammanhang kring huruvida en enskild individ ska få arbeta med en encyklopedi eller inte. Här finns det klara skillnader mellan modernism och postmodernism. Modernism handlar konsekvent om kvalitetskontroll genom urval, både ifråga om kunskaper och om enskilda individers kunskaper. Postmodernism, å andra sidan, medger inte objektivitet. Detta innebär att kunskapens sanningshalt och kvalité inte kan bedömas objektivt. Ett urval som inkluderar vissa och exkluderar andra är sålunda i högsta grad subjektivt. Sett ur detta perspektiv kan frågan ställas om en individs expertis och/eller auktoritet är de enda urvalskriterierna för vem som ska få arbeta på en encyklopedi. Exempelvis är individens värderingar med största sannolikhet ett lika viktigt urvalskriterium, även om det inte alltid är lika starkt uttalat, som dennes *expertis* och/eller *auktoritet*. Om en individ inte delar encyklopedins grundläggande värderingar spelar det ingen roll hur stor *expert* och/eller *auktoritet* han/hon är.

Enligt Patrick Wilson har kunskapens legitimitet och trovärdighet ett samband med upphovsmannens *auktoritet* (Söderbäck 2004, s. 15). En persons *auktoritet* handlar om dennes framtoning såväl som dennes expertis. Wilson själv säger att auktoriteten måste erkännas av någon annan, först när någons *expertis* erkänns får den personen *auktoritet*. Kognitiv *auktoritet* är beroende av mänskliga relationer (Young Rieh 2003) så det viktiga är i stället hur *kompetensen* erkänns och tas emot av andra (Söderbäck 2004, s. 16).

Trovärdighet, å andra sidan, innebär att skapa förtroende för ens person. Begreppet har en stark koppling till individens identitet och roll. En person med *auktoritet* blir mer trovärdig även om dennes trovärdighet alltid är begränsad till något eller några få ämnesområden (Young Rieh 2003). En *expert*, även om han/hon inte är *auktoritet* inom området, kan ha en viss grad av trovärdighet.

På samma sätt kan frågan ställas vilken framtoning Wikipedia har och hur den påverkar Wikipedias trovärdighet. Om Wikipedia inte framstår som trovärdig i sin roll som encyklopedi är det svårt att se hur den kan få *auktoritet* och tvärtom. *Auktoritet* handlar inte alltid om rationella överväganden utan är något som blir tilldelat en. I bästa fall handlar *auktoritet* lika mycket om ens kunskaper som om ens framtoning. Den kan bero på många faktorer, någon som är mer självsäker och bestämd av sig och tar mer plats kan lättare få *auktoritet*. Vad det gäller encyklopedier är det svårt för Wikipedia att konkurrera med encyklopedier som har varit med en längre tid och i vissa fall har en lång tradition att falla tillbaka på. Att Wikipedia sedan vill komma med något nytt och ändå kalla sig en encyklopedi gör saken ännu svårare.

En del av encyklopedins *auktoritet* kan hänföras till *expertisen* och/eller *auktoriteten* hos dess deltagare/medarbetare. Varenda artikel i en mer traditionell encyklopedi har sina författare som har signerat den och som är *experter* eller rentav *auktoriteter* inom det området som de skriver om. Sedan finns det redaktörer som granskar och verifierar artiklarna så att de håller en hög kvalitetsnivå. Dessa redaktörer ska också vara *experter* och/eller *auktoriteter* så att kvalitén tillförsäkras. Den samlade kunskapen på Wikipedia kan inte bedömas utifrån upphovsmakarnas *expertis* eller *auktoritet* eftersom dessa inte är kända. Det faktum att Wikipedia inte har några författare och att alla kan delta i

utformningen av artiklarna kan ses på olika sätt där vissa är mer positiva och vissa mindre.

Hiawatha Bray och Simon London är några av dem som ställer sig kritiska till att deltagarnas kvalifikationer på Wikipedia är okända:

“But we don't know the reviewers or their **qualifications**, just as we don't know the authors. That's not to say that Wikipedia is worthless -- just that you wouldn't want to stake your life or your mid-term grades on the information here. That's why traditional encyclopedists aren't at all worried about competition from this free encyclopedia”

(Bray AM, s. 133).

Charles Allen är också en av dem som ställer sig tvivlande till hur många experter det finns som deltar i Wikipedia och huruvida deras arbete inte förstörs av andra mindre kunniga deltagare. “*It is far from clear that Wikipedia articles are [...] generally written by **knowledgeable** persons or that fringe contributors and entries are not overrepresented in the total number of articles*” (Allen AM, s. 123).

Ordet *expert* används även i samband med olika gransknings- och godkännandesystem. I det här fallet används ordet expertgranskning vilket vi kommer att diskutera mer utförligt i nästa kapitel: “*Jag skulle verkligen vilja se något försök till expertgranskning redan innan ändringar accepteras i artiklar som redan godkänts i någon sorts process som ska likna expertgranskning*” (AM, s. 28). I samband med detta uppmanas de mer kunniga deltagarna att visa tålamod och takt gentemot nybörjarna: “*När du lämnar kommentarer efter rättning av nybörjarfel, försök då att inte göra fientliga kommentarer över nytillskottets **okunnighet***” (AM, s. 42).

Ordet auktoritet används mest av kritikerna, bland andra Waldman och McHenry: “*There are administrators, bureaucrats, stewards and developers all with different levels of technical and administrative **authority***” (Waldman AM, s. 117).

“Credit the founders, then, with having overcome the obstacles that the Interpedia nonleaders failed to surmount. They built the software (the wiki in Wikipedia), they attracted the needed contributors, and they generated the all-important buzz. (They also found that they needed to create a background hierarchy of administrators, sysops, bureaucrats (actually so called), and stewards, watched over by an arbitration committee and finally the founder himself, who retains ultimate **authority**. Even online, democracy has its limits.) The question is, however, just what have they created”

(McHenry AM, s. 125)?

Flera av kritikerna påpekar att Wikipedia saknar *auktoritet*. McHenry påpekar exempelvis att Wikipedia kan ha problem med att bli trovärdig eftersom den förkastar *auktoritet* (McHenry AM, s. 123 f). Detsamma gör Sanger som menar att Wikipedia som gemenskap är antielitistisk vilket innebär att *experterna* och deras kunskapsanspråk inte respekteras tillräckligt (Sanger AM, s. 130). Detta gör att färre *experter* lockas av att delta i projektet (Sanger AM, s. 131). Problemet, vilket vi har diskuterat innan, upplevs vara att det inte går att veta vem som har skrivit vad och på vilket sätt, om någon har skrivit av någon annans text rakt av eller om det ligger mer arbete bakom.

Philip Bradley är en av dessa kritiker som hävdar att Wikipedia saknar *auktoritet* vilket han kopplar med tillförlitligheten av informationen:

“Theoretically, it's a lovely idea, says librarian and internet consultant Philip Bradley, "but practically, I wouldn't use it; and I'm not aware of a single librarian who would. The main problem is the lack of **authority**. With printed publications, the publishers have to ensure that their data is reliable, as their livelihood depends on it. But with something like this, all that goes out the window”

(Waldman AM, s. 115).

Att bibliotekarierna avskräcks från att använda Wikipedia kan betyda att de inte vill rekommendera den till användarna eftersom de inte tycker att Wikipedia ska användas som källa i betydelsen av att den refereras till och citeras.

Wikipedias öppenhet, det vill säga önskan att inkludera så många som möjligt i projektet, ställs mot de mer traditionella encyklopediernas noggrannhet i fråga om urval av medarbetare. Wikipedias inkluderingsprincip omfattar inte bara deltagarna utan även de som enbart söker information för att på något sätt använda och referera till informationen. Exempelvis uttrycks en önskan om att Wikipedias innehåll mer ska länkas till och/eller citeras (AM, s. 29). Detta kan ha sin grund i en uträkning att ju mer ett verk (artikel, faktabok, referensverk) används för kunskapsinsamling och refereras till desto mer växer dess anseende. Detta handlar i encyklopedins fall om trovärdighet vilket vi också kommer att diskutera i nästa kapitel. Det faktum att Wikipedias författare är anonyma, eftersom inga artiklar signeras, gör den i mångas ögon olämplig att referera till. Enligt de klassiska kunskapsparadigmer är detta ytterst negativt eftersom det inte går att veta vem som gör vad, hur och varför (Allen AM, s. 119). Som läsaren kan du inte på Wikipedia koppla en text till dess författare för att genom författarens *expertis*, *auktoritet* och allmänna trovärdighet bilda dig en uppfattning om textens legitimitet.

Det kritikerna vänder sig mot är det att det inte går att veta huruvida en artikel är skriven av en *expert* eller inte. Wikipedias svar är att

”[ä]ven om du inte vet vilken **expert** som arbetat på en viss artikel, så vet du att när en artikel har funnits i flera månader så har någon eller några av våra **experter** säkerligen tittat igenom den. Med andra ord, kunskap om [sic] Wikipediaprocessen och det faktum att här finns deltagare som verkligen är **experter** på olika områden, är en ersättning för kunskapen att en viss artikel skrivits av en speciell **expert**.

(AM, s. 28)

Läsaren behöver således inte veta om en artikel är skriven av en *expert*, och vem *experten* är. Det enda läsaren behöver ha kunskap om är att någon *expert* förr eller senare kommer att göra en redigering. En sannolikhet kan dras ur detta: ju längre tid en artikel finns på Wikipedia, desto större sannolikhet att någon *expert* redigerar den.

Att hävda att kunskap om upphovsmannen är mindre viktig eller rentav oviktig ligger i strid med den dominerande traditionen i västerländsk epistemologi som främst intresserar sig för förstahandskunskaper (Söderbäck 2004, s. 15). På samma sätt finns det en tradition inom litteraturvetenskapen enligt vilken man ”*koncentrera[de] sig på att återskapa textens ursprung genom att söka dess mening hos författaren själv, i dennes intentioner*” (Dahlgren 2002, s. 129). Detta handlar inte uteslutande om skönlitteratur eftersom den tendensen kan förekomma i biografier, historiska skildringar etc.

”[R]ent statistiskt är det så att ju fler människor som deltar, desto större blir andelen experter. Det är i alla fall vår erfarenhet hittills ... Alltså, ju större antal deltagande experter, desto högre blir den genomsnittliga kvaliteten på innehållet”

(AM, s. 29).

Således, när mängden användare ökar, borde detta även innebära att även mängden nybörjare och användare vars intentioner är att provocera och förstöra på Wikipedia ökar. Sanger påstår att alltför kunniga individer lämnar Wikipedia. Han hävdar att många *experter* undviker Wikipedia delvis för att de inte vill hamna i häftiga diskussioner med ickeexperter och delvis för att det visas för mycket tolerans mot dem som avsiktligt stör arbetet. Sanger menar att den största gruppen troligtvis representeras av dem som är oförmögna att samarbeta konstruktivt och som vägrar erkänna att de har luckor i sina kunskaper (Sanger AM, s. 131).

6.7 Kontroll & Verifiering

SVE: Granska, Kontroll(era), Kolla, Verifiera/Verifierbar

ENG: Review, Check, Verify

Vi valde att sammankoppla termerna *kontrollera* och *verifiera* då de kan ses som inslag i verifierbarhetsprincipen. Vår analys av hur dessa ord förekommer visar att de kan ha olika innebörd i texten. Termerna *kontrollera* och *verifiera* används, trots sin likhet för att beskriva olika saker. Där ordet *kontrollera* har synonymer i orden *granska* och *kolla* har ordet *verifiera* synonymen bekräfta²⁹ eller dubbelkolla, som i att dubbelkolla den producerade texten. Orden *kontrollera* och *granska* används i samband med en rad ord som till exempel källa, innehåll och arbete:

”Wikipedia ber användarna att **verifiera** innehållet genom att uppge och **kontrollera** källor. Dessa kan vara bloggar, och ibland kan en artikel **verifieras** genom att innehållet **kontrolleras** mot en källa, som i sin tur har använt Wikipedia som källa, utan att uppge detta” (AM, s. 113).

Orden *granska* och *verifiera* används i samband med information: ”Wikipedia ska inte innehålla all information som finns att tillgå i världen. Informationen måste också kunna **verifieras** om Wikipedia ska vara trovärdigt. För att **verifiera** en sida krävs oberoende och pålitliga källor” (AM, s. 49)

”Men om det är samma person som skrivit samtliga sidor på en wiki som relaterar till varandra, utan att någon **granskat**, får alla sidor i gruppen mindre tyngd. Men det hindrar givetvis inte att informationen faktiskt är korrekt. Den kan exempelvis vara så färsk att ännu ingen annan hunnit **granska** den”.

(AM, s. 111).

I den engelska delen av analysmaterialet används orden *check* och *control* i samband med orden *editor* och *editorial*: “Old-school reference books hire expert scholars to write their articles, and employ skilled editors to **check and double-check** their work” (Bray AM, s. 132).

²⁹ Ordet bekräfta används inte i analysmaterialet utan endast som ordet verifiera.

“[T]he absence of traditional editorial **controls** makes Wikipedia unsuited to serious research. How do they know it's accurate? Ross asks. People can put down anything.” “It's one of the persistent weaknesses of the open-source approach”

(Bray AM, s. 133).

Att *granska*, *kolla* eller *kontrollera* encyklopedins innehåll ses som redaktörernas arbetsuppgifter. På Wikipedia finns det inga redaktörer i betydelsen att någon eller några har fått som särskild arbetsuppgift att *kontrollera* och ändra webbplatsens artiklar. Detta kan vara anledningen att ordet redaktör endast används när andra encyklopedier nämns³⁰.

Ordet *verifiera* används ofta mer i samband med ordet artikel: “[...] ibland kan en artikel **verifieras** genom att innehållet **kontrolleras** mot en källa...” (AM, s. 113). Dessutom förs det en diskussion på Wikipedia kring begreppen verifierbarhet och allmänintresse. De betraktas som varandras alternativ där båda ses som möjliga kriterier för *kontroll* och urval av innehållet som ska finnas med och vara en del av Wikipedias innehåll.

”En del anser att artiklarna på Wikipedia ska vara av allmänintresse. Andra menar att det räcker med att artiklarna ska vara **verifierbara** (inklusive Wikipedias initiativtagare Jimbo Wales). En del i problematiken ligger i att definitionen av "allmänintresse" inte appliceras på Wikipedia, vilket gör begreppet svårt att hänvisa till”

(AM, s. 68).

Det finns även ett samband mellan *verifiering* och trovärdighet. “*But **verifying** the accuracy of Wikipedia articles is more important. The site will never achieve full acceptance until its content can be trusted*” (Bray AM, s. 133). Sanger gör en liknande koppling när han påpekar att Wikipedia inte uppfattas som tillförlitlig eftersom den saknar traditionella kontrollprocesser (Sanger AM, s. 129). Även Ross är inne på samma spår, mest riktar sig hans kritik mot bristen på traditionella redaktörskontroller:

”Ross admits to reading and enjoying Wikipedia, and has even gotten ideas there for future Britannica articles. But the absence of traditional editorial **controls** makes Wikipedia un-suited to serious research”

(Bray AM, s. 133).

All seriös forskning vilar i viss mån på andras kunskaper. När andras kunskaper refereras till är det brukligt att detta anges med en referens. Kunskapernas bedöms efter upphovsmännens *expertis* och/eller legitimitet och bedöms därför vara mer värda att refereras till. En del av kunskapens legitimitet har däremot att göra med dess kvalitet eller sanningshalt (Söderbäck 2004, s. 15). Detta innebär att det finns regler, uttalade eller inte, som styr vilka källor som refereras till och på vilket sätt detta görs. Denna kunskapsansamling, från förstahands- till andrahandskunskaper, bygger på en lång rad av referat och citeringar. Detta kan, enligt modernistisk epistemologi, liknas vid ett hus som byggs tegel för tegel. “[D]en mänskliga kunskapen ökar och blir alltmer

³⁰ På Wikipedia finns det istället administratörer som på Wikipedia benämns som “*flitiga användare med behörighet att radera, återställa och låsa filer*” (AM, s. 8). Att radera, återställa och låsa filer är närmast tekniska funktioner som Wikipedias webbplats tillhandahåller som ett sätt att lösa svåra fall av vandalism samt de bråk som kan uppstår kring hur texterna ska se ut och vad de ska uttrycka.

sofistikerad” (Bergström 1998) även om nivån på kunskapsuppbbyggnad kan skifta beroende på tid och rum (Bergström 1998).

Även på Wikipedia lyfts behoven fram av att *kontrollera*, referera till och citera källor för att därigenom kunna *verifiera* dem. Det handlar dock endast om rekommendationer där användarna ombeds ”att **verifiera** innehållet genom att uppgge och kontrollera källor” (AM, s. 113). ”Informationen måste också kunna **verifieras** om Wikipedia ska vara [sic] trovärdigt. För att verifiera en sida krävs oberoende och pålitliga källor” (AM, s. 49). Att dessa regler inte skärps på Wikipedia beror troligtvis på att Wikipedias öppenhet och frihet ses som ovärderliga. Att skärpa *kontroller* på Wikipedia skulle, enligt dem som försvarar Wikipedias öppenhet och frihet, endast göra att detta begränsas och inskränks. Detta är en grundläggande skillnad mellan Wikipedia och de mer traditionella encyklopedierna, men även mellan modernism och postmodernism. Modernism, genom dess verifierbarhetsprincip, går ut på att varje påstående, som har förankring i observerade förhållanden, ska *verifieras* genom hänvisning till de observationer som det bygger på (Abazi 2004, s. 5). Denna princip präglar i högsta grad de mer traditionella encyklopediernas uppbbyggnad och verksamhet. Dessa kännetecknas av en rad av strikta *kontroller* som varje ny artikel genomgår och som baseras på urval. Artikelns författare har vid ett visst tillfälle blivit vald på grund av sin expertis och/eller auktoritet. Detsamma gäller den eller de redaktörer som sedan *granskar* och *verifierar* artikeln. Under tiden artikeln skrivs, *granskas* och *verifieras* görs olika bedömningar, vad ska vara med, vad ska inte vara med, vilka källor ska refereras till och vilka inte ska det osv.

Debatten om skillnaderna mellan standardencyklopedin och Wikipedia intensifieras alltmer vilket inte är förvånande. Wikipedias öppenhet och frihet kan i ljuset av de ovan nämnda *kontrollerna* upplevas som anarki (Waldman AM, s. 117). Genom postmodernistisk teori, och den relativism den utgår från, går det att presentera en annan bild av Wikipedia. Den franske litteraturkritikern Roland Barthes proklamation om författarens död³¹ gör läsaren till en aktiv medskapare av texten³². Med detta menas att texten skapas i ett dialogiskt förhållande med sin läsare. Den får alltså inte liv förrän den läses och varje läsares upplevelse av texten är olika. Ur detta perspektiv blir en text aldrig avslutad och blir dessutom självständig i relation till sin upphovsmakare (Dahlgren 2002, s. 129).

Detta överensstämmer med Wikipedias verklighet men går även ett steg längre. När användaren skapar sin förståelse för texten kan denne även aktivt gå in och omformulera den så att den mer passar dennes verklighet. Wikipedias innehåll genomgår, så gott som, ständig förändring, nya artiklar tillkommer medan gamla förändras. En och samma deltagare kan för en stund axla författarrollen för att i nästa stund ha redaktörsrollen, allt efter eget tycke. Wikipedias artiklar är dessutom öppna för redigering vilket gör att alla artiklar, från de svagaste till de starkaste, kan förändras när och hur som helst³³.

³¹ som i sig ses som en inledning på ett postmodernistiskt litteraturteoretiskt perspektivskifte i kontrast till traditionen inom litteraturvetenskapen.

³² genom tolkning och att texten ständigt upplevs skifta mellan att vara skrivakt och läsa

³³ Naturligtvis kan ett dokument återställas till en äldre version om ändringarna visar sig vara till det sämre men det kräver att en annan användare går in och ändrar om efter dennes åsikt.

Att postmodernism helt och hållet förkastar verifierbarhetsprincipen framstår som närmast självklart. Ett exempel på detta är åsikten att verkligheten aldrig kan beskrivas (Alvesson 2003, s. 41) och att kunskap inte kan ha sanningshalt som dess kriterium (Alvesson & Sköldberg 1994, s. 244). Om verkligheten inte kan beskrivas kan ett påstående aldrig *verifieras* genom hänvisning till de observationer som påståendet bygger på. Kunskap som då är slutresultatet av verifierbarhetsprincipen, i betydelse av att kunskap är ett *verifierat* påstående, kan enligt postmodernism aldrig bedömas efter dess sanningshalt.

I ljuset av postmodernistisk teori, eller åtminstone den dekonstruktiva inriktningens, blir encyklopedin en maktfaktor genom att den i sitt försök att beskriva verkligheten konstituerar den. Encyklopedins resonemang kan närmast ses som delar av en diskurs som genom Foucaults definition ses som *"sätt att tänka och fälla synbarligen sanna påståenden om vissa delar av världen och därmed konstituera den"* (Alvesson 2003, s. 157). En sådan diskurs finns inom sociala institutioner och ingriper och reglerar den sociala verkligheten (Alvesson 2003, s. 157). Dessa diskurser får tolkningsföreträdet i betydelsen av att deras tolkning av verkligheten, varigenom verkligheten konstitueras, blir allmänt accepterad. De kunskaper som dessa diskurser presenterar får en större makt i sig än andra kunskaper vilka inte är lika accepterade.

Foucault ifrågasätter också verifierbarhetsprincipen. Han ser tre kategorier av kunskap där den ena är det som har bevisats vara sant och som kan betraktas som definitivt uppnådd kunskap. Den andra kategorin är det som har accepterats utan några som helst bevis. Den tredje är det som har accepterats som allmänt känt eller som tro som vilar på styrkan hos våra föreställningar (Foucault 1989, s. 181). Han ifrågasätter att kunskaper staplas på varandra genom experiment, traditioner och upptäckter. De skapas istället genom att olika propositioner uppstår med olika grad av koherens, olika beskrivningar utvecklas med varierande grad av exakthet, *kontroller* och *bekräftelser* genomförs och teorier sprids och vidareutvecklas (Foucault 1989, s. 183). En sådan kunskap kan i framtiden visas vara kunskap eller illusion, en accepterad sanning eller en avslöjad felaktighet, ett definitivt förvärv eller ett övervunnet hinder (Foucault 1989, s. 182). Av detta går det att uttyda att Foucault inte ser verifierbarhetsprincipen som en garant för kunskapens sanningshalt eller dess kvalitet.

På Wikipedia finns det, som vi tidigare redogjort för, inga särskilda redaktörer som *kontrollerar* hur arbetet genomförs. Det mesta av *kontroll*-, *korrigerings*- och *verifieringsarbetet* görs av användarna själva, helt och hållet frivilligt. Jimmy Wales menar att detta är Wikipedias särart i jämförelse med standardencyklopedier, i synnerhet lyfter han fram detta som dess annorlunda funktionssätt och arbetsfördelning:

"it was a "completely insane idea": a free online encyclopedia that anyone can contribute to and anyone can edit. There is no editor, no army of proof readers and fact **checkers**; in fact, no full-time staff at all. It is, in other words, about as far from the traditional idea of an encyclopedia as you can get"

(Waldman AM, s. 115).

Hans påstående att det inte finns korrekturläsare och faktagranskare kan tolkas på två sätt. För det första för att ingen vet vem som redigerar artiklarna på Wikipedia och vilka kunskaper de har och för det andra för att ingen på Wikipedia har blivit tilldelad

uppgiften att redigera artiklar. Som sagts tidigare är skrivandet och redigerandet frivilligt på Wikipedia, alla kan bidra efter sin förmåga.

Någon som tilldelas uppgifter att redigera och/eller korrekturläsa kan hållas ansvarig. Förutom detta organiseras dessa kontroller för att ske med en viss regelbundenhet där väldigt lite lämnas åt slumpen. Med Wikipedia är det annorlunda. Förutom att de som redigerar är okända är det väldigt svårt att veta när redigering av en artikel kommer att ske (under förutsättning att man inte gör det själv). På Wikipedia finns ingen organisation, en begränsad grupp med utsedda redaktörer eller liknande, vilket gör all redigering spontan och slumpmässig. Vissa artiklar redigeras oftare, andra mer sällan vilket kan bero på artiklarnas ämnen samt dess popularitet. Hur noggrann och bra en redigering är beror i högsta grad på personen som utfört den, det händer även att en artikel redigeras till det sämre. Som det sägs på Wikipedia gör Wikipedias öppna struktur att *"att inga formella regler kan påtvingas någon"* (AM, s. 104). *"Wikipedia är en helt fri encyklopedi, skapad av sina användare och därför egentligen inte kan ha några exakta regler annat än vad lagen anger, t.ex. vad gäller upphovsrätt"* (AM, s. 69).

Samtidigt framhävs en rad encyklopediska funktioner på Wikipedia vilka påstås fungera bättre än på en standardencyklopedi, i det här fallet refereras det till Nationalencyklopedin.

"[V]årt försök till system för godkännande på sidan Wikipedia är bättre än [sic] Nationalencyklopedin. Artiklar som godkänts i denna process kommer även efter ett "godkännande" att kunna ändras lika lätt som tidigare, men man kanske kan ha en låst kopia på artikeln i godkänt skick för att visa på ett verkligt högkvalitativt innehåll"

(AM, s. 28).

Kvalitén av en encyklopedis innehåll beror inte bara på dess författare utan även på gruppen av redaktörer vilka på olika sätt *granskar* och *verifierar* författarnas bidrag. Som vi har nämnt tidigare finns det ett antagande på Wikipedia vilket går ut på att Wikipedias konstanta tillväxt vad det gäller artiklar, deltagare och Internettrafik automatiskt kommer att leda till Wikipedias kvalitativa förbättring (AM, s. 25). Detta motsägs konstigt nog av Jimmy Wales själv: *"As Wales admits: "The average quality of the entries is pretty good, but on any given day, any given entry might be up or down"* (Waldman AM, s. 116). Att majoriteten av artiklar är öppna för ständig förändring är en grundläggande princip för Wikipedia. Denna öppenhet leder dock till att kvalitén fluktuerar. Ett strängare granskningssystem under sådana förhållanden hade inte kunnat genomföra en slutlig *granskning* ens när det gäller enstaka artiklar. Wikipedias öppenhet hade gjort att andra deltagare fått ändra även de artiklar som redan hade genomgått den stränga granskningen.

"Jag skulle verkligen vilja se något försök till expertgranskning redan innan ändringar accepteras i artiklar som redan godkänts i någon sorts process som ska likna expertgranskning. För tillfället ligger det ju helt i händerna på enskilda individer om en ändring ses som en förbättring. Troligen inträffar det förr eller senare att en ändring förstör i stället för förbättrar. Om ni kunde installera ett [sic] godkännande-system så skulle ni skydda er både mot sabotage och missbedömningar och försäkra er om att projektet hela tiden verkligen förbättras"

(AM, s. 28).

Wales föreslår vissa förändringar som skulle kunna råda bot på Wikipedias problem med auktoritet.

“His current plan is to create a "stable version" of some entries: in other words, one that has been **fact-checked** by one of a number of approved editors (although they are still working on the details of this). It is a radical change, but Wales is willing to do whatever it takes to give his project the authority it needs”

(Waldman AM, s. 118).

7 Wikipedias identiteter

Vi har i analysen utkristalliserat två identiteter hos Wikipedia. Den ena har vi gett namnet *Wikipedias ickehierarkiska identitet* vilket hänvisar till encyklopedins innehåll i allmänhet och till Wikipedias innehåll i synnerhet. Den andra identiteten har vi gett namnet *Wikipedias antielitistiska identitet* vilket hänvisar till encyklopedins medarbetare och deras samarbete samt till Wikipedias deltagare och deras samarbete.

Den ickehierarkiska identiteten relaterar till Wikipedias, såväl som kritikernas, inställning till information och kunskap som resurser. Begreppet sanning är hela tiden närvarande i läsningen eftersom dessa resurser oftast diskuteras utifrån olika sannings- och kvalitetskriterier vilka alla har kopplingar till begreppet sanning. Mycket av diskussionen kring resurserna handlar om vad som ska få vara med i en encyklopedi, det vill säga urvalet. Andra centrala frågor blir även vilka och hur stränga krav som kan ställas på en encyklopedi.

Ordet *hierarki* får, i vår uppsats, betydelsen att rangordna resurser i form av information och kunskap. Fortsättningsvis kommer vi att utgå från en bredare ingång till begreppet hierarki än det som ges i teorin bakom den hierarkiska indelningen av data, information och kunskap. Detta gör vi genom att inbegripa alla de sannings- och kvalitetskriterier vilka representerar ett sätt att särskilja mellan olika resurser. Exempel på dessa är korrekthet, tillförlitlighet, användbarhet, verifierbarhet. Vi kommer nu att beskriva hur dessa begrepp knyter an till Wikipedias ickehierarkiska identitet.

Vid flera tillfällen benämns Wikipedia som ett informationssystem, -resurs eller -källa. Som vi har sagt tidigare ser vi enbart till Wikipedia som en encyklopedi. Av den anledningen förläggs all diskussion om webbplatsens ickehierarki och antielitism till dess roll som encyklopedi. Det är utifrån en jämförelse mellan Wikipedia och standardencyklopedierna som vi diskuterar webbplatsens påstådda ickehierarki och antielitism.

Den antielitistiska identiteten beskriver delvis Wikipedias inställning till dess deltagare och samarbetet dem emellan och delvis kritikernas syn på Wikipedias deltagare och deras samarbete. Det ger även en mer grundläggande förståelse för synsätten på vem som ska få rätten till att arbeta med en encyklopedi samt hur samarbetet ska se ut i skapandet och arbetet med en encyklopedi. Det finns också en rad kriterier exempelvis expertis, auktoritet och trovärdighet, utifrån vilka Wikipedia, dess deltagare och samarbetet dem emellan diskuteras. Denna debatt har i högsta grad att göra med begreppen sanning, kunskap och information eftersom den som får chansen att bearbeta en encyklopedis resurser i form av information och kunskap får i viss mån chansen att föra fram sina värderingar och åsikter, det vill säga representera sin egen sanning.

Ordet *elitism* hänvisar till en viss rangordning av individer och deras kunskaper enligt vissa kriterier som till exempel expertis, auktoritet och trovärdighet. I analysens första delar har vi redan diskuterat dessa begrepp vilket gör att vi i fortsättningen kommer att knyta dessa begrepp till Wikipedias antielitism. Vi kommer även att diskutera om Wikipedia verkligen är antielitistisk och vad det i så fall har för innebörd.

Elitism som term har många undertoner exempelvis politiska, sociokulturella, filosofiska. Eftersom vi är intresserade av Wikipedias påstådda antielitism kommer vi i mycket att utgå ifrån Wilsons teorier kring kognitiv auktoritet som i sig har att göra med både kunskapsanspråk (legitimitet och tillförlitlighet) och sanningsskapande.

7.1 Wikipedias ickehierarkiska identitet

”Wiki avser dels den lättanvända och lättadministrerade teknik som gör att ett stort antal användare kan koncentrera sig på att läsa och redigera databasens innehåll samtidigt som en serie avancerade databasfunktioner medger en **ickehierarkisk** tillgänglighet. Wiki avser också den i det närmaste oinskränkta öppenhet som genererar Wikipedias självadministrerande struktur där information kan läggas in närhelst den finns tillgänglig”.

(AM, s. 112)

Endast några få gånger förekommer orden hierarki och ickehierarki i analysmaterialet. På Wikipedia diskuteras wikitekniken vilken ligger till grund för hela Wikipediaprojektet. Tillgänglighet beskrivs som en viktig egenskap vilken Wikipedia menar skiljer den från standardencyklopedierna. Vi skönjer således att arbetsgången eller arbetsordningen i Wikipedia är omvänd jämfört med en standardencyklopedi. I en encyklopedi av traditionellt mått kan det dröja innan en artikel eller text blir allmänt tillgänglig. Före publicering går en sådan text igenom en rad steg där den ska granskas och verifieras. Under det arbetet ändras texten, möjliga luckor fylls ut, språket korrigeras och strukturen ses över. Först efter att en text har genomgått alla redigeringar blir den tillgänglig för allmänheten genom publicering.

I Wikipedia däremot blir informationen allmänt tillgänglig så fort någon lägger in den, redigeringsprocessen startar först efter det att artikeln producerats. Dock behöver upphovet till den ursprungliga texten inte nödvändigtvis ha varit att sprida kunskap i ett ämne utan kan lika väl ha varit vandalism eller klotter. Detta gäller även de redigeringar som senare görs. Dessa kan göras av en person med syftet att förstöra texten likväl som att, i den personens mening, förbättra den.

Redigeringarna präglas dessutom av en viss slumpmässighet då det mesta sker frivilligt. Arbetet på Wikipedia anpassas således av enskilda individers möjligheter, förmågor och behov. Det finns en tro på en stadig förbättring på Wikipedia från Wikipedias sida. Denna tro yttrar sig genom en rad antaganden, vilka vi tidigare beskrivit. Det gemensamma för dessa är deras positiva förhållnings sätt där de har ett evolutionistiskt perspektiv där varje förändring leder till en förbättring. Ett av dessa antaganden beskriver en tro att det finns ett samband mellan hur länge en artikel funnits publicerad

på Wikipedia och sannolikheten att den blir redigerad. Ett annat antagande menar att fler användare på Wikipedia leder till fler experter.

I förståelsen av Wikipedia som *ickehierarkisk* utgår vi ifrån Stephen Abrams definition av begreppet *hierarki*. Enligt honom är *hierarkin* den ständigt pågående kunskapsskapande processen där data omvandlas till information och information omvandlas till kunskap och kunskap stärker och driver på beteende och beslutsfattande (Lee 2005). Denna definition har dessutom vissa beröringspunkter med modernistiska sanningskriterier korrespondensteorin och verifierbarhetsprincipen. Charles Allen kallar wikier, tekniken Wikipedia bygger på, kallar för gemensamma kunskapssystem vilka alla kan redigera, modifiera och lägga till information. Han hävdar att idén med wikier är att de ska vara snabbare³⁴ samt mer korrekta än informationssystem vilka bygger på *hierarkin* (Allen AM, s. 119). Allen syftar på hur lång tid det tar och hur många steg informationen måste genomgå innan den blir allmänt tillgänglig³⁵.

I en traditionell encyklopedi får författaren ett uppdrag vilket inleder arbetet med en artikel som i sig är en slags problemlösande aktivitet. Abram menar att (Lee 2005), författaren hämtar data och/eller information från olika håll för att sedan bearbeta denna. Abram menar att kunskap uppstår när informationen används för att lösa problem eller skapa ny kunskap. Därför ses kunskap som sammankopplad med handlingar och beslut och inte information där kunskap, till skillnad från information, överförs via inläring (Lee 2005). Författaren samlar information och tolkar den samt sätter den in i ny kontext (Keane & Mason 2006) som exempelvis kan vara det ämne författaren skriver om. Information blir kunskap när den får en mening eller betydelse (Keane & Mason 2006) och mottagaren av texten har fått en ny insikt i ämnet.

Nästa led i arbetet med att skapa en artikel är det när redaktören/redaktörerna, utifrån en bestämd arbetsordning, tillsammans med sina medarbetare kontrollerar och verifierar innehållet i artikeln. *Hierarkin* fortgår då kontroll och verifiering även är problemlösande aktiviteter där olika beslut tas. Redaktionsgruppen har möjligtvis ett annat perspektiv när de granskar och tolkar artikeln, den förstås utifrån en ny kontext. Redaktionsgruppen har en annan ingång till texten än författaren och kan därför notera brister varigenom artikeln ändras³⁶. Kontroll och verifiering inbegriper även en rad kriterier, exempelvis neutralitet, objektivitet och korrekthet. De två modernistiska kriterierna korrespondensteorin och verifierbarhetsprincipen är av central betydelse. Dessa ligger till grund för de ovan nämnda kontrollerna och verifieringen vilka har som syfte att få en korrekt föreställning av den verkliga världens händelser och föremål (Howarth 2000, s. 132) samt att verifiera olika påståenden genom hänvisning till de observationer vilka de bygger på (Abazi 2004, s. 5).

Frågan om huruvida Wikipedia är *ickehierarkisk*, i betydelsen av att dess innehåll graderas, väljs och struktureras efter dess sanningshalt och kvalité, är svår att avgöra. För att kunna göra detta diskuterar vi Wikipedias syn på sannings- och kvalitetskriterier

³⁴ Wikiwiki betyder jättesnabb på Hawaiianska

³⁵ Vid ett tillfälle används ordet *hierarki* på ett sätt som mer hänvisar till medarbetarstrukturen: “[The founders] also found that they needed to create a background hierarchy of administrators, sysops, bureaucrats (actually so called), and stewards, watched over by an arbitration committee and finally the founder himself, who retains ultimate authority. Even online, democracy has its limits” (McHenry AM, s. 125).

³⁶ Vem det är som gör dessa ändringar, författaren eller redaktionsgruppen är helt oviktigt i sammanhanget.

samt Wikipedias inställning till dess innehåll. Som vi har nämnt tidigare saknar Wikipedia regler vilka alla inblandade i verksamheten måste följa. Det finns rekommendationer men det är tveksamt om alla användare tar sig tid att gå igenom alla samt om de anser det viktigt att följa dem. För många av de kritiker vilka är insatta i hur standardencyklopedier fungerar är detta förfarande oacceptabelt.

Kunskap ska, enligt modernistisk epistemologi, vara viss, bestämd och sluten (Alvesson 2003, s. 78). Med andra ord ska vägen till kunskap kännetecknas av en rad kontroller och verifieringar varigenom kunskap bestäms. Det ska finnas visshet kring om något är kunskap eller inte. Slutenhet handlar, som vi har nämnt förr, om att enbart experter och/eller auktoriteter får kontrollera och verifiera kunskap. Detta är återigen motsatsen till Wikipedias öppenhet där vem som helst kan skriva och redigera. Wikipedias innehåll verkar mer präglas av postmodernistiska teser som till exempel obestämthet, föränderlighet, fragmentariskhet och lokalitet (Alvesson 2003, s. 40). Genom dessa lyfts det relativa hos kunskap fram, det vill säga relativitet till tid, rum och de individer som ger sina olika tolkningar. Detta överensstämmer ganska väl med Wikipedias verklighet där innehållet är föränderligt, fragmentariskt och även lokalt då exempelvis svenska Wikipedia är avgränsad till det svenska språket. Att Wikipedias innehåll är föränderligt och fragmentariskt innebär också att det presenterar de olika deltagarnas perspektiv kring olika ämnen. Följaktligen kan nya ändringar och perspektiv tillkomma kontinuerligt samt att en artikel aldrig kan anses som riktigt färdig.

Wikipedias grundläggande ambition, att skapa "*en encyklopedisk kunskapsbank*" (AM, s. 14), skiljer sig inte nämnvärt från andra encyklopediers. Webbplatsen är en kunskapsbank varigenom verkliga sakförhållanden ska presenteras så korrekt, neutralt och objektivt som möjligt. Wikipedia tar inte avstånd från dessa premisser trots att dess innehåll både är fragmenterad och ständigt föränderligt. Detta är en teoretisk kontrovers då det rymmer både inslag av den universella och den relativa tanken vilka är varandras motsatser. Som företeelse är Wikipedia med andra ord en paradox. Det säger sig vara en Internetbaserad encyklopedi och de kriterier som Wikipedia säger sig sträva efter är alla mer eller mindre modernistiska. Korrekthet, tillförlitlighet, objektivitet, neutralitet, trovärdighet är några av de premisser som Wikipedia bygger på. Wikipedia strävar inte efter att bli föränderlig, fragmentarisk, obestämmd och lokal³⁷. Dessa postmodernistiska faktorer orsakas istället av Wikipedias öppenhet och frihet, som i sig har tillkommit på grund av att Wikipedia bygger på programvarorna öppen källkod och wiki.

Wikipedia är *ickehierarkisk* då vem som helst kan bidra med vad som helst. Det är detta som menas med "*ickehierarkisk tillgänglighet*" (AM, s. 112), att allt blir tillgängligt meddetsamma. Utifrån detta går det att hävda att Wikipedia är *ickehierarkisk* då ingen kan hindras från att bidra. Efter det att artikeln är inskriven på Wikipedia blir den öppen för redigeringar från andra deltagare. Det är i samband med dessa redigeringar som de modernistiska faktorerna diskuteras och en tro på en stadig förbättring uttrycks. Detta är dock inte nog för att hävda att Wikipedia inte är *ickehierarkisk* eftersom det saknas tillräckligt stark central kontrollprocess över dess innehåll eller deltagarnas arbete. De mer traditionella encyklopedierna kännetecknas just av en sådan kontroll som gör

³⁷ Dessa ord nämns ingenstans i analysmaterialet.

innehållet lättare och effektivare kan graderas, väljas och struktureras enligt dess kvalité och/eller sanningshalt.

Att Wikipedia saknar en stark central kontrollprocess leder oss till ett postmodernistiskt ifrågasättande av den modernistiska devisen att kunskap är central och centraliserad. Istället menar postmodernistisk epistemologi att kunskap är utspridd, splittrad, distribuerad, nätverkande samt att den har flera maktcentra (Irvine 2003). Dessa drag överensstämmer ganska väl med Wikipedias verklighet där dess innehåll är utspritt och splittrat på samma sätt som det är fragmenterat, det vill säga att det bygger på bidrag av en mängd olika deltagare, bidrag som dessutom präglas av att bygga på en stor variation av informations- och/eller kunskapskällor där vissa är erkända medan andra inte är det. Innehållet är distribuerat då det genom sin tillgänglighet förmedlas till andra. Det är nätverkande då varje bidrag samexisterar sida vid sida med andra bidrag och interagerar med dessa. Wikipedias innehåll har flera maktcentra när deltagarna kan ha olika motiv till att bidra till webbplatsen. Den *hierarki* som uppstår på Wikipedia är inte konsekvent eller medvetet genomförd och är därför inte heller planerad och förankrad. Det frivilliga inslaget i Wikipedia gör det mesta av arbetet slumpmässigt och spontant. Huruvida detta är negativt eller positivt handlar återigen om perspektiv. Utifrån modernistisk epistemologi är detta enbart negativt emedan bilden blir en helt annan utifrån postmodernistisk epistemologi.

Vår slutsats blir då det att Wikipedia varken är *hierarkisk* eller *ickehierarkisk* utan befinner sig någonstans i mitten. Wikipedia befinner sig i två till synes kontrasterande världar. Webbplatsen försöker delvis anamma flera modernistiska kriterier som förövrigt styr hur de mer traditionella encyklopedierna fungerar och har fungerat. Å andra sidan anappar Wikipedia vissa kriterier vilka kommer med Internet som till exempel öppenhet, frihet och tillgänglighet. Resultatet blir att Wikipedia till teorin mer präglas av modernistisk epistemologi medan dess praktiska verklighet mer överensstämmer med postmodernism.

7.2 Wikipedias antielitistiska identitet

Begreppet *elitism* förekommer vid en rad tillfällen i analysmaterialet. På Wikipedias webbplats diskuteras detta endast vid ett tillfälle.

”Det är vår innerliga övertygelse att vi gradvis bygger upp en trovärdig [sic] informationkälla. Det måste förstås medges att det ibland sker från en mycket låg nivå. Men om vi Wikipedianer vore **elitistiskt** lagda skulle hela projektet rasa omedelbart. Den självadministrerande processen (eller "självläkande" som en av Wikipedias grundare, Jimbo Wales, kallar det) som är Wikipedias essens är lätt att underskatta om man inte har tagit del av den själv. Värdet av detta offentliga prövningsförfarande är unikt och i högsta grad trovärdigt”

(AM, s. 25).

Larry Sanger (AM s 128-132) använder sig desto mer av begreppet i den artikel han skrivit vilken handlar om varför han anser att Wikipedia borde göra sig av med sin *antielitism*. Sanger upplever Wikipedia vara *antielitistisk* då ingen eller ringa respekt visas till dess experter eller deras kunskaper:

“As a community Wikipedia lacks the habit or tradition of respect for expertise ... far from being **elitist** (which would, in this context, mean excluding the unwashed masses), it is **anti-elitist** (which,

in this context, means that expertise is not accorded any special respect, and snubs and disrespect of expertise is tolerated)

(Sanger AM, s. 130).

Sanger ser detta som ett stort problem och menar att kvalitén på artiklarna, främst syftar han på dom skrivna av såkallade experter, försämrats av ändringar gjorda majoriteten Wikipedias deltagare vilka inte är lika insatta i ämnet (Sanger AM, s. 130). Begreppet *elitism* har olika betydelser beroende på vad som diskuteras. Samtidigt som vi breddar Sangers definition kommer vi att hålla oss till epistemologin där vi främst utgår från Wilsons teorier kring begreppen expertis, auktoritet och trovärdighet³⁸. Att vara *elitistiskt* lagd förstår vi som att någon ställer sig bakom auktoritetstanken. Särskilda personers kunskaper blir således mer legitima än andras beroende på ens expertis, auktoritet och/eller trovärdighet. Sangers definition är närmast ett resultat av att en encyklopedi gör sitt urval av medarbetare enligt auktoritetsprincipen ovan. På samma sätt som hierarkin innebär att välja och strukturera encyklopedins innehåll enligt dess sanningshalt och kvalité, innebär *elitismen* att välja och organisera dess medarbetare enligt deras expertis, auktoritet och trovärdighet. Vår definition utgår således ifrån encyklopedins syn på dess medarbetare, hur de väljs ut och organiseras.

Att vara *antielitistiskt* lagd kan å andra sidan innebära att ställa sig emot auktoritetstanken och ifrågasätta att särskilda individers kunskaper blir mer legitima (Söderbäck 2004, s. 15 f). I praktiken innebär det att inte gradera, välja och organisera medarbetarna efter deras expertis, auktoritet och trovärdighet. Att, som Sanger säger, inte respektera experternas kunskapsanspråk kan vara ett möjligt resultat men behöver inte vara det, det är en fråga om nyanser. Postmodernism, eller åtminstone dess dekonstruktiva inriktning, vänder sig mot de stora berättelserna (Alvesson 2003, s. 29) vilket för med sig att diskursen blir central (Alvesson 2003, s. 41). Verkligheten kan inte beskrivas eftersom verkligheten konstitueras när försök görs att beskriva den. Genom att beskriva sin egen bild av verkligheten befästs den som sann vilket medför att den som beskriver verkligheten innehar en maktposition i sitt tolkningsföretande (Alvesson 2003, s. 157). Detta medför att universalitet, objektivitet och neutralitet (Bergström, Lars 1998) samt vissa modernistiska teser, som till exempel korrespondersteorin och verifierbarhetsprincipen, (Foucault 1989) ifrågasätts.

Allt detta gör att hela auktoritetstanken vilar på en minst sagt skakig grund. Huruvida det betyder att postmodernism inte respekterar experternas kunskapsanspråk beror på vilken laddning som läggs i ordet respekt. Om att inte respektera innebär att peka på de ovannämnda postmodernistiska faktorerna och hävda att experternas kunskaper är problematiska respekterar inte postmodernism experternas kunskapsanspråk. Detta behöver inte betyda att tonen i postmodernistisk kritik är ohöfslig eller kränkande även om det finns de som kan uppleva ifrågasättandet av deras kunskaper som kränkande.

Genom att Wikipedia presenterar sig själv som encyklopedi och som sådan öppen och fri och inte *elitistiskt* lagd blir effekten till dess nackdel. Detta är inte uteslutande

³⁸ *Elitism* får i vissa sociala och politiska sammanhang ett stark negativ klang och ses som motställt människornas frihet, jämlikhet och rättvisa. Ofta så kopplas *elitism* samman med begrepp som fascism och rasism. Detta ligger hursomhelst inte inom ramen för vår uppsats. *Elitismen*, i denna betydelse, kan mycket väl vara lika gammal som människan själv eftersom det syftar till förtryck och dominans som kan baseras på många olika faktorer.

negativt då en debatt i slutändan kan bli konstruktiv och leda till att traditionella såväl som nya encyklopediska antaganden omprövas. I längden kan detta leda till att skapa en klarare bild av encyklopedins roll i dagens Internetsamhälle.

När vi vänder på Wikipedias påståenden och försöker se vad de säger om standardencyklopedierna uppenbaras det att dessa i relation till Wikipedia kan framstå som mindre fria, öppna och mer elitistiska. I värsta fall kan en mer traditionell encyklopedi upplevas som en stängd och på alla sätt ofri värld där *elitism* råder. Detta eftersom enbart de som bedöms ha högst grad av expertis och/eller auktoritet får chansen att vara med och utveckla encyklopedin. En sådan värld bygger på strikta kontroller vilka baseras på urval av både vem (medarbetarna) och vad (kunskaper) som ska få lov att vara med i encyklopedin.

Wikipedias problem, enligt Sanger, ligger inte enbart i att experterna inte respekteras tillräckligt utan också i att det finns individer på webbplatsen som åtnjuter för mycket tilltro och respekt. Detta leder i sin tur till att kritik mot dessa personer omöjliggörs enbart genom det nätverk av kontakter de byggt upp på webbplatsens gemenskap. Sanger anser detta vara en giftig social och politisk atmosfär vilket präglar projektet Wikipedia, och som, enligt honom är en av de största anledningar till att han lämnade projektet. De som vill samarbeta med välmenande, rationella och tolerabelt välinformerade individer, som de flesta på Wikipedia faktiskt är, kan mycket väl stötas bort genom bråk med dem som inte är välmenande, rationella och välinformerade, menar Sanger (Sanger AM, s. 130). Därför anser Sanger att enda sättet varigenom Wikipedia kan få med fler experter och få till stånd en offentligt trovärdig granskningsprocess är genom att avskaffa sin *antielitism* och mildra sin öppenhet mot dem som på ett eller annat sätt stör arbetet (Sanger AM, s. 132).

Sanger skulle gärna se att det antogs en officiell policy varigenom experternas kunskaper visas särskild hänsyn och respekt. Han avslutar utlägget med att säga att Wikipedia så gott som säkert inte kommer att genomföra sådana ändringar (Sanger AM, s. 131). Han anser bland annat att de mest inflytelserika medlemmarna, inklusive Jimmy Wales, alla är *antielitister* (Sanger AM, s. 130). Öppenhet och frihet bedöms vara avgörande för Wikipedia. Detta gör att öppenhet och frihet som principer inte vill offras, inte ens för att locka fler experter till Wikipedia. Som vi har nämnt tidigare inser Sanger att Wikipedia fungerar på grund av dess radikala öppenhet men han önskar samtidigt att detta inte behövde leda till brist på respekt gentemot experternas kunskaper (Sanger AM, s. 131).

Projektet bygger på öppenhet vilken är en av dess grundläggande principer. Wikipedia gör inte, och vad viktigare är, vill inte göra några som helst urval av deltagare som baseras på deras expertis, auktoritet och trovärdighet. Återigen kan detta både uppfattas som positivt eller negativt. I ljuset av de mer traditionella encyklopedierna, och deras strävan att förmedla något exklusivt genom urval av vem och vad som ska vara med i encyklopedin, är detta uteslutande negativt. Dessa encyklopedier bygger både på arvet från upplysningstiden och modernistiska epistemologier.

Postmodernistiska epistemologier, samt den kognitiva relativismen, ger en helt annan ingång till problemet. Där finns det inte mycket stöd för urval och organisation som baseras på individernas expertis, auktoritet och trovärdighet. Wilson³⁹ ifrågasätter att det enbart skulle finnas rationella grunder till urvalet av vem som är expert och vem som är auktoritet (Söderbäck 2004, s. 18). Detta påminner till en viss del om postmodernistiskt ifrågasättande av objektivitet samt objektiva normer för undersökningar.

På Wikipedia hävdas det att experter är välkomna att bidra med artiklar samt att redigera i redan befintliga, dock fortfarande på samma premisser som alla andra användare. Detta resulterar i att inga garantier eller undantag utlovas enbart för experternas skull. Här visas det återigen prov på Wikipedias motsägelsefullhet. Fler experter välkomnas samtidigt som Wikipedias inställning gentemot experternas kunskapsanspråk verkar vara ljummen. Naturligtvis har en del av denna motsägelsefullhet att göra med variationsrikedomen hos Wikipedias deltagare vad det gäller deras kunskaper och värderingar. Trots denna ambivalens kan Wikipedia inte sägas vara något annat än just *antielitistisk*. Genom att inte gradera, välja och organisera dess deltagare efter deras kunskaper görs ett klart uttalande emot *elitismen* samt dess betydelse och nödvändighet för en encyklopedi. Att det sedan finns en del deltagare som tänker annorlunda förändrar inte saken, åtminstone inte i dagens läge.

³⁹ Vars teori kring den kognitiva auktoriteten delvis tar ansats ifrån postmodernistisk syn på relationen mellan sanning, kunskap och makt.

8 Slutord

Arbetet med denna uppsats tog sin början i en fundering kring vad Wikipedia är och hur vi som användare ska relatera till webbplatsen. Utifrån detta ställde vi upp ett problem utifrån vilket arbetet fortgick. Under arbetets gång har det blivit tydligt för oss att frågan är lika enkel som den är komplex. Det finns flera lager vilka vi bara snuddat vid som skulle ha kunnat utvecklas närmare.

Hur urvalet fungerar har visat sig vara den kärna kring vilken den största kontroversen snurrar. Detta i kombination med att Wikipedia kallar sig för och har ambitionen av att vara en encyklopedi gör inte problemet mindre komplext. Det enkla i problemet är rädslan för vad som händer om vem som helst kan ändra i en post. Hur vet användaren då vad han/hon kan lita på som sant?

Vi har inte möjligheten att ge ett entydigt svar men har genom vår analys försökt visa på att det inte är så enkelt som rätt och fel. Det är lika omöjligt att uppmana personer att undvika webbplatsen som att ange den som primär källa vid informationssökning. Den fyller en funktion för användaren som snabbt vill ha aktuell sammanfattad kunskap om ett ämne, brett som smalt. Användaren behöver inte ta hjälp av kostsamma databaser, inte heller först lista ut var informationen ska hämtas. Wikipedia är nämligen lätt tillgängligt och kommer högt upp i rankingen på många sökverktyg. Oavsett vilken källa som används på Internet krävs det av användaren ett kritiskt öga och ett medvetet förhållningssätt, Wikipedia skiljer sig inte från mängden på den punkten.

Det går också att se det som att Wikipedia fyller ett viktigt hål i dagens informationsöverflöd. Det dagliga och det som är för smalt för kostsamma encyklopedier att uppmärksamma får här ett forum där informationen om detta snabbt kan spridas och uppdateras. Källkritiken får en central roll men det är i slutändan användarens egen möjlighet till att relatera och skapa mening av informationen som gör det möjligt för användaren att besluta om informationen är användbar eller ej. Det gäller bara att ta hänsyn till i vilket sammanhang informationen refereras samt vilka krav på auktoritet som gäller där.

En annan springande punkt är den vad en encyklopedi är och inte är. Det anges väldigt få alternativ till encyklopedins traditionella premisser som präglas av Upplysningsarvet och en ansats från moderna epistemologier. Postmodernism verkar inte heller kunna ge alternativ till de traditionella encyklopediska premisserna. Den kännetecknas istället av att kritisera och ifrågasätta modernistiska premisser. Detta försvårar problemet med att ge en annorlunda teoretisk ansats till begreppet encyklopedi, en ansats som bättre är anpassad till dagens informationssamhälle.

Ett liknande förhållande råder mellan Wikipedia och dess kritiker. Det står klart vilka encyklopediska egenskaper Wikipedias motståndare anser att webbplatsen inte har. Som det är nu präglas debatten av kritikernas offensiva stil där Wikipedias påstådda brister lyfts fram. Wikipedia går i svaromål mot de olika anklagelserna utan att vidare problematisera kring sin egen identitet. Deras dualitet i förhållande till sin självbild skapar en osäkerhet för användaren. Hade deras teori och hur det praktiskt framställs varit samstämmiga kunde webbplatsen inte bara väcka kontrovers utan även ge alternativ och förändra synen på kunskapsinhämtning. En förskjutning från den som levererar till den som tar emot informationen skulle då ske. Information serveras inte längre i färdiga paket utan användarens kontext fyller den med mening. Wikipedia, med sin öppenhet, frihet och tillgänglighet, är en bit på vägen men kan förutom det inte ge fler alternativ till synen på kunskapsinhämtning.

Överhuvudtaget är det svårt att förutsäga framtiden för Wikipedia. Det är svårt att gissa vad som kommer att hända. Internet och samhället förändras. Wikipedia kan mycket väl gå i graven och bytas ut mot något nytt men problemet kommer att kvarstå. Är den vanlige användarens delaktighet av tillräcklig auktoritet för att det ska skapa en trovärdig källa som utan kontroverser kan mäta sig med de traditionella standardencyklopedierna när det kommer till prestige och gott anseende.

9 Källor

Abazi, Hajdin (2004). *Teorivalsfrågan - med utgångspunkt i jämförelsen mellan T Kuhns och I Lakatos' teorier*. Lund: Filosofiska Institutionen

Adams, Stephen (2003). *Information Quality, Liability and Corrections*. Online
Tillgänglig: <<http://infoday.mondosearch.com/>>

Alvesson, Mats (2003). *Postmodernism och samhällsforskning*. Malmö: Liber

Alvesson, Mats & Skoldberg, Kaj (1994). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur

Barker, C (2000) *Cultural studies: Theory and Practice*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications

Benidikt, Michael (2001). *Cyberspace: First Steps*. I Bell, David & Kennedy, Barbara M. (red.) *The Cybercultures reader* av Routledge: London & New York

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur: Lund

Bergström, Lars (1998). *Relativism*. Filosofisk tidskrift nr. 1
Tillgänglig: <<http://www.philosophy.su.se/texter/relativism.htm>>

Branin, Joseph J. (2003). *Knowledge Management in Academic Libraries: Building the Knowledge Bank at the Ohio State University*.
PDF format. Tillgänglig: <<https://kb.osu.edu/dspace/bitstream/1811/187/1/KBJAL.pdf>>

Broberg, Gunnar: "*The Broken Circle*" i T. Frängsmyr & J. L. Heilbron & R. Rider (ed.): *The Quantifying Spirit* (Berkeley 1990), s. 45-71.

Case, Donald O. (2002). *Looking for information: a survey of research on information seeking, needs and behavior*. San Diego: Academic Press/Elsevier Science

Castells, Manuel (2000). *Informationsåldern: ekonomi, samhälle och kultur*. Bd 2, *Identitetens makt*. Göteborg : Daidalos, 2000

Castells, Manuel (2001) <*Internetgalaxen*>: *reflektioner on Internet, ekonomi och samhälle*. Göteborg: Daidalos

- Cobb, Jr., John B. (2002). *Constructive Postmodernism*. Religion Online
Tillgänglig: <<http://www.religion-online.org/showarticle.asp?title=2220>>
- Cone, Edward (2005), *Wikipedia Founder Pitches Openness to Content Managers*. CIO Insight: Ziff Davis Media. (05-06-05)
Tillgänglig: <<http://www.cioinsight.com/article2/0,1397,1831493,00.asp>>
- Dahlgren Peter (2002) *Internetåldern*. I Dahlgren, Peter (red.) Internet: medier och kommunikation. Lund: Studentlitteratur
- Egidius, Henry (1986). *Positivism – fenomenologi – hermeneutik*. Lund: Studentlitteratur
- Experterna föredrar NE*. Svenska Dagbladet. (Elektronisk) Svenska Dagbladet.
Tillgänglig: Mediearkivet (2006-03-30)
Tillgänglig: <http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_12245317.asp>
- Fairclough, Norman (1995a) *Critical discourse analysis: the critical study of language* London: Longman
- Fairclough, Norman (1995b) *Media discourse*. London:Edward Arnold
- Fairclough, Norman (2001) *The Dialectics of Discourse*. In: Cortese , G. and Hymes, D. (red.) Textus 14(2), 231-242
Tillgänglig: <<http://www.geogr.ku.dk/courses/phd/glob-loc/papers/phdfairclough2.pdf>>
Tillgänglig: <<http://www.ling.lancs.ac.uk/staff/norman/2001a.doc>>
- Fichter, Darlene (2005), *Intranets, Wikis, Blikis, and Collaborative Working*. Online, vol. 29, nr. 5, s. 47-50
Tillgänglig: ELIN
- Foucault, Michel (1989). *The Archaeology of Knowledge*. London: Tavistock Publications Limited
- Giles, Jim (2005). Internet encyclopaedias go head to head. Nature
Tillgänglig <<http://www.nature.com/news/2005/051212/full/438900a.html>>
- Haglund, Björn (2005). *Vad är Kunskap?* I Carlshamre, Staffan (red.) Filosofiska frågor: äventyr i tankens värld. Stockholm: Utbildningsradion
- Irvine, Martin (2003). *"The Postmodernist," "Postmodernism," "Postmodernity": Approaches to Po-Mo*. Georgetown University.
Tillgänglig: <<http://www.georgetown.edu/faculty/irvinem/theory/pomo.html>>
- Janik, Allan (1996). *Kunskapsbegreppet i praktisk filosofi*. Stockholm: Brutus Östlings Symposion
- Johansson, Ingvar & Liedman, Sven-Eric (1981). *Positivism och marxism*. Stockholm: P. A. Norstedt & Söners Förlag

Keane, Brian T. & Mason, Robert M. (2006). *On the Nature of Knowledge: Rethinking Popular Assumptions*. Proceedings of the 39th Hawaii International Conference on System Sciences – 2006

Lee, Hwa-Wei (2005). *Knowledge Management and the Role of Libraries*. Asian Division: Library of Congress.
Tillgänglig: <<http://www.white-clouds.com/iclc/cliej/cl19lee.htm>>

Lyotard, Jean-François (1984). *The Postmodernistisk Condition: A Report on Knowledge*. Minneapolis: University of Minnesota Press

Lövheim, Mia (2002) *Nätet - en plats för nya former av gemenskap*. I Dahlgren, Peter (red.) *Internet: medier och kommunikation*. Lund: Studentlitteratur

Martinsson, Joacim (2002) *Det globala torget - Internet som marknadsplats*. I Dahlgren, Peter (red.) *Internet: medier och kommunikation*. Lund: Studentlitteratur

Pascarella, Perry (1997). *Harnessing Knowledge*. Management Review, vol. 86, nr. 9, s. 37-41

Raber, Douglas (2003). *The problem of information: An introduction to information science*. Scarecrow Press

Rieh, Soo Young (2005). *Cognitive authority*. I K.E. Fisher, S. Erdelez, & E. F. McKechnie (red.) *Theories of information behavior: A researchers' guide* (pp. 83-87). Medford, NJ: Information Today.

Sanger, Larry (2001). *The Origins of Wikipedia*. MemoryArchive
Tillgänglig: <http://www.memoryarchive.org/en/The_Origins_of_Wikipedia,_2001,_by_Larry_Sanger>

Sundén, Jenny (2002) *Kön, kod och kropp i textbaserade virtuella världar*. I Dahlgren, Peter (red.) *Internet: medier och kommunikation*. Lund: Studentlitteratur

Söderbäck, Anders (2004). *Den tryckta textens auktoritet: Vetenskaplig publicering i 1600-talets medieekologi*. Uppsala Universitet: Institutionen för ABM

Vakkari, Pertti (2003). *Informationsförsörjningen och informationsvetenskapen*. I Mäkinen, Ilkka & Sandqvist, Katja (red.). *Introduktion till informationsvetenskapen*. Tammerfors: Tampere University Press

van Wendel de Joode, Ruben & de Bruijne, Mark (2006). *The Organization of Open Source Communities: Towards a Framework to Analyze the Relationship between Openness and Reliability*. System Sciences 2006 Vol. 6 Page 118b-118b. Proceedings of the 39th Annual Hawaii International Conference

10 Bilagor

10.1 Bilaga 1

Loggning av artiklar 2006-03-14	
Artikel	Tid
Wikipedia:	9.18
Wikipedia: Om	9.21
Wikipedia: Välkommen	9.26
Wikipedia: Deltagarportalen	9.24
Wikipedia: Svara på vanliga frågor	9.34
Wikipedia: Historia	9.37
Wikipedia: Vad Wikipedia inte är	9.41
Wikipedia: Nyheter	9.42
Wikipedia: Projekt Wikipedia	9.43
Wikipedia: Skyddade sidor	9.43
Wikipedia: Att länka till Wiki	9.44
Wikipedia: Upphovsrätt	9.44
Wikipedia: Upphovsrättslagar	9.45
Wikipedia: Skriv från en neutral utgångspunkt	9.45
Wikipedia: Etikett	9.45
Wikipedia: Möjliga upphovsrättsbrott	9.46
Wikipedia: Manual för administratörer	9.46
Wikipedia: Externa bilder	9.47
Wikipedia: Stilguide	9.47
Wikipedia: Språkvård	9.48
Wikipedia: Den perfekta artikeln	9.48
Wikipedia: Hur man skriver en bra artikel	9.49
Wikipedia: Skräms inte bort nybörjare!	9.49
Wikipedia: Källor (inaktuell)	9.49
Wikipedia: Namngivning	9.50
Wikipedia: Redigeringskrig	9.50
Wikipedia: Att granska kritiskt	9.51
Wikipedia: allmänintresse	9.51
Wikipedia: Filformat	9.52
Wikipedia: Beslut är inte bindande	9.53
Wikipedia: Felrapporter	9.53
Wikipedia: Sidor som bör raderas	9.55
Wikipedia: Snabba raderingar	9.55
Wikipedia: Bilder som bör raderas	9.55
Wikipedia: Sabotage	9.56

10.2 Bilaga 2

Lista över de engelskspråkiga artiklarna på bifogad CD-ROM.

Allen, Charles (2005). *Wikipedia: All-Volunteer Instant Encyclopedia*. The Tennessee Library Association.

Bray, Hiawatha (2004). *One Great Source – If You Can Trust It*. Boston Globe
Tillgänglig: <http://www.boston.com/business/technology/articles/2004/07/12/one_great_source____if_you_can_trust_it/>

McHenry, Robert (2004). *The Faith-Based Encyclopedia*. TCS Daily.
Tillgänglig: <<http://www.tcsdaily.com/article.aspx?id=111504A>>

Sanger, Larry (2004). *Why Wikipedia Must Jettison Its Anti-Elitism*. Kuro5hin:
Tillgänglig: <<http://www.kuro5hin.org/story/2004/12/30/142458/25>>

Waldman, Simon (2004). *Who knows?* Guardian Unlimited. (04-10-26)
Tillgänglig: < <http://technology.guardian.co.uk/online/news/0,12597,1335892,00.html>>